

Nisan 2020
Sayı: 16

diyanet
aile
dergisi

RAMAZAN VE
İRÂDE EĞİTİMİ

SAĞLIKLI AİLE OLMAK

DÜNYAYI KASIP KAVURAN
SALGIN: KORONAVİRÜS

OKUL BAŞARISINDA
AİLENİN ETKİSİ

SORUMLULUKLARIMIZ
VE RAMAZAN

YE-
Nİ
YA-
YIN-
LA-
RI-
MIZ

Çağımızda yaşanan farklı inanç sorunlarıyla ilgili Diyanet Aile Dergisi'nde yayımlanan makalelerden oluşan *Modern Çağın İnanç Sorunları* isimli bu kitap, özellikle gençlerin bilgi kirliliğine maruz kalarak yaşadıkları zihni kargaşaları çözmeye yönelik hazırlanmış. İçerisinde deizm, ateizm nihilizm gibi akımlarla ilgili doyurucu bilgilerin yer aldığı eser, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'ndan çıktı...

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

RAMAZAN VE SORUMLULUK BİLİNCİ

Yüce Allah (c.c.), insanları yeryüzüne imtihan için göndermiş ve onları başıboş bırakmayarak peygamberler vasıtasıyla ilahi kelamla muhatap kılmıştır. İlk insandan itibaren kullarına, haklarında hayırlı olanları bildirerek yaşamı değerli kılmamanın yollarını öğretmiştir. İnsan sadece yeryüzünün imarını değil, başta kendi gönül dünyası olmak üzere bütün bir toplumu mamur etme görevini de üstlenmiştir. Bu bağlamda insan sorumluluk sahibi bir varlıktır. Ramazan gibi kıymeti haiz zaman dilimleri insanoğluna, gönül dünyalarına inerek maddi ve manevi arınmanın yollarını açmaktadır. Gurbette olduğumuz dünya hayatında kimi zaman gaflete düşerek sonsuz hayatı unutabiliyor, hakiki yurdumuz ahiret hayatını ve yerine getirmemiz gereken sorumluklarımızı göz ardı edebiliyoruz. Hâlbuki Rabbimiz bizden, yapıp ettiklerimizden hesaba çekileceğimizi hatırlatarak, dünya hayatını hayırlı işlerle müzeyyen kılmamızı istiyor. Bu noktada ramazan ayı, durup düşünmek, hayatın muhasebesini yaparak sorumluluk bilincini canlı tutmak için bize pek çok imkân sunuyor.

Aile Dergisi olarak nisan ayında “Sorumluluklarımız ve Ramazan” temasıyla okurlarımızın huzuruna çıktık. Diyanet İşleri Başkanlığı Aile ve Dini Rehberlik Daire Başkanı Sedide Akbulut, rahmet ve bereket mevsimi olarak birbiri ardınca gelen üç ayların, ahiret kazanımlarının müjdesi olduğunu vurguladı. Akbulut, yazısında ayrıca ramazanın bir irade eğitimi olduğunu dile getirerek bu eğitimin toplumumuzun temeli olan ailede başlaması gerektiğinin ve bu bağlamda ramazan ayının önemli bir fırsat olduğunun altını çizdi. Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Dr. Bayram Köseoğlu, “Ramazan ve İrade Eğitimi” yazısıyla Bir Ayet Bir Yorum köşemize katkı sundu: “İman ve istikamet üzere yaşayan bir mümin, hayat sermayesini en iyi şekilde kullanmış ve ahiretini kazanmış olacaktır. Dünyada iman ve istikametten uzak bir hayat süren insan ise bu sermayeyi ziyan etmiştir.” Dr. Öğretim Üyesi Emine Demil, Hadislerle Aile köşemiz için “Her doğan fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hıristiyan veya Mecusi yapar.” hadisi üzerine bir yazı kaleme aldı.

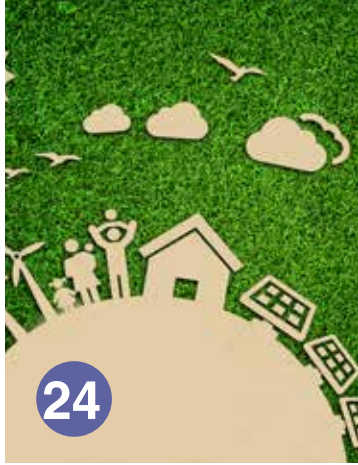
Nisan ayı söyleşimizi Najla Tammy Kepler ile “Hakikat Yolculuğu Üzerine...” gerçekleştirdik. Kendisiyle İslamiyet’i seçme sürecini ve hayatında meydana gelen değişiklikleri konuştuk. Geçmiş Zaman Olur ki köşemiz için Umut Güner, “İyiliğin Kurumsallaşması: Vakıf Medeniyeti”ni yazdı. Bir Nefes Sıhhat köşemizde “Dünyayı Kasıp Kavuran Salgın: Koronavirüs’e Genetik Uzmanı Büşra T. Kazan değindi.

Dergimiz nisan sayısında da yine dopdolu içeriği, birbirinden kıymetli yazılarıyla okurlarımızı bekliyor. Sizleri dergimizle baş başa bırakmadan önce dünya çapında yaygınlık kazanan ve yakın zamanda ülkemizi de etki altına alan koronavirüs salgınında hayatını kaybedenlere Allah’tan rahmet, hasta vatandaşlarımıza acil şifalar diliyorum. Siz değerli okurlarımızı da duyarlı olmaya, açıklanan tedbirlere titizlikle uyararak mümkün olduğunca evde kalmaya davet ediyorum. Yaklaşmakta olan ramazan ayının ülkemiz, İslam âlemi ve dünyamız için hayır ve bereket getirmesini Yüce Allah’tan niyaz ediyorum.

Dr. Elif Arslan

- 4 SORUMLULUKLARIMIZ VE RAMAZAN**
Sedide Akbulut
- 12 RAMAZAN VE İRADE EĞİTİMİ**
Dr. Bayram Köseoğlu
- 14 FITRAT HADİSİ**
Dr. Öğretim Üyesi Emine Demil
- 16 KAHVE MOLASI**
Gülsüm Karapınar
- 18 DAMARLARDA AKAN SÜT**
Gülsüm Soydan
- 22 EKMEĞİ "NÂN- İ AZİZ" BİLELİM**
Fatıma Güner
- 24 SAĞLIKLI AİLE OLMAK**
Özge Gökhan Kır
- 28 BANT**
Abdurrahman Alkan
- 32 OKUL BAŞARISINDA AİLENİN ETKİSİ**
Asuman Düzgün
- 36 BİRKAÇ İYİ FİKİR**
Kevser Koçakoğlu
- 38 NAJLA TAMMY KEPLER İLE HAKİKAT YOLCULUĞU ÜZERİNE...**
Mahir Kılınç
- 42 KELAMIN KADİM DOSTU KALEM**
Süreyya Meriç
- 44 NİNEM VE KIRAZ**
Selma Maşlak
- 46 ARITAN NEHİRLER GİBİ GELEN MÜBAREK RAMAZAN**
Selviğül Kandoğmuş Şahin

NİSAN 2020

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 72.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsveç ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kurumsal Şube IBAN: TR94 0001 0017 4505 9943 0850 41 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yerel, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi: 03.04.2020

Baskı

Çağlayan A.Ş.

Tel: 0232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

TOKATLI KANYONU VE**BULAK MENCİLİS MAĞARASI****52****38****46****50****18**

- 48 DÖNME DOLAPTA ZAMANSIZ BİR ÇOCUK**
Zeynep Tekcan
- 50 MEDENİYET GÖNÜLLÜSÜ: AHMET SÜHEYL ÜNVER**
M. Uğur Derman
- 52 TOKATLI KANYONU VE BULAK MENCİLİS MAĞARASI**
Seher Meriç
- 56 HAYATA DAİR**
Nilgün Bıyıklı
- 58 KİTAPLIK**
Zeynep Çelik
- 60 DİVAN EDEBİYATININ "SÖNMEYEN KANDİLLERİ" KADIN ŞAİRLER**
Mehmet Şimşek
- 64 DÜNYAYI KASIP KAVURAN SALGIN: KORONAVİRÜS**
Büşra T. Kazan
- 66 İYİLİĞİN KURUMSALLAŞMASI: VAKIF MEDENİYETİ**
Umut Güner
- 70 ABARTILI SÖZ DİLDE EĞRETİ DURUR**
Gülşen Ünüvar
- 72 EN KÂRLI TÜCCAR: SUHEYB B. SİNAN**
Dr. Öğretim Üyesi Yaşar Akaslan
- 76 AKLIYAT**
Muhammed Kâmil Yaykan
- 78 ÇENGEL BULMACA**
Ali Osmanoğlu
- 80 KIRKAMBAR**
Mehmet Han

SORUMLULUKLARIMIZ VE RAMAZAN

Sedide Akbulut

DİB Aile ve Dini Rehberlik Daire Başkanı

B

ecep, şaban ve ramazan. Üç aylar, rahmet ve bereket mevsimi olarak birbiri ardınca gelen ahiret kazanımlarının müjdesi. Ramazan, iki ay boyunca iyilikleri çoğaltarak sevapları artırarak hazırlık yaptığımız ahiret hayatını derinden hissettiren gönül zenginliği, nefis muhasebesi.

Ramazan, rahmet ve bereketin yaşandığı aynı zamanda Müslüman'a istikamet sağlayan bir medeniyetin de adıdır. Ramazan bir medeniyettir; insanın insanla imtihan olduğunu, insanın insanla ahiret hayatını kurtaracağını öğreten bir medeniyet. Her yıl yenilenen kardeşliğin, yardımlaşmanın, dayanışmanın sembolü bir medeniyet.

Allah Resulü (s.a.s.) bu medeniyeti şöyle izah eder: “Ramazan ayı size bereketiyle geldi, Allah o ayda sizi zengin kılar, bundan dolayı size rahmet indirir, hataları yok eder, o ayda duaları kabul eder. Allah Teâlâ sizin (ramazan ayındaki ibadet ve hayır konusunda) birbirinizle yarış etmenize bakar ve meleklerine karşı sizinle övünür. O hâlde iyilik ve hayırdan yana Allah Teâlâ'ya kendinizi gösterin. Ramazan ayında Allah'ın rahmetinden kendisini mahrum eden kimse bedbaht kimsedir.” (Heysemî, Mecmeu'z-zevâid, III, 344)

Bu beyan aynı zamanda bize geçmiş ve gelecek perspektifi çizer, geçmişe pişmanlık ve af, geleceğe hayır ve hasenat ile birikimin kazancını müjdelir.

Ramazan, insanlığa rahmet, aileye berekettir

Ramazan bereketiyle gelir, toplumsal beraberliğe fırsatlar sunar. İftar sofralarımızdan hayır paketlerimize, bayramlıklarımızdan fitrelere farklı imkânlarla kapı aralanır. Peygamber Efendimiz “Bir oruçluya iftar veren, o kişinin sevabı kadar sevap elde eder. Oruçlunun seva-

bından da hiçbir şey eksilmez.” (Tirmizî, Savm, 82) buyururken kapılardan birine işaret etmektedir. Bugün dünyanın yaşadığı salgından ülkemizin de etkilendiği gerçeğini göz önünde bulundurmamız zorundayız. Dolayısıyla oruçluya vereceğimiz iftar yemeklerini onların kendi evlerinde iyilik sofraları olarak kurmalı bu zor günler geçene kadar ramazanda da sosyal mesafe kuralını uygulamalıyız. Yoksula ihsan ve ikramları ulaştırmak, yaşlıya kol kanat olmak, yetimin yüzünü güldürmek, kimsesize kimse olmak,

toplumsal dayanışmaya katkıda bulunmak için ramazan ayı bir fırsattır. Allah Resulü bu ayda cennet kapılarının açıldığını, cehennem kapılarının kapandığını, şeytanların bağlandığını buyururken bizler de toplumda suç oranının azaldığı bir huzur dönemine şahit oluruz.

Zamanlar içinde ramazan, aile olduğumuzu en çok hissettiğimiz anlardır. Bu aya hazırlık günler öncesinde yaşanan telaşlarla başlar. Yufkalar açılır, erişteler kesilir, tatlılar daha sonra şerbetlenmek üzere pişirilir. İftarın, sahurun, yapılacak diğer hayırların planları yapılır. Tüm bu tatlı çabalar ev halkını birbirine yakınlştırır. Hiç olmadığımız kadar birlikte oluruz sofralarda, birbirini sahura kaldıran komşular oluruz, ışığımız gözetlenir kalktık mı sahura diye. En çok da çocuklar için bir heyecandır iftar ve sahur.

Birbirimizi arar, hâl hatır sorarız. Uzun zamandır ihmal ettiğimiz akrabalık bağlarına can gelir bu ayda. Kalpler oruç ve namazla huzur bulurken kırılan gönüller af ve ihsan ile hayat bulur.

Ramazan, aile fertlerine disiplinli çalışma ve istikamet kazandırır

Ramazan, öncelikle niyet kavramını öğretir çocuklarımıza. Niyet dünya hayatının yönünü belirler. Niyet eylemin nedenliği, niçinliğidir. O nedenle "Niyet hayır akibet hayırdır" deriz. Her eylemin başlangıcıyla bitişi arasındaki bu ilişki, insanın dünyası ve ahiretiyle olan ilişkisi gibidir.

Ramazan oruca niyetle başlar ve bayramın af müjdesiyle sona erer.

Aile, eğitimin başladığı en önemli kurumdur. İncanın, ibadetin ve davranışların yaşanılan örnekliklerle aktarılacağı yerdir. Ailede ramazanın hayra, iyiliklere, iradeyi sağlamlaştırmaya, ahiret hazırlığına bir niyet olduğu anne ve babanın örnekliliğiyle öğretilir. Çocuklar ramazan için niyetin sadece açlık ve bedensel hazlardan uzak kalmak olmadığını büyüklerinin davranışlarından öğrenecektir. Uzun süren küslüklere son verildiğini, ihmal edilen ibadetlere coşku geldiğini, unutulmuş değerlerin gün yüzüne çıktığını ailelerimizde

Ramazan bir irade eğitimidir. Çocuğun oruçla yaşadığı açlık ve susuzluk, bir irade eğitimi olarak ona haramlara karşı direnç kazandıracaktır. Aynı şekilde istediği her şeyin istediği her an olamayacağını bilir. Sırasını ve zamanını beklemeyi, sahip olamadığında sabrı ve teslimiyeti öğrenir.

göreceğiz. İşte bu kazanımlar, insanlarla güzel geçinmeye, eylemlerimizde Allah'ın razı olduklarına yönelmeye vesile olarak ahiret istikametini de çizecektir. Yılın diğer zamanlarında da korumamız gereken bu erdemler bizi dünyada mamur, ahirette mesut edecektir.

Ramazan ayında oruçla başlayan bir disiplin ve planlama girer aile hayatımıza. Hiç olunmadığı kadar düzen başlar bu ayda. İftar ve sahur için imsakiyeler hazırlanmıştır. Bütün ev halkı artık aynı saatte sofradadır. Birlikte olmanın güzelliği, iftarı beklemenin heyecanıyla karışır. Oruç kendisine farz olmamış çocuklar, hastalıkları nedeniyle oruç tutamayan büyükler de iftara saatler kala dokunmazlar yiyeceğe içeceğe. Bu, aile olmanın kazandırdığı bir aidiyettir. Tutulan oruca saygı kadar tutanlarla beraberliğe verilen anlamdır. Zamanı en çok bu ayda yakından hissederiz. Ramazan, günü planlayan Allah'ın işlerimizi, derslerimizi, oyun saatlerimizi de bir plan ve ölçü içerisinde yapmamızı istediğini öğretir.

Ramazan, ailede irade terbiyesi, davranış muhasebesi öğretir

Ramazan bir irade eğitimidir. Çocuğun oruçla yaşadığı açlık ve susuzluk, bir irade eğitimi olarak ona haramlara karşı direnç kazandıracaktır. Aynı şekilde istediği her şeyin istediği her an olamayacağını bilir. Sırasını ve zamanını beklemeyi, sahip olamadığında sabrı ve teslimiyeti öğrenir.

Anne, evlerinin ekmeğini alırken yaşlı komşuları için de bir ekmeğe almasını istediğinde çocuk komşuluğu, büyüklere iyiliği yaşayacak ve öğretecektir. Kazancını başkalarıyla paylaşırken ihtiyacı olanın yanında olmayı görecektir. Dayanışma, yardımlaşma gibi kavramlar öğretilirken iyiliğin karşılığını sevap olarak ifade ederiz. Nedir sevap? Niye kazanmak isteriz? Kültürümüzde günahın karşılığıdır sevap. Rabbimizin rızasını kazanmaktır. Ramazan, sevapların biriktirildiği bir kumbara gibidir. Çocuklarımıza bu kumbaranın harcama yerinin ahiret olduğunu biriktirdiklerimizden kat kat fazlasını harcıyabileceğimizi öğretiriz. Burada önemli olan bütün bu iyilikleri yapmanın insan olmanın bir gereği olduğunu vurgulamaktır.

Müslüman'ı ahiret kazancına ulaştıracak temel nokta yaratılış misyonudur. Elbette ki ahiret hayatının ödül ve cezaları, müjdecisi ve caydırıcı yönüyle etkili olacaktır. Ancak bir çocuğun ve bir gencin dünyasına kazandırmak istediğimiz en önemli ilişki, Rabbiyle kuracağı ilişkidir. O'nunla yakınlığı ve O'na aidiyeti rızasını kazanmak, rahmetinden uzak kalmak endişesiyle oluşacaktır. Bu nedenle aile fertlerinin kulluk bilinci korkuya değil sevgiye ve rahmete dayalı olmalıdır.

Peygamber Efendimiz, niyet ederek ve ecrini Allah'tan bekleyerek ramazan orucu tutan kişinin geçmiş günahlarının affolunacağını ifade et-

•••

Kutlu bir alışveriştir ramazan. En ağır imtihanları bu ayda daha suhuletle geçiririz. Çünkü ramazan, rahmetin sağanak sağanak yaşandığı son on günyle bağışlanma müjdelerinin gönüllere ferahlık düşürdüğü iklimdir. Çünkü ramazanla gelen yaşam, sorumluluk sahipleri için bayramın müjdesidir.

•••

miştir. Neden günahların affını, hataların örtülmesini isteriz? Elbette ki ahiret kaygısından. Bu kaygı, Allah'ı razı etmek sonsuz hayatı O'nu sevenlerle geçirebilmek arzusundandır. Ailece yaşanan ramazan da bir ahiret azığıdır. Yediğin değil yedirdiğin, aldığın değil dağıttığınla hazırlanan bir azık. Zekât ve sadaka bu ayda daha bir özenle hesaplanır ve dağıtılır. Aile büyükleri bu ihsanı çocuklarıyla yaşamalıdır. Bu davranışlarla, kazandıklarımızda bize ait olmayan payın sahiplerine verileceği, verilmediği takdirde ahi-

rette hesaba çekileceği öğretilir.

Çocuklarımız ramazan kumbarasının sevaplarla olduğu kadar af ve mağfiretle de doldurulması gerektiğini öğrenmelidir. Affetmenin hayatımıza kattığı anlamı en kolay ebeveyn-çocuk ilişkisinde görürüz. Nebevi öğretilerde insanlarla yaşadığımız olumsuzlukları affedebilmenin karşılığında Allah'ın bizleri affedebileceğini görürüz. Kardeşimizin yaptığı hatayı affetmek, arkadaşımızın bizimle alay etmesinde onu uyarmak bize düşen sorumluluktur. Bilmeliyiz ki ramazan, başkalarının kusurlarının peşine düşmemeyi, kendi eksiklerimizi tamamlamayı öğretecektir. İnsanlara karşı yaptığımız davranışlar ve bize yapılan davranışlar bir hesaplaşmayı doğuruyorsa Allah'a karşı yaptıklarımız da O'nun tarafından hesaba çekilecektir. Peygamber Efendimiz, ramazan ayında iyiliklerimize mükâfatın kat kat olacağını müjdelerken hesap günü gelmeden kendimizi hesaba çekme konusunda da bizleri uyarmaktadır.

Ramazanla yoğunlaşan sorumluluk bilinci ümitleri yeşertir, hayatı kolaylaştırır

İnsan hayatı çeşitli mücadelelere sahne olur. Bazen sevinç yaşanırken bazen de hüznü sarar dünyamızı. Korku ve kaygıyla beraber umut ve müjdenin birlikte yaşandığı bu manevi mevsim diliminde yaşadığımız sağlık endişelerinin alınması gerekli tedbirler ve uygulanması zaruri kurallarla üstesinden

Ramazan, yeryüzünü tozlardan temizleyen yağmur misali ahiret bilincimizdeki savrulmalarımıza da çözüm olan zaman diliminin adı olmaktan öte bir yaşam felsefesidir, bir zihniyettir, her daim bir kutlu sefere ailece hazır olmaktır.

gelinecektir. Bizi ibadetlerle, hayır ve hasenatla karşılayan ramazan, bir başka yönüyle de müjde ve ikramları hatırlatır. Kutlu bir alışveriştir ramazan. En ağır imtihanları bu ayda daha suhuletle geçiririz. Çünkü ramazan, rahmetin sağanak sağanak yaşandığı son on günüyle bağışlanma müjdelerinin gönüllere ferahlık düşürdüğü iklimdir. Çünkü ramazanla gelen yaşam, sorumluluk sahipleri için bayramın müjdesidir.

“Dünya ahiretin tarlasıdır.” sözündeki mesajla “Ne ekerseniz onu biçersiniz.” sözü aynıdır. Toplumun temel taşı olan aileler, emanet olarak aldıkları çocuklarına gelecek perspektifini bu

mesajla iletmelidir. Bugün atılan adımlar, cennet bahçesine biryürüyüş olabileceği gibi cehennem yangınına sürükleniş de olabilir. Unutulmaması gereken bir başka husus da dünyayı kaybederek ahireti kazanamayacağımızdır. Elimizdekilerin değerini bilmek, ahiret hayatını kazanmaya adımdır. Onun için her namazda Cenab-ı Allah bize dünyada da ahirette de iyilik istemeyi öğretir. Hz. Ali'nin, “Allah'ın peygamberlerinin mescidi, vahyin iniş yeri, meleklerin namazgâhı, Allah dostlarının mekânı, Allah'ın rahmetinin kazanıldığı ve cennetin hak edildiği yer” (el-Beyhakî, el-Mehâsin ve'l-mesâvî, 386) olarak tarif ettiği dünya ancak sorumluluk bilinci ile yaşandığında sonu

hüsran değil ikram olacaktır. Bireysel ve toplumsal sorumlulukların yerine getirilmesi dünyayı cennete çevirebilmenin adımdır. Ailelerimizle sorumluluk bilinci içinde idrak edeceğimiz ramazan, sahip olduklarımıza şükür, hayal ettiklerimize umut, imkân bulamadığımızda elimizdekine kanaat, kaybettiklerimize teslimiyet, kazandıklarımızla da ahiret müjdesi olacaktır.

Ramazan, yeryüzünü tozlardan temizleyen yağmur misali ahiret bilincimizdeki savrulmalarımıza da çözüm olan zaman diliminin adı olmaktan öte bir yaşam felsefesidir, bir zihniyettir, her daim bir kutlu sefere ailece hazır olmaktır.

Uzmanına Sorduk

Psikolog Doktor Esra Ceylan

Ramazan ayı arınma, yenilenme, tazelenme zamanı olarak değerlendiriliyor. Özellikle kişinin, ibadetlerin yanı sıra bu ayı tefekkürle müzeyyen kılması tavsiye ediliyor. Hani derler ya “Durup düşünmek lazım!” bu ay âdeta hayatın yoğun akışı karşısında soluklanmanın, durup düşünmenin temsili oluyor. İnsanın, hayatın hızı ve temposuna karşı bir es verme ihtiyacını ve bu bağlamda ramazan ayının Müslümanlar nezdindeki önemini, din psikolojisi alanında çalışmalar yapmış biri olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ramazan, hızla akan bu yaşamın içerisinde bir es vermektir. Yavaşlamayı ve özüne dönmeyi hatırlatır kişiye. Psikoloji biliminde önemle vurgulanan “ânda kalmak” için de çok güzel bir fırsattır. Bireyin hem dünya hem ahiret farkındalığını artırır. Bu nedenle bu değerli ay, kişinin tefekkür ve muhasebe zamanıdır denebilir. Kişi yaşamdaki amacını, ölümün ve sonrasının anlamını tekrar düşünmeye başlar. Bu açıdan, hayatı yeniden anlamlandırmanın yanı sıra, bireysel anlamda da ramazan ayında kişi, kendi aydınlık ve karanlık yanlarına tekrar bakma ve içsel bir muhasebe yapma fırsatı bulur. Bu dönem, niyet tazelemek için harika bir fırsattır. Birey; zaaflarını, hatalarını fark edip değişime niyet eder. Kısacası ramazan, ruh dünyasına format atmaktır. Sadece bedene değil ruha da detoks yapmaktır. Yapılan çalışmalarda da ramazan ayında kişilerin daha iradeli olduğu, umut seviyelerinin ve dürtü kontrollerinin arttığı, depresif ruh hâllerinin ve toplumda suç oranlarının ciddi şekilde azaldığı görülmüştür.

Tefekkürle gelen bir diğer önemli kazanım da hiç kuşkusuz nefis muhasebesi. Ramazan ayında Müslümanların hayatlarını gözden geçirerek gelecek için kendilerine bir yol haritası çizmelerini tavsiye eder misiniz? Ve sizce bu yol haritasında nelere dikkat edilmeli, hangi duraklar es geçilmemelidir?

Kesinlikle. Zaten ramazan ayının özünde bu var; dur, özüne dön ve kendini güncelle! Farkındalığımızın bu kadar yüksek olduğu bir ayda bu fırsatı kaçırmamamız gerekir. Nefis muhasebesini hem düşünsel hem de davranışsal olarak yaptığımız bu ayda gerçek özgürlüğün nefsin kontrolünden çıkmak demek olduğunu anlarız. Ramazan ayında artırdığımız bu iç disiplinle kendimize yeni hedefler belirlemeli, bu ayda kazandığımız farkındalıklarımızı ve irademizi devam ettirme niyetinde olmalıyız. Bu noktada, ramazan ayını sadece davranışsal değişimlerle değil düşüncesel farkındalıklarla da süslemek önemli. Zihni farkındalık kısmını verimle geçirebilmek için tefekkürü ve Rabbimize şükürü artırmalıyız. Ramazan ayı sonrasında da devam ettirmeye niyet ettiğimiz bu yol haritasının etkili ve kalıcı olabilmesi için güzel duygularla ve düşüncelerle davranışlarımızın bütünleşmesi gerekir. Güzel bir ortamda geçirilen, gönle huzur veren bir iftar sofrası, bizim duygu yanımıza; hangi niyetle orucumuzu tuttuğumuz ve yaşamın gerçek amacını anlamamız, bizim düşüncesel yanımıza; irademizle yemek yemememiz, gıybet etmememiz ise davranışsal yanımıza örnek olarak verilebilir. Duygusal, düşüncesel ve davranışsal bu üç basamağı da farkındalıkla yerine getirebilirsek yol haritamız için en önemli adımı atmış oluruz. Niyetimiz bu bir aylık nefis eğitimimizi 12 aya yaymak olsun inşallah. Rabbim bizlere bu ayın sonunda törpülenmiş bir benlik algısı, artmış bir irade, devam eden empati ve yardımlaşma yeteneği, şükreden bir kalp, tefekkür eden bir zihin, daha dengede ve daha huzurlu bir ruh hâli nasip etsin. Ve bu dönüşümümüzü kalıcı eylesin. Amin...

Ahret bilinci, bireyin dünya hayatını şekillendiren önemli faktörlerden biridir. Ahret bilinci bize nasıl bir bakış açısı kazandırır?

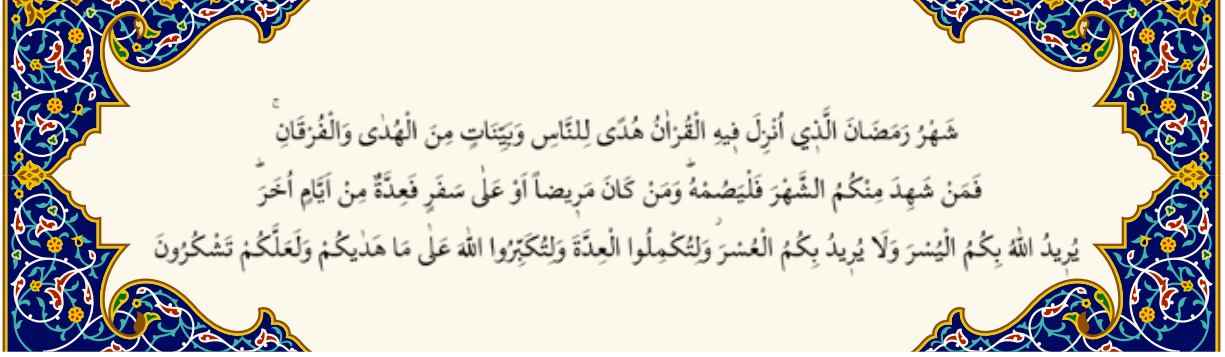
Varoluşçu psikoterapinin önemli isimlerinden Irvin Yalom, yaşadığımız pek çok kaygının özünde ölümden korkmak ve ölümü anlamlandıramamak olduğunu söyler. Biz terapistler, danışanlarımızın yaşamı ve dolayısıyla ölümü anlamlandırdığı zaman rahatladığına ve tabiri caizse özgürlüğe kavuştuğuna şahit oluruz. Ahret bilinci, bu noktada bireyin hem duygu dünyasını hem de günlük yaşantısını şekillendiren en önemli etkenlerden birisi olmaktadır. Ahirete iman ediyoruz; fakat ahret bilinci daha farklı bir anlam içeriyor. Ahret bilinci, öleceğini ve ölümden sonra bir hayatın olduğunu sık sık hatırlamak demektir. Bu açıdan yaşamı anlamlandıran, ölümü ve ölüm sonrasındaki gerçek hayatı sıklıkla hatırlayan kişi hâl ve hareketlerinde de bu temel bilinç doğrultusunda hareket edecektir. Bu bağlamda ahret bilinci kişiye öz disiplin, düzenli bir muhasebe fırsatı, zorluklara sabır ve güzelliklere şükür hâli verecektir.

Diyanet Aile Dergisi olarak son sorumluluğumuzu da aile ekseninde sormak istiyorum. Ahret bilincini çocuklarımıza kazandırmak için neler yapabiliriz? Yaklaşan ramazan ayını bu minvalde nasıl değerlendirmeliyiz?

Sosyal Öğrenme Kuramına göre çocuklar, hayatı gözlemleyerek öğrenirler. Bilginin kalıcı hâle gelmesi için önce tecrübe edilmesi ve bir duyguyu açığa çıkarması gerekir. Bu ayı keyifle, aile bağlarını güçlendirerek geçirmek çocuklarımızda unutulmaz bir miras olarak kalacaktır. Sevgi sözcüklerini artırmak, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak, oruç ibadetini sabırla tutan yavrulara sevdikleri ikramları hazırlamak, ailece yapılacak sahur, cemaatle namaz gibi ibadetler ile çocukların ramazan ayını neşeye yaşamalarını sağlamak gerekir. Açığa çıkan güzel duygular ile ramazan ayına olan ilgi ve alakalarını artırdığımız çocuklarımıza bu ibadetleri neden yaptığımızı, ahreti ve yaşam amacımızı yaşlarına uygun şekilde detaya girmeden aktarmak gerekir. Bazen sadece bir cümle dahi yavrumuza tesir edebilir. Önemli olan tatlı hatıralarla ve güzel duygularla o cümleyi hatırlamasıdır. Bu açıdan, yavrularımıza ahret bilincini çokça anlatmak değil hissettirmek esastır. Duygu, düşünceden önce gelir. Fikirler unutulabilir ama duygular unutulmaz. Unutmayalım, ağaç yaşken eğilir. Ramazan ayı bu açıdan anne babalar için kaçırılmayacak fırsattır.

RAMAZAN VE İRADE EĞİTİMİ

Dr. Bayram Köseoğlu
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

“O (sayılı günler), doğruyu eğriden ayırma, gidilecek yolu bulma konusunda açıklamalar ve insanlara rehber olarak Kur'an'ın indirildiği ramazan ayıdır. Artık sizden kim bu aya yetişirse onu oruçlu geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa başka günlerden sayısınca tutar. Allah sizin için kolaylık istiyor, güçlük çekmenizi istemiyor.

Sayıyı tamamlamanız, sizi doğru yola iletmesine karşı Allah'ın ululuğunu dile getirmeniz ve umulur ki şükredersiniz diye (uygun hükümler gönderiyor).” (Bakara, 2/185)

Belli bir süre yaşamak üzere dünyaya gönderilmiş olan insan için hayat zamanla sınırlıdır. Bu yüzden insanın en önemli sermayesidir zaman. Bu sermaye, ebedî hayat olan ahireti kazanmak için insana verilmiştir. Zira Yüce Allah, hayatı ve ölümü insanları sınamak, amellerini değerlendirmek için yaratmıştır (Mülk, 67/2).

Doğumla başlayıp ölümle nihayet bulan dünya yolculuğunda insan için son durak ahiret hayatıdır. Bu yolculuğun hiç şüphesiz en önemli kesitini dünya hayatı teşkil etmektedir. Öyle ki dünyanın süsü, güzelliği, türlü cazibesi insanın hayatta nasıl bir duruş sergileyeceğini belirleyen unsurlardır. İnsanın dünyaya verdiği değer, hayata yüklediği anlam bu duruşun en önemli belirleyicisidir. İman ve istikamet üzere

yaşayan bir mümin, hayat sermayesini en iyi şekilde kullanmış ve ahiretini kazanmış olacaktır. Dünyada iman ve istikametten uzak bir hayat süren insan ise bu sermayeyi ziyan etmiştir.

İnsanı, kendisini tanıyıp iman etmek ve imanının gereğince yaşamak üzere yaratan Yüce Allah, insan için gerekli olan rehberliği de göstermiştir. Doğru yolu tanıtmış, yanlış yollardan sakındırmıştır. Özellikle insanın yaratıcısı ile irtibatını sürekli canlı tutabilmesi için birtakım ibadetler koymuştur. Günde beş vakit kılınan namazla birlikte hac, zekât, kurban ve sadaka gibi ibadetler yanında yılda bir ay tutulması istenen ramazan orucu da Allah ile kul arasındaki bu irtibatı sağlar. Farz olan ramazan orucu dışında, dinin belirli yasaklarının ihlali durumunda kefarete orucu

tutulmasının istenmesi ve belli zamanlarda nafîle oruç tutulmasının tavsiye edilmesi, orucun bu irtibatın canlı tutulması ve nefis terbiyesindeki öneminin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden insan için her anı değerli olan zamanın ibadetler için ayrılan bu dilimleri daha bir önem arz eder.

İnsanın hem maddi hem de manevi anlamda arınmasına vesile olan oruç belli şartları taşıyan müminler için yerine getirilmesi gereken bir ibadettir. Yukarıda yer verilen Bakara suresinin 185. ayetinde belirtildiği üzere içerisinde, “doğruyu eğriden ayırma, gidilecek yolu bulma konusunda açıklamalar ve insanlara rehber olmak üzere” Kur'an'ın indirildiği ramazan ayı, müminler için oruç ayı olarak belirlenmiştir. Ramazan ayı, oruç ibadeti dışında,

kendilerine doğru yolu göstermesine karşılık müminlerin Yüce Allah'ı yüceltmeleri ve O'na şükürlerini ifade edebilmeleri için de bir vesile kılınmıştır.

“Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakınasınız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı...” (Bakara, 2/183-184) mealindeki ayetlerde ifade edildiği üzere, İslam'dan önceki toplumlar için de ibadet olarak emredilen oruç, müminlerin kötülüklerden sakınmasını sağlamaktadır. “sakınmanız için, sakınasınız diye” ifadesi oruç ibadetinin hikmetine ışık tutmaktadır. Dinde sakınmak (takvâ, ittikâ) günahlarla ilgili bir sakınmadır, günahlardan uzak durmak, günaha girmek için çaba göstermektir. Oruç ibadetinin ferdin iradesini güçlendirmesi ve onu günahlardan uzaklaştırması yanında, maddî imkânları yerinde olanları yoksulların, mahrumların halleriyle hallendirmek gibi bir işlevi daha vardır (Heyet, Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, 1, 276-279). Bütün bunlar göz önüne alındığında orucun Allah'a kul olma bilincine varılabilmesi, mümine yaraşmayacak hal ve davranışlardan sakınılması ve kulluğun belirli bir disipline bağlanması açısından vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu anlaşılır (İbrahim Kafi Dönmez, DİA, “Oruç” md.).

Oruç dünyevi hazlardan uzak durmaktır. Hz. Peygamber'in hadislerinde kötülüklerden koruyan bir kalkan olarak nitelenen (Buhârî, Savm, 9) orucun Arapça karşılığı olan savm/sıyâm kelimesinin kökünde de “kendini tutma, geri durma” anlamı vardır. Kişinin orucu bozan şeylere karşı kendini tutması anlamına gelen

•••

İman ve istikamet üzere yaşayan bir mümin, hayat sermayesini en iyi şekilde kullanmış ve ahiretini kazanmış olacaktır. Dünyada iman ve istikametten uzak bir hayat süren insan ise bu sermayeyi ziyan etmiştir.

•••

“imsak” yanında oruç kelimesi de hem maddi hem de manevi anlamda bir korunmayı, sakınmayı ve arınmayı ifade etmektedir.

Âdeta bir mektep vazifesi gören ve nefis terbiyesi için özel bir iklim oluşturan oruç sayesinde insan ruhen yücelir, yüksek ahlaki erdemlerle bezenir, yıllık bir muhasebeyle kendisine verilen ömrü nasıl geçirdiği hakkında dürüst bir değerlendirme yapma fırsatı bulur. Bir yandan sahip olduğu nimetlerin büyüklüğünü daha iyi idrak ederken öte yandan mahrumiyet içinde olanların hâlini düşünüp onları anlama fırsatı bulur ve toplum içinde kendisine düşen görevlerin farkına varır. Böylece bireysel gibi görünen bu ibadetin sosyal yönü ve etkileri doğal bir süreç içinde ve güçlü biçimde kendini gösterir (İbrahim Kafi Dönmez, DİA, “Oruç” md.).

Hz. Peygamber'in “mübarek bir ay” olarak nitelendirdiği, inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutan kişinin geçmiş günahlarının bağışlanacağı (Buhârî, Savm, 6) müjdesini verdiği bu ay pek çok güzelliğiyle müminleri karşılamaktadır. Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı, içerisinde bin aydan daha hayırlı olduğu bildirilen Kadir Gecesi'nin yer aldığı, teravih namazı, fitır sadakası, itikaf sünneti, mukabele geleneği gibi güzellikleri bünyesinde barındıran, bu ayda yapılan hayır ve ibadetlere diğer aylarda yapılanlara göre daha fazla mükafat verileceği müjdelenen Ramazan ayı; Müslümanlarca sabır, ibadet, rahmet, mağfîret ve bereket ayı olarak kabul edilmiştir (Hacı Mehmet Günay, DİA, “Ramazan” md.).

Ahzâb suresi, 35. ayette pek çok güzel özellikleri sıralanan müminler arasında “oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar” da sayılmakta ve bu özelliklere sahip olan müminlere “...işte bunlar için Allah büyük bir ödül hazırlamıştır.” müjdesi verilmektedir. Dünya hayatının geçici, ahiret hayatının ise ebedî olduğuna inanan bir mümin için bu müjdeye kavuşmaktan daha güzel ne vardır? İşte Ramazan ayı, başta oruç ibadeti olmak üzere içerdiği bütün güzellikleriyle bu kurtuluş için bir vesiledir. Bu ayda kazanılan güzelliklerin bir yaşantı haline gelmesi, sadece bu aya mahsus değil ömrün tamamına şamil olması ise şüphesiz ki en güzeldir. Bu sayede orucun en önemli hikmetlerinden olan sakınma/takvâ/ittikâ hakiki manada gerçekleşmiş, müminin kurtuluşuna vesile olmuş olacaktır.

FITRAT HADİSİ

Dr. Öğretim Üyesi Emine Demil
Nevşehir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ ، فَأَبَوَاهُ يُهَيِّدَانِهِ أَوْ يَنْصُرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ ،

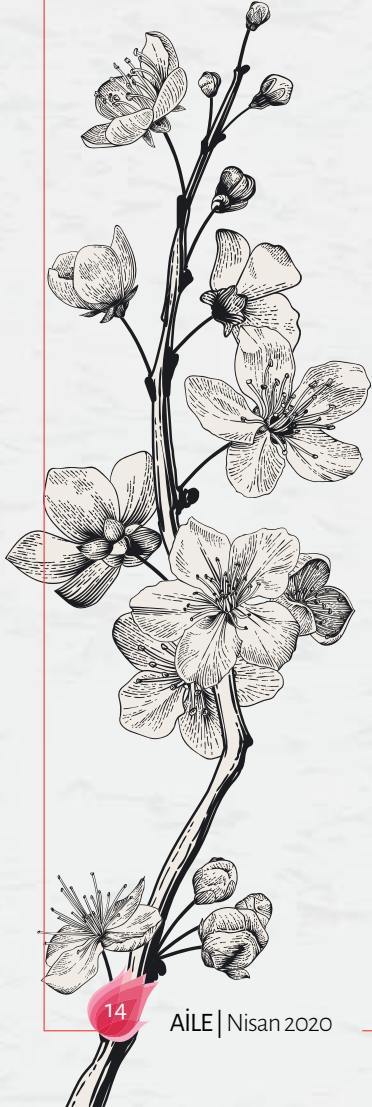
“Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.”

(Buhâri, Cenâiz, 92)

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır: “Her çocuk ancak fitrat üzere dünyaya getirilir. Bundan sonra annesi babası (Yahudi ise) onu Yahudi yapar, (Hristiyan ise) onu Hristiyan yapar, (Mecusi ise) Mecusi yapar. Nitekim kusursuz doğan bir hayvan yavrusunda siz kulağı, burnu, ayağı kesik olanını hiç görüyor musunuz? Bundan sonra Ebu Hureyre şu ayeti okudu: “Sen yüzünü, Allah'ı birleyici olarak doğruca dine çevir; Allah'ın yaratma yasasına (uygun olan dine dön) ki, insanları ona göre yaratmıştır. Allah'ın yaratması değiştirilemez. İşte doğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (Rûm, 30/30; Mâlik b. Enes, I, 241; Ahmed b. Hanbel, II, 275; el-Buhârî, I, 456; IV, 1792; Müslim, IV, 2047; İbn Hibbân, I. 336- 337, 339-341)

Hilkat halk kökünden geldiği gibi, fitrat da fatr kökünden hâl ismidir. Sonra hak dini kabul etme istidadını ifade etmek için, “Her çocuğu annesi fitrat üzere dünyaya getirir.” meşhur hadisinde geldiği üzere özel isim yapılmıştır.

“Yaratılış, belli yeteneklere ve yatkınlığa sahip olma” manasına gelen fitrat, insanın özündeki cevheri ve insanın kendisi için gerekli bütün vasıflarla mükemmel bir şekilde donatılmasını, Allah'ın insan tabiatına bahşettiği yaratıcılığını tanıma eğilimini, ruh temizliği gibi olumlu yetenek ve yatkınlığını ifade eder. Buna göre fitratla “Hakkı benimseme istidadı, Allah'ı tanımayı (marifetullah) insanların gönüllerine yerleştirme” kastedilmektedir.

İnsanın fitrat üzere doğması, her çocuğun mükemmel bir yaratılışla dünyaya gelmesi, yaratılış özelliği itibarıyla ve isteyerek hakkı kabul etmeye hazır hâlde yaratılmış olmasıdır. Bu bağlamda her çocuk günahsız, tertemiz doğar ve iyiliğe yönelme eğilimindedir. Kendisine aksi bir yönlendirme bulunmadığı takdirde tevhide, eşi ve benzeri bulunmayan yüce yaratıcısına inanmaya her daim hazırdır.

İnsan temiz ve selim yaratılmıştır. Fitrat, insanların yaratılıştan getirdikleri safiyettir. İslam bu safiyeti maddi ve manevi temizlikle korumaya çalışır. Kendisine emanet olarak verilen görüntüsünün güzelleşmesi veya vücudunun temizlenmesi için yapacağı her türlü temizliğin karşılığında aynı zamanda manevi bir karşılık da söz konusudur İslam'da. Bunlar aynı zamanda ahlakın da güzelleşmesine vesile olan maddi ve manevi temizlik kaideleridir.

Allah'ın güzel surette yarattığı insanoğlu, bu hasletlere riayet ettiği ölçüde kendisine lütfedilen yaratılışının güzelliğini koruyabilir.

Fitrat bir tohumdur. Fitrat tohumunu küfür toprağına ektiğinizde onun karanlığında gömülü ve örtülü kalır; filizlenip meyve vermek istediğinde gerekli ısı, ışık ve yağmuru alamaz. Burada şunu belirtelim ki bu fitrat bozulmadığı, tahrip edilmediği ve yanlış bir yönlendirme olmadığı takdirde, kişiyi hakka ulaştıracak bir cevherdir. İşte bu nezih fitrat, doğru bir eğitim, iyi bir terbiye ve güzel bir çevre ile

insanı rıza ufkuna doğru terakki ettirecektir.

İnsan belirli bir çevrede doğar, bütün tavır ve hareketleri, inan-

•••

“Yaratılış, belli yeteneklere ve yatkınlığa sahip olma” manasına gelen fitrat, insanın özündeki cevheri ve insanın kendisi için gerekli bütün vasıflarla mükemmel bir şekilde donatılmasını, Allah'ın insan tabiatına bahşettiği yaratıcısını tanıma eğilimini, ruh temizliği gibi olumlu yetenek ve yatkınlığını ifade eder. Buna göre fitratla “Hakkı benimsemiş istidadı, Allah'ı tanımayı (marifetullah) insanların gönüllerine yerleştirme” kastedilmektedir.

•••

cı ve yaşantısı bu çevre içinde şekillenir. Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.s) “Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan ve Mecusi yapar.” buyurarak çocuğun, içinde doğduğu ailenin inancıyla ve yönlendirmesiyle

yetiyeceğini belirtmektedir. Ayrıca hadiste anne ve babanın dinî yaşantısındaki etkin rolüne işaret edilmekte, din eğitimi ve öğretimi konusunda anne babaya büyük görevler düşüğünün de altı çizilmektedir.

Hadisteki “Yahudi, Hristiyan ve Mecusi yapar.” ifadesinin geniş anlamı ise, bunlardan her birinin çocuklarını kendi eğitim sistemiyle gelenek, görenek ve inanışlarına uygun bir biçimde yetiştirmeleri ve kişiliklerini kazandırmalarıdır. Bu hususta Hz. Peygamber (s.a.s), çocukların fitratlarının çevreleri ile bütünleşmeye müsait ve kabiliyetlerinin, kendilerini etkileyen kültüre göre şekillenebilecek esneklikte olduğunu vurgulamaktadır. Bu ifade, çocuklardaki temiz yaratılışın ve iman yatkınlığının çocukluk yıllarında çeşitli etkilere göre değişmeye elverişli olduğunu göstermektedir.

Son olarak İslâm dininde tertemiz ve hakka yönelmeye meyyal bu fitratın korunmasının ehemmiyetine işaret edilmektedir. Allah Resulü de fitratın korunması gerekliliğini vurgulamış, yatmadan önce şu duanın yapılmasını tavsiye etmiştir: “Allah'ım! Kendimi sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Azabından korkup, sevabını umup sırtımı sana dayadım. Senin azabından korunmanın ve güvende olmanın tek yolu, ancak sana, rahmetine sığınmaktır. İndirdiğin kitabına ve gönderdiğin Nebi'ye inandım. Beni öldürürsen (bozulmamış) fitrat üzere öldür. Bu kelimeleri son sözlerim eyle.” (Buhârî, Deavât, 6).

Yaşarsam Eğer

19. yüzyıl Rus edebiyatının en önemli yazarlarından Tolstoy, beş yaşındayken annesini kaybeder. Bu onun ölümlerle ilk karşılaşmasıdır. 9 yaşına geldiğinde babasının vefatı ile bir kez daha yıkılır. Babasının ölümünden dokuz ay sonra yine başka bir ölümlerle yüzleşir. Bu defa çok sevdiği babaannesini kaybetmiştir. Küçük yaşlarda karşılaştığı bu ölümler, Tolstoy'u derinden etkiler ve onun yaşam/ölüm üzerine cevap arayışında büyük bir rol oynar. İnsanın kaçınılmaz bir şekilde ölüme mahkûm olduğu gerçeğinden hareketle ölüme karşı savaşmak mümkün olmadığına göre ölümlerle birlikte yaşamak mümkün olamaz mı, diye sormaya başlar. Kendini ölüme karşı ruhsal açıdan dayanıklı bir hâle getirmeye çalışır. Her gün kendine telkinde bulunur; korkmadan, hiç durmadan ölümlerini düşünür. Bu durum, günlüklerinde açık ve net olarak görülür. Günlüğündeki her not, üç esrarlı harfle başlar: S.J.V. (Si je vis/Yaşarsam eğer) Tam otuz yıl boyunca bunu kendine hatırlatır, kendini ölümlerle yüz yüze gelmeye alıştırrır.

Deniz ve Okyanus Kıyılarında Neden Köpükler Oluşur?

Doğal suların yapısında çözülmüş tuzlar, proteinler, yağlar, ölmüş algler ve birçok organik madde bulunur. Bu organik maddeler, parçalandıklarında deterjanlarda kullanılanlara benzer özellikte, suyun yüzey gerilimini düşüren yüzey aktif maddeler oluşabilir. Bir tarafı suyu iterken diğer tarafı su moleküllerini çeken bu tür kimyasal maddeler, genellikle suyun yüzeyini ince bir tabaka şeklinde kaplar ve deniz suları kıyıya çarptığında köpüklerin oluşmasına neden olur.

Sulardaki organik maddeler genellikle alg ve bitkilerin çürümesi sonucu oluşur. Deniz köpüğünün en önemli kaynağı alglerdir; alg yoğunluğundaki önemli artış, kıyılarda oluşan deniz köpüğünün miktarını belirgin olarak artırabilir ve oluşan köpük belli bir süre için kalıcı olabilir.

NELER OLUYOR HAYATTA?

14 Yıllık Gazete Arşivi Dijitale Aktarıldı

İstanbul Üniversitesi, 1928-1948 yılları arasında yayımlanan 32 gazeteyi tarayarak 581 bin 106 sayfayı elektronik ortama taşıdı.

2012 yılında başlayan, "Gazeteden Tarihe Bakış" adlı proje kapsamında yıpranan gazeteler elden geçirilerek restore edildi ve 2016 yılında dijital ortama aktarılmaya başlandı. İlk etapta 1928 ile 1948 yılları arasındaki gazeteler ele alındı ve 55 gazeteden 32'sinin dijitale aktarımı tamamlandı. Proje, telif hakları çerçevesinde ilerleyen yılları da kapsayacak şekilde devam edecek. Türkiye'deki tüm ilgili akademisyen ve öğrenciler, internet üzerinden gazetelere ulaşabilecek. Erişime sunulan gazetelerden bazıları şunlar: Açık Söz, Akşam, Anadolu, Aydın, Beyoğlu, Bugün, Cumhuriyet, Doğu, En Son Havadis, Haber, Hakikat, Hâkimiyeti Milliye, Halkın Dili, Halkın Sesi, İkdam, Kurun, Milliyet, Münakaşa, Son Posta, Son Telgraf, Son Saat, Tan, Tasviri Efkâr, Türk Sözü, Türk Dili, Ulus, Vakit, Vatan, Yeni Asır, Yeni Sabah.

TAKVİM YAPRAĞI

- Amerika Diyanet Merkezi hizmete açıldı. (2 Nisan 2016)
- Titanik battı. (15 Nisan 1912)
- Türk Tarih Kurumu kuruldu. (15 Nisan 1931)
- İlk yerli kâğıt imal edildi. (18 Nisan 1936)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. (23 Nisan 1920)
- Kütü'l-Amâre zaferi kazanıldı. (29 Nisan 1916)

KISA KISA

En Düşük Sıcaklık -67,8°C

Dünya üzerinde kalıcı olarak yaşanan yerler arasında ölçülen en düşük sıcaklık, 1892 yılında Sibirya'nın kuzey doğusundaki Verkhoyansk kasabasında -67,8°C olarak ölçüldü.

Yaşayan En Büyük Organizma

Dünya üzerinde yaşayan en büyük organizma, "armillaria ostoyae" adı verilen bal mantarıdır. Mantarın kapladığı alan, 9.650.000 m². Bal mantarları, rizomorf adı verilen bağcık yapılarla birbirlerine bağlıdır ve tek bir organizma olarak kabul edilirler. En büyük bal mantarı, Oregon'daki (ABD) Mavi Dağlar'da yaşar.

BIRACAYIP KELİME

Nomofobi

Özellikle gençler arasında çok yaygın görülen bir korku var: Nomofobi yani cep telefonundan mahrum kalma korkusu. İngilizce "no mobile phobia" kelimelerinden türetilen nomofobi günden güne hızla artıyor. İnternete ulaşma imkânlarının artmasıyla endişe verici boyutlara ulaşan bu durum, intiharlara bile neden olabiliyor. Peki, nomofobi olup olmadığımızı nasıl anlarız? Nomofobisi olan kişiler, internetin olmamasına tahammül edemez, bağlantısız kaldığında kendini kötü hisseder. İnternet onlar için yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Kişi, internetsiz bir yerde oturamıyorsa, ihtiyacı olmadığı hâlde telefona sürekli bakma gereği duyuyor, giderek dozu artırıyorsa, mahrum olduğu zaman krize girip kavga ediyorsa nomofobi başlamış demektir. Eğer cep telefonunu araç değil de amaç olarak kullanıyorsa, hayatının nesnesi değil de öznesi hâline getirdiyse nomofobi ileri aşamaya gelmiştir ve bir uzmandan yardım alması gerekir.

DAMARLARDA AKAN SÜT

Gülsüm Soydan

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı

Anne sütü, hastalıklara ve güvensizliğe karşı aşıdır. Çocuğun o gün neye ihtiyacı varsa odur. Anne sütü, seni seviyorum, demektir.

Düğme kadar bir kalbi ancak anne sütü hayata ilikleyebilir. Anne sütü, ipeksi bir ekmektir, sudur, ilaçtır. Süt organından bebeğin ağzına aracısız ulaşan ve her daim taze üretilen bir gıdadır; kap kacak, ocak gerektirmez. Anne sütü, hastalıklara ve güvensizliğe karşı aşıdır. Çocuğun o gün neye ihtiyacı varsa odur. Anne sütü, seni seviyorum, demektir. Bebeğin öfkesini sakinleştirici, uykusuna vasıta. Anne sütüyle beslenmeyen çocukların ölüm oranı, diğerlerine göre çok daha fazladır. Anne sütü, hayattır bebek için.

Peki, anne için nedir anne sütü? Gülümseyerek katlanılan boyun ve sırt ağrısıdır, uykusuz gecelerdir. Ten tene yapışık iki candır. Ağzı dolu olan bebeğin,

burnunu da tıkayıp nefesini kesmeden onu doyurabilmek için binbir endişedir. Çatlayan bir cilttir ve kabuk bağlamasına fırsat kalmadan hep tazelenen yaralardır. Kollarında her geçen gün artan bir yük taşımaktır, yükünü kendi sütüyle artırmak ve bundan hoşnut olmaktır. Bebeğini emzirmek için ayrıntılarda gizlenmektir. Anne sütü, bebek emmezse, yükselen ateştir. Acil şifadır annenin rahmine. Onu ölümcül hastalıklardan koruyandır. Moraldir. Şükredildikçe artan nimetler gibi emzirdikçe artar anne sütü.

Musa peygamberin annesine “Onu emzir...” (Kasas, 28/7) buyrulur Kur’an-ı Kerim’de. Çünkü birazdan sandık içerisinde, su üzerindeki zorlu hayat yolcuğu başlayacaktır. Hz. Hacer’in Safa

ile Merve arasındaki telaşının sebebi de oğlu İsmail’i emzirebilmek için su aramaktır (Buhârî, Enbiya, 9). Çünkü anne sütü, bebeğin rızkıdır. Hesapsız rızıklandıran Yüce Allah’ın, kullarına bir vaadi vardır: “Yoksulluk korkusuyla sakın çocuklarınızın canına kıymayın! Biz onların da sizin de rızkınızı veririz...” (İsrâ, 17/31)

Zina iftirasının pençesinde, seçilmiş olduğu yüce vazifenin de teselli edemediği Hz. Meryem, dağlarda tek başına geçirdiği hamilelik sürecinin ardından doğum sancıları başlayınca kuru bir hurma ağacının altına usulca uzanmış ve “...Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitmiş olsaydım...” demişti (Meryem, 19/23). Üzgün ve yorgun bu seçilmiş anneye Cenab-ı Hak tarafından şu ilahi mesaj gönderildi:

“Ey Meryem, üzülme! Rabbin senin alt tarafında bir su kaynağı yaratmıştır. Hurma ağacını da kendine doğru silkele ki üzerine taze, olgun hurmalar dökülsün. Ye iç, gözün aydın olsun!” (Meryem, 19/24-26). Böylece yeni doğum yapan kadınlara moral vermek, onların yeme-içmelerine dikkat etmek bizlere de vahiy ile öğretilmiş oldu. Şüphesiz bunun da en önemli sebebi, bebeğin rızıkı yani anne sütüdür.

Bazen toplumun örfü gereği bazen de sağlık sorunları ya da vefatı sebebiyle anne, bebeğini

emziremez, emzirmez. Bebek de kabul etmeyebilir bazen annenin sütünü. Bu durumda kendi annesinin sütü gibi olmasa da bebek için en uygun gıda, yine başka bir annenin sütüdür.

Süt Bağı

Anne, karnındayken kanıyla beslediği yavrusunu, doğduktan sonra yine canından bir parçayla, sütüyle besler; o süt bir bebeğin en hızlı geliştiği ilk iki yılında onun kanı, canı, eti, kemiği hâline dönüşür. Anne üzgünse, süt de üzülür, bebek de. Anne mutluyorsa, süt de gülümser, bebek de.

İşte bu sebeplerle, kendilerinin dünyaya getirmedikleri bebekleri emziren kadınlar, yani sütanneler, sadece bir karın doyurucu değildir. Sütanneyle, emzirdiği bebek arasında bir nevi akrabalık kurulur.

İnsan, üç çeşit bağ ile kardeş olur: Kan (nesep) bağı, süt bağı, din bağı. Bu kardeşliklerin, benzer sevgi, saygı ve merhamet temelleri üzerine kurulacağı aşikârdır. Fakat sonuçları açısından birbirinden ayrılırlar. Yüce dinimiz, mevcut örfte bulunan sütannelik müessesesini onaylamış ve diğer

dinlerde olmayan bir şekilde ona yeni bir kimlik kazandırmıştır.

Bir kadın ve çocuk arasında süt bağı oluştuğunda bazı evlilik yasakları da oluşur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: "...Sizi emziren anneleriniz ve süt kız kardeşlerinizle evlenmek... Size haram kılındı." (Nisâ, 4/23) buyurulmuştur. Amcası ve aynı zamanda sütkardeşi olan Hz. Hamza'nın kızıyla evlenmesi teklif edilen Hz. Peygamber (s.a.s.), kan bağı sebebiyle kimlerle evlenilemiyorsa süt bağı sebebiyle de evlenilemeyeceğini söyleyerek bu teklifi kabul etmemiş, yine sütannesini olan Ümmü Seleme'nin kızıyla evlenmesi teklifini de aynı gerekçeyle geri çevirmiştir (Buhârî, Nikâh, 21). Hz. Aişe, kendisini ziyaret etmek isteyen süt amcasından çekinince Hz. Peygamber: "O senin amcandır, ona izin ver." buyurmuştur (Buhârî, Şehâdât, 7).

Süt akrabalığı sebebiyle oluşan evlilik yasakları, bir engel olmanın ötesinde aslında aynı aileden olmayı ifade eder. Fakat süt bağı, kan bağı kadar da güçlü değildir elbette. Nesep, miras, nafaka gibi kan bağıyla oluşan hak ve sorumluluklar, süt bağında söz konusu olmaz. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim, hamilelik sürecini ve emzirmeyi, Allah'a şükredilmesi ve anne babaya minnet duyulması gereken zorlu süreçler olarak anlatmaktadır (Lokmân, 31/14; Ahkâf, 46/15).

İlk iki yaş içerisinde bebeğin, annesinden başka bir kadın tarafından az miktarda da olsa emzirmesi hâlinde Hanefi mezhebine göre süt akrabalığı, dolayısıyla evlilik engelleri oluşmaktadır.

Süt bağı dolayısıyla şu kimselerle evlenilmesi caiz değildir:

1. Sütanne, onun eşi ve bu çiftin anne babalarıyla
2. Süt emen çocuk ve onun da çocuklarıyla
3. Aynı sütanneden beslenen tüm çocuklar ve bu çocukların çocuklarıyla
4. Sütannenin eşinin, sütanneden başka bir kadınla evlenmesi durumunda, bu evlilikten olan çocuklarla
5. Sütanne-babanın anne babasının çocuklarıyla (süt amca / süt hala / süt dayı / süt teyze)
6. Eşin sütanne-babası ve onların da anne-babalarıyla
7. Eşin süt çocuğu ve onun da çocuklarıyla
8. Sütanne-babanın eşleri ve sütanne-babanın anne-babasının eşleriyle
9. Süt çocukların eşleri ve süt çocukların çocuklarının eşleriyle

Hz. Peygamber'in Süt Akrabaları:

Süveybe: Her zahmetin yanında bir rahmet yaratan Cenab-ı Hak, Allah Resulü'nün amcası olmasına rağmen hayatı boyunca O'na ve İslam'a düşmanlık eden Ebu Leheb gibi bir zahmetin yanında, Ebu Leheb'in cariyesi olan ve Hz. Peygamber'i emziren Süveybe gibi bir rahmet yaratmıştır. Mesruh isminde bir oğlu bulunan Süveybe, ayrıca Ebu Seleme'yi, Abdullah b. Cahş'ı ve Hz. Peygamber'in amcası olan Hz. Hamza'yı da emzirmiştir.

Halime: Sütanne geleneği olduğu için Hz. Peygamber, kendisine iki yıl sütannelik yapan Halime annemizin evinde dört yıl boyunca, Abdullah, Şeyma ve Üneyse isimindeki süt kardeşleriyle birlikte yaşamıştır.

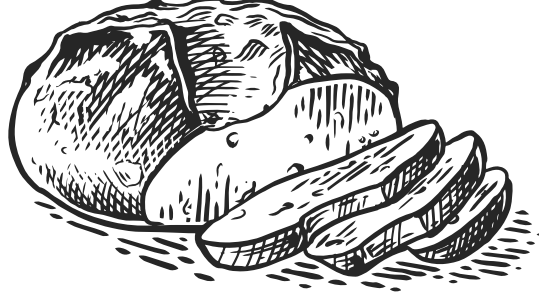
Ümmü Eymen: Azatlısı Ümmü Eymen de Hz. Peygamber'i emzirmiştir. Allah Resulü, "Annemden sonra annem kadar sevdiğim kadın" olarak nitelediği Ümmü Eymen hakkında "Cennet ehlinde bir kadınla evlenmek isteyen Ümmü Eymen'le evlensin." buyurmuştur. Bunun üzerine Zeyd b. Hârise, Ümmü Eymen'le evlenmiş ve Üsâme b. Zeyd, bu evlilikten dünyaya gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) süt akrabalarıyla daima yakından ilgilenmiş, kendisini ziyarete geldiklerinde hırkasını çıkarıp yere sererek onları yanına oturtmuş, maddi manevi ihtiyaçlarını gözetmiştir (Hadislerle İslam, Süt Akrabalığı, 4/201).

Sütanneliğin Sorumlulukları

Günümüzde sütannelik, sorumluluğu ağır olduğu zannedilerek bazı annelerin kaçındığı, bazılarının ise ihtiyaç yokken ve gelişigüzel, üzerine düşeni bilip öğrenmeden uyguladığı bir hâl gelmiştir. Önemli olan, gerektiğinde sütannelikten kaçınmamak, kaçınılmadığında da gerekeni yapmaktır. Duruma göre sütannenin, çocuğun kendi anne babasının ya da babanın mirasçılarının, süt bağına ilgili kişilere söylemesi dinî bir vazifedir. Süt akrabalarına karşı ihسان ve ikramlarda bulunmak, süt evladın sorumluluğudur. Bu süt bağından dolayı meydana gelen evlilik engeline, süt akrabalarının hepsi riayet etmelidir.

EKMEĞİ “NÂN-İ AZİZ” BİLELİM

Fatıma Güner

Eskiden insanlar yerde bir ekmek parçası gördüklerinde üç kere öpüp başına koyar, sonra yüksekçe bir yere kaldırırlardı. Ekmeğin yerde olması, ayaklar altında kalması rahatsız ederdi. Yer sofrasında yemek yenildiği zaman sofraya ekmek konulur diye üzerine basıp geçmek ayıp, âdeta günah kabul edilirdi. Ekmeğin kırıntılarını dökmek, sofrada bırakmamak, mümkünse parmak ile toplayıp yemek tavsiye edilirdi. Çünkü o “nân-ı aziz”di.

Kültürümüzde ekmek, nimetin sembolü olagelmıştır. Bu kabul, dilimize yansımış; çalışan insanlar için “ekmek parası kazanmak”, iş yerleri için “ekmek teknesi” ifadelerini kullanmak yaygınlaşmıştır. Osmanlı yeme içme kültüründe de ekmek, sadakati ve bağlılığı simgeleyen bir yiyecektir. Kendilerine verilen ekmeği yiyenlerin, ekmeği veren kişiyle şahsi bir bağ kurduğuna inanılmaktadır. Hatta

Osmanlı metinlerinde geçen “tuz ekmek hakkı” deyişi bu durumu ifade eder.

Ekmek, çarşı ve pazarlardaki fırınlarda veya evlerde bulunan tandır ve ocaklarda pişirilmekteydi. Ekmek; nimetin sembolü, beslenmenin kaynağı olarak çok kıymetliydi. Öyle ki Osmanlı’da bizzat padişahlar fırınları denetlerdi. Kaynaklarda yer alan bazı bilgilere göre Fatih Sultan Mehmet, bazen resmî olarak, bazen de tebdilikiyafetle Unkapanı’ndaki, Kapalıçarşı’daki esnafı sık sık dolaşarak devletin koyduğu kanunlara uyulup uyulmadığını kontrol etmişti. 1774-1789 arasında Osmanlı tahtında bulunan I. Abdülhamid de sık sık esnafı denetleyen padişahlardandı. Sultan I. Abdülhamid, tebdilikiyafet ile fırınlara gider; ekmeğin ağırlığını, rengini, içine konulan maddeleri kontrol ederdi. Kanunnamelere göre, “Unun ince elekten elenmesi, ekmeğin tamamen piş-

mesi ve beyaz olması, kokusunun olmaması” gerekmekteydi. Ekmek üzerinde hile yapılması, affedilemeyecek bir suç olarak görülürdü.

Selçuklu döneminde de benzer uygulamalar vardı. Fırınlara denetlenmekte, fırıncıların başka işle uğraşmalarına izin verilmemekteydi. Selçuklu devri kaynaklarında, usulüne uygun olarak pişirilen bir ekmeğin lezzetinden ve güzel kokusundan övgüyle bahsedilmiştir: “Ekmek ümidiyle armağan olarak su getirdim fakat ekmeğin kokusu beni cennetlerin başköşesine götürdü”; “Ekmeğin güzelim kokusu, beni ekmeğe ulaştırdı; ekmeği yiyince de can mülküne ulaştım.” Buna mukabil, bayat ve hastalık geçirmiş buğdaydan yapılan ekmeğin hiç de makbul olmadığı anlaşılmaktadır.

Ekmek, yemekle o derece bütünleşmişti ki dönemin kaynaklarında pek çok kez nimet kelimesi yerine kullanıldığı,

bazen de nimet kelimesiyle birlikte zikredildiği görülmektedir: İnsanoğlu her şeyden önce ekmeğe düşkündür çünkü ekmeğin canın direğidir. Ekmeği atmak, kuru diye beğenmemek nankörlük olarak vasıflandırılmıştır. Nitekim Farsçada ekmeğin anlamına gelen nân ile kûr (kör) kelimelerinden türetilmiş olan nân-kûr (nankör), “gördüğü iyiliği unutan” manasına gelmekteydi. Görüldüğü üzere ekmeğin, sadece yemeğin yanında yenilen bir besin değil, yerleşik hayata geçtikleri an itibarıyla Türkler için gıdanın özünü oluşturmaktaydı.

Günümüzde ise maalesef ne ekmeğin yerde gören öpüp kaldırıyor ne de ekmeğin içinde katkı maddesi olmadan tüketiciye kavuşturuluyor. Ekmeğin bir sembol olsa bile semboller eskisi kadar değer görmüyor. Anlam dünyamızın içi boşaltılmış gibi...

Dinimizde büyük bir günah, kültürümüzde ayıp olarak kabul edilen israf, ekmeğin israf edildiğinde daha bir can yakıcı oluyor. İnsanlar, ihtiyacından fazla satın alıp ekmeğin bozulmaya, küflenmeye terk ederek hem başkasının hakkına girmiş

oluyor hem de ekmeğin israf ediyor, çöpe atıyor. Bir rivayete göre, Hz. Muhammed (s.a.s.) eve girdiğinde, yere atılmış bir ekmeğin parçası gördü. Onu yerden alıp sildikten sonra yedi ve “Ey Ayşe! Değerli olan şeye saygı göster. Çünkü ekmeğin parçası hangi topluluktan/kavimden nefret etmiş/kaçmış ise katiyen bir daha onlara dönmemiştir.” dedi (İbn Mâce, Et’ime, 52). Burada Hz. Peygamber, ekmeğin israf edilip ona gereken saygının gösterilmemesi hâlinde ekonomik sıkıntı çekileceğine işaret etmektedir.

SAĞLIKLI AİLE OLMAK

Özge Gökhan Kır
Psikolog

Aile, aileyi oluşturan bireylerin hepsinin duygu, düşünce ve davranışlarından oluşan bir sistemdir. Aile sistemi içinde bireyler; duygu, düşünce ve davranışları ile sürekli olarak olumlu ya da olumsuz yönde birbirlerini etkilerler.

Aile, zaman içinde sürekli değişen aktif bir yapıdır. Dolayısıyla yaşamının bir döneminde sağlıklı olan bir ailenin ömür boyu sağlıklı olacağını ya da bir dönemde sağlıksız olan bir ailenin sürekli sağlıksız kalacağını söy-

leyemeyiz. Ailelerin sağlıklılık durumları, farklı dönemlerde değişiklik gösterebilmektedir.

Sağlıklı aile yapısını devam ettirebilmek için aileyi oluşturan tüm bireylerin devamlı olarak

çaba göstermesi gerekir. Araştırmalar, sağlıklı ailelerin birçok kültürde bazı ortak özellikleri olduğunu göstermiştir. Bu özellikleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

Açık-Etkili İletişim: İletişim, aile içinde, sözel ve sözel olmayan mesajlarla bilgi alışverişi sağlar. Doğru iletişimin formülü: Kendini doğru şekilde anlatmak + Karşıdaki kişiyi doğru şekilde anlamak = Anlaşmaktır.

Bu formülün sağlıklı ailelerde uygulandığı görülür. Sağlıklı ailelerde bireyler iletişimi önemser, birbirlerini aktif bir şekilde dinler, anlamaya çalışır, empati kurar, birbirlerinin duygularını ifade ederken eleştirilme, yargılanma, etiketlenme kaygılarını taşımadan birbirlerine güven duyarlar. Birbirini dinlemeye ve anlamaya verilen önem sayesinde bireyler, anlatmaya ve açık olma ya da motive olurlar. Açık iletişim kurabilen aileler, sorunlar karşısında sessiz kalmak ya da sorunları görmezden gelmek yerine, konuyu ayrıntıları ile konuşup tartışarak çözüm üretecek zemini de bulurlar.

Bağlılık: Bağlılık, aile açısından hem duygusal hem de davranışsal boyutu olan bir kavramdır. Sağlıklı ailelerde bireyler, kendilerini aidiyet duygusu ile ailenin bir parçası olarak hissederler. Bağlılık, aile üyelerinin iyi ve kötü zamanlarda bir ve birlikte olabilmesini de ifade eder. Temelinde bağlılık olan aile üyeleri, aile etkinliklerine gerekli önemi verir, gerekli zamanı ayırır, iş birliği içinde hareket ederler.

Kriz Durumlarını Pozitif Şekilde Ele Alma: Ülke olarak Corona virüsü ile mücadele ettiğimiz bu günlerde her birimize önemli sorumluluklar düşmektedir. Eğitimin evden yürütüldüğü, ebeveynlerin iş yaşamının sekteye uğradığı ya da çalışmalarını evden, internet üzerinden sürdürdüğü, böylece aile üyelerinin bir arada olduğu bir dönemdeyiz. Ailenin bir arada bulunmasını krizden ziyade fırsata çevirebilirsiniz. Nasıl mı? Birlikteliği, yenilenmek için fırsat olarak değerlendirerek, güç birliği ile bu dönemi atlatmak için yakınlaşarak, paylaşımları ve iletişimi arttırarak, ailevi güzel kazanımlar elde edebilirsiniz.

Sağlıklı aileler, beklendik (üniversite okumak için evden ayrılmak gibi) ve beklenmedik, ani gelişen (sağlık sorunları, işten ayrılma, çocuk sahibi olamama gibi) durumlarda doğru yöntemler kullanarak krizin üstesinden gelebilirler. Kriz durumunda birbirlerini değil, sorunu karşılarına alarak ve sorun karşısında birlikte olarak istişare ederler, duygu ve beklentilerini dile getirirler, tecrübeli kişilerden öneri ve yardım alırlar hatta mizahın iyileştirici gücünü kullanırlar. Bu şekilde krizi büyütmeden ve birbirlerini yıpratmadan durumun üstesinden gelirler.

Birlikte Zaman Geçirmeye İsteklilik: Sağlıklı aileler, birlikte zaman geçirmekten keyif alır, o nedenle de birlikte olmaya isteklidirler. Birlikteyken hoşça vakit geçirmeyi bilen aileler, birlikte oldukları anı, duyguyu, düşüncüyü paylaşarak birlikteliği değerli kılmayı başarırlar. Ruh ve beden olarak oradadırlar. Ailece hoşça vakit geçirebilecek birtakım aktiviteleri düzenli aralıklarla organize eder ve gerçekleştirirler. Böylece aile bağları ve memnuniyet duyguları güçlenir.

Destekleme: Aile üyeleri, önemli ya da dönüm noktası olan durumlarda birbirlerini cesaretlendirirler. Yeni bir okula başlamak, kişisel ya da akademik gelişim için alınacak eğitimler, yeni bir iş kurma, uzun süre tedavi gerektiren bir sağlık sorunu gibi önemli durumlarda gerekli maddi ve manevi desteği sağlamak için ellerinden gelen gayreti göstererek birbirlerine destek olurlar.

Sağlıklı ailelerde bireyler, kendilerini aidiyet duygusu ile ailenin bir parçası olarak hissederler. Bağlılık, aile üyelerinin iyi ve kötü zamanlarda bir ve birlikte olabilmesini de ifade eder. Temelinde bağlılık olan aile üyeleri, aile etkinliklerine gerekli önemi verir, gerekli zamanı ayırır, iş birliği içinde hareket ederler.

Değişime Uyum Sağlama: Beklendik ve beklenmedik birtakım durumlar karşısında, aile içi işleyiş ve kuralları revize ederek değişime uyum sağlamak gerekir. Sağlıklı aileler, değişime uyum sağlamakta gecikmez, yapılarını yeni koşullara uyum sağlayacak şekilde esnetir ve değiştirirler.

Uygun Sınırlar Koyma: Sınırlar, aile içindeki ve aile dışındaki bireylerin nerede duracağı ile ilgili bir kavramdır. Nelerden sorumlu olduğumuzun yanında nelerden sorumlu olmadığımızı da tanımlar. Uygun sınırlara sahip ailelerde kurallar, denetim ve işleyiş aile üyelerinin kontrolü altındadır. Yakınlarından fikir, yardım, öneri ve destek alırlar, ancak diğerlerinin fikir ve isteklerine göre değil kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda kendi kararlarını kendileri verirler. Ailenin kontrolünü başkalarının eline bırakmazlar. Dışarıdan, anne, baba, kardeşler gibi kök aile üyelerinden gelecek müdahalelere karşı gerektiğinde uygun şekilde "hayır" demeyi bilecek sınırlarını korumaya devam ederler.

Saygı: Sağlıklı ailelerde bireyler, birbirlerinin düşünce, inanç ve görüşlerine katılmasalar da saygı gösterirler. Birbirlerini değiştirmeye çalışmadan, olduğu gibi saygıyla kabullenirler. Benzer şekilde eşler, birbirlerinin köken ailesini (anne, baba, kardeş) sevmek zorunda değildir ama saygı göstermek zorundadır. Bu çerçevede ilişkilerini sürdürebilirler.

Dinî İnançlarda Uyum: Dinî inanışlar, ailelerin sorunlarla baş etmelerine yardımcı olmasından ve kendilerine yaşamda rehberlik eden temel prensipler sunmasından dolayı önemli bir destek kaynağıdır. Aynı dinî yönelime sahip olan çiftler; doğum, ölüm, düğün gibi olaylarda fikir birliği ile aynı ritüellerde anlaşmıştır. Dinî inançlarda uyum, evlilik doyumunun yüksek düzeyde olmasına önemli katkılar sağlar.

Açık Roller ve Sorumluluklar: Sağlıklı ailelerde ailenin işleyişi için gerekli ihtiyaçlar ve ihtiyaçların kim tarafından, ne zaman, nasıl karşılanacağı net bir şekilde belirlenmiştir. Hangi ödemeyi kimin, ne zaman yapacağı; çocukları okuldan kimin, ne zaman alacağı; alışveriş, ev işlerinde bireylere düşen görevler adil bir şekilde paylaşılmıştır. Bu ailelerde roller ve sorumluluklar, tüm üyelerin görüşleri alınarak ve kendi rızaları ile yaşına, koşullara ve beceri düzeyine uygun olacak şekilde kararlaştırılır. O nedenle, sorumluluklarda ve ihtiyaçların karşılanması noktasında aksama olmaz; dengeli bir dağılım yapıldığı için kimse gereğinden fazla sorumluluk da yüklenmemiş olur.

Sonuç olarak, sağlıklı aile özelliklerine sahip olmak, sadece yüksek evlilik doyumunu değil bireysel yaşam doyumunu da yükselten önemli bir faktördür. Aile üyelerinin kişisel gelişimi ile tutarlı ve kararlı bir şekilde gayret etmesiyle gerçekleşebilir. Aile üyelerinin kendi çabaları ile arzu edilen, ideal hedefe ulaşamadıkları durumlarda ise psikolojik destek ve aile danışmanlığı desteği alarak daha mutlu, daha huzurlu bir aile olabilmeleri mümkündür.

BANT

Abdurrahman Alkan

Toprak damlı, tek odalı evimizdeyiz. Mevsim kış. Bembeyaz karların üzerine erken düşen karanlık ve donduran bir ayaz, herkesi evine topluyor.

Annemin, üzerinde üç öğün yemek pişirdiği, romantizmaları için kiremit ısıttığı, babamın abdest için sıcak su aldığı büyük kazanıyla kuzinemiz; bütün yüklerini, yolcularını almış harekete hazır bir lokomotif benziyor. Kuzine, köyde bir sobadan daha fazla bir şeydir. Ev halkından biridir o. Yokluğu tahayyül ve tahammül edilemeyecek bir uzuv gibidir.

Usul usul yanan meşe odunları hem kuzineyi hem de evi şenlendiriyor. Bakır çaydanlık kendine mahsus bir makamla bestelediği türküyü başlıyor inceden. Ev, neşesini buluyor. Üst üste toplanan yatakların üzerinde kendine bir köşk kuran kedimiz esniyor ve iyice yayılıyor yorganların üzerine. Kuzinenin hâsıl ettiği sıcak ve güven veren

bir huzur, odanın her yanına yayılıyor. Hepimiz tahta sedirin üstüne toplanmışız. Annem, ablam ve ben. Ortada, İzmir’de inşaatta çalışan abimin getirdiği pilli bir teyp var. Ablam, lambayı duvardan indirip teybin yanına koyuyor. Yaprakları sararmış bir kitabı rahlenin üzerine koyan babam, üzerinde iki siyah zeytin ve üç yeşil yaprak resminin olduğu küçük teneke zeytinyağından bir yudum alıyor ve gelip teybin başına oturuyor. Annem merak ve gurur karışımı bir duygu içinde biraz geride oturuyor. Evin en küçüğü ben, babamın hemen yanı başında yerimi alıyorum.

Herkes hazır. Ablam, babamın gözüne bakıyor ve “Tamam” işaretini alınca kırmızı renkli Rec düğmesi ile Play düğmesinin ikisine birden basıyor.

Babam, sesindeki ilk karıncalanmaları çabuk atıyor. Süleyman Çelebi’nin Mevlid’inde ahenkle ilerliyor. Sonra Kıssa-i Yusuf’a geçiyor. Lambanın sarı

ışığında Yusuf’un hikâyesi babamın dalgalı sesinden yavaş yavaş dökülmeye başlıyor. Dertli baba Yakup, kuyu, hasetçi kardeşler, küçük kardeş Bünyamin ve Zeliha... Bir masalın içindeymiş gibi hissediyorum kendimi. Lambanın cılız ışıkları zamanın ötesine götürüyor beni.

Yusuf’u çok seviyor babası. Babam da beni çok seviyor. Kardeşleri Yusuf’u sevmiyor. Babalarını kandırıyorlar. Dağa gidiyorlar. Yollarında derin bir kuyu var. Bizim Maden Dağı’ndaki kuyudan derin mi acaba? Hasetten daha derin ve karanlık kuyu var mı yeryüzünde? Bir kurdun kanı sürülüyor gömleğine. Kurdun aklına gelmeyen geliyor akıllarına. Kederli bir baba yüreğine teselli kanlı gömlek... Herkesin bir hesabı var ama her şeyi görenin de bir hesabı var. Küçük Yusuf, kuyuda boğulmuyor.

Babamın dokunaklı sesi, bizi hiç bilmediğimiz memleketlerde dolaştırıyor; Kenan ili, Mısır... Ben, hayalin peşinde kaybolu-

yorum. Abimin coğrafya kitabındaki haritadan yer beğeniyorum Yusuf'un hikâyesine.

Lambanın mahzun ışığında sesi dalgalanıyor babamın. Yusuf'un hikâyesi mısra mısra canlanıyor hayal dünyamızda. Bezirgân Yusuf'u kuyudan çıkarıyor. Küçük yüreğimde masum bir mutluluk duyuyorum. Yusuf, Mısır'a sultan oluyor. Kötü kalpli kardeşlerin hileleri ayaklarına dolanıyor. Sultanın önünde eğilip af diliyorlar. Yusuf affediyor. Hikâye güzel bitiyor. İyilerin kazanmasına çok seviniyorum. Mutluluğum artıyor. Yüzümde aydınlık bir güneş...

Yusuf'un hikâyesini bitiren babam bir nefes alıyor. Ablam teybi durduruyor. Babam zeytinyağından küçük bir yudum daha alıyor. Tekrar başlıyor. En sevdiği kişiye, Yunus Emre'ye geçiyor. "Yunus" diyordu; birinci 'u'yu uzatarak. Çok sevdiği bir arkadaşından bahseder gibi. Kerpiç bir evde yaşayan ihtiyar babam, hayatını bir lokma bir hırka

müstağnilğinde geçiren Yunus Emre'yi kendine yakın hissediyordu. Zamanlar farklı olsa da aynı toprağın ruhunu paylaşmış olmanın yakınlığını.

İnsanın, sadece kendisinin yazdığı şiirleri okuyabileceği bir benimseyişle okuyordu onun şiirlerini. "Yalancı Dünyaya Konup Göçenler" şiirini her okuyuşta ömürleri bu toprak evde geçen annesini babasını hatırlamanın verdiği hüznün, gizlemek istese de sesine yansiyordu.

Annesinin uzun yıllar hasta olarak günlerini geçirdiği tahta karyolada şimdi kendisi yatarken "Bir Hastaya vardın ise / Bir yudum su verdin ise..." ilahisinin çağrışımları kalbini dağlıyordu muhtemelen.

Yunus Emre'nin en sevdiği şiirini okuyor o gece. İnsanın içini yakan bir ezgiyle "Geldi Geçti Ömrüm Benim" şiirini terennüm etmeye başlıyor usulca. Fani hayatın çok hüznlerini görmüş birinin hisleriyle. Dünyanın geçici olduğunu, ömrün bir

hayhuy içerisinde gelip geçtiğini ama geçtiğini anlatıyor şair. Babam, kendine mahsus bir makamla Yunus'un bu hikmetli sözlerini daha anlaşılır kılıyor bizim için.

O gece, "Bu dünyada bir nesneye / Yanar içim göynür özüm. / Yiğit iken ölenlere / Gök ekini biçmiş gibi." mısralarında babamın sesinin daha bir titremesine bir anlam veremiyorum. Yıllar sonra, babamın henüz "gök ekini" yaşlarında ağabeyini kaybettiğini öğrendiğimde sorularım cevap bulmuş olacaktı. Genç yaşta ölen amcamın isminin bir hatıra olarak bana verildiğini de öğrenmiş olacaktım böylece.

Neden sonra babamın sesi duruyor. Ablam, teybi durdurup bandı çıkarıyor. "Biraz boşluk var." diyor. Babam o an, bana bakıp gülümsüyor. "Hadi" diyor, "Söylediklerimi tekrar et." Teybin yanına yaklaşıyorum. İçimde biraz heyecan biraz endişe... Babamın gözlerine bakıyorum. Gülümsüyor. Cesaret alıyorum.

Babamın, evimizi dolduran gür sesi kulaklarıma doluyor: “Elif, Be, Te...” Zayıf hançeremden çıkan ince bir ses babamı takip ediyor. Elifba bitiyor.

“Aferin.” diyor babam. Dünyalar benim oluyor. Bir işi başarmanın mutluluğu doluyor içime. “Hadi şimdi de bir ezan oku bakalım.” İlk tedirginliğini üzerinden atan çocuk, caminin şerefesinde ezan okuyan babasını taklit ederek elini kulağına götürüyor: Allahu Ekber Allahu Ekber... “Hayyalessalah”ı uzatırken sesi yetmiyor çocuğun. Durup nefes alıyor, sonra kaldığı yerden devam ediyor “Hayyalessalah”ın ‘a’sına. Yüzlere bir gülümseme yayılıyor. Bant doluyor.

Şakir Hoca'nın bant doldurduğunu duyan komşular, gelip bandı isteyecekler. Memleketler aşarak yerini sadece bilmesi gerekenlerin bildiği bir dağ köyüne nasıl ulaştığı bilinmeyen siyah “Sanyo” bant, teybin içinde ağır ağır dönecek.

Ev ahalisi, sesleri kayıt altına alarak muhafaza eden ve evden eve gezdiren teybe tuhaf bir varlık gibi bakacak. Kuzine sobada yemek yapan anne, kanaviçe işleyen nişanlı kız, bilmem kaç defa okuduğu resimli hikâye kitabını karıştıran küçük oğlan, kucağında mırıldanan kediyi oynayan küçük kız, beyaz yazmasıyla torununu kucağında tutan nine, evin köşesindeki muslukta oturduğu tahta taburede naylon testiden abdest alan dede bir süre işlerine ara verecek ve yüksekçe bir yere konan teypten gelen bu sese hayret ve ilgiyle kulak kesilecekler. Teybin ileri geri sarma düğmesi pili bitireceğinden sevdikleri

yeri tekrar dinlemek için bandı çıkarıp kalın örgü iğnesiyle sarıdacak ve tekrar dinleyecekler.

Cep telefonunun, televizyonun daha doğrusu elektriğin olmadığı masalsi bir zamanda siyah bir bant, köydeki bütün evleri dolaşacak. Ve Yusuf'un mahzun hikâyesi, kahir ekseriyeti bir odaya sığışmış evlerde yayılacak. Bir zaman sonra ise, uzun bir yolculuğa çıkacak. Plazaların, renkli, ışıklı lüks binaların arasından yol bulacak; ışıkları, devinimleri geride bırakacak ve şehrin dar, ışısız sokaklarından ilerleyip küçük bir gecekodu mahallesine ulaşacak.

İki göz bir evde oturan abla, kardeşinin valizinden köy bulguru, peynir ve pekmezin yanında bir mucize olarak çıkan siyah Sanyo bandı görecek. Anlayacak hemen. Bulguru, peyniri bırakacak bir yana. Hemen üstü beyaz dantel ile örtülü teybin yanına koşacak.

Elleri heyecandan birbirine dolaşarak bandı teybe yerleştirecek. Teybin düğmesine heyecanla basacak. Babasının, o bildiği dokunaklı sesini duyacak. Hasretle dinlemeye başlayacak. Yusuf'un gurbetini kendi gurbetine bir tutacak. Engel olamadığı bir damla gözyaşı süzülecek belki yanaklarından. Doğduğu günü daha dün bildiği küçük kardeşinin ne kadar çabuk büyüdüğüne hayret ederek, yetişmeyen sesiyle ezan okuyuşunu özlem dolu bir gülümsemeyle dinleyecek.

Gurbetteki kız için hayat olacak bu sesler. Ailesi seslerini göndermemişler de penceresini kuş resimli eski bir perdenin örttü-

ğü şu küçücük evine sanki hep birlikte toplanıp gelmişler. İki kanepeye diz dize oturmuş da koyu bir sohbetin içine dalmışlar. Yüzlerde bir bayram sevinci. Oda küçük ama yürekler genişlemiş.

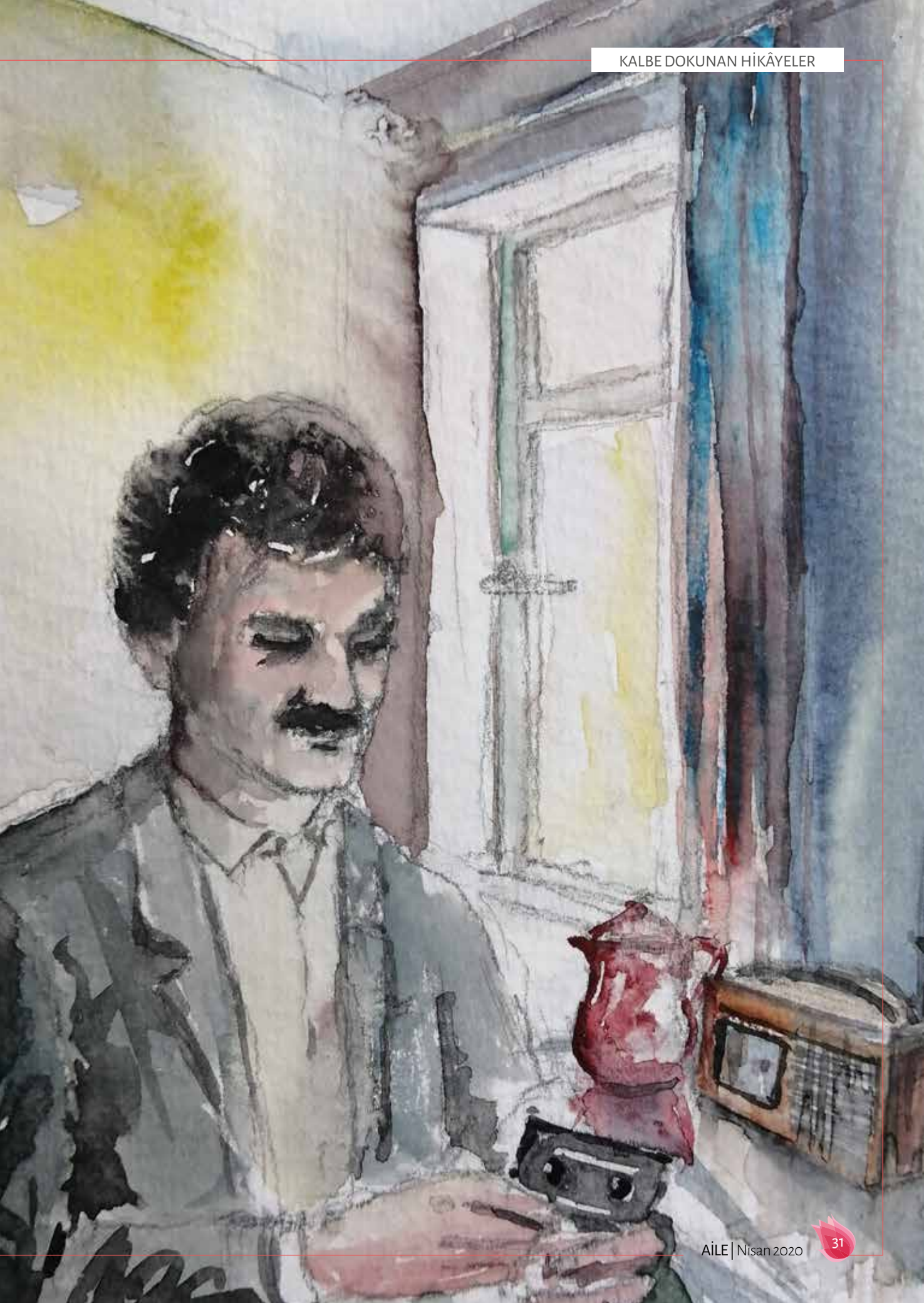
İzmir'in en aranan duvarcısı Halil Usta, akşamleyin eve geldiğinde yıllar önce iki bavul bir yürek köyden beraber çıktığı eşinin gözlerinde ıslanan hasrete ortak olacak. Uzaklarda kalan memlekette bir rüzgâr getiren sesleri dinlerken bir sevinç gelip konacak kalbine. Tuğlaların, sıvaların, harçların arasından geçip gelen ferah bir dağ esintisi, güneşin kavurduğu yüzüne dokunacak. Kim bilir kaç kere yaşayacaklar bu duyguyu.

Memlekete bir gelişlerinde yollarında getirecekler siyah bandı nasılsa. Sonra izi kaybolacak işte. “Şuradaydı.” denecek, “En son şunlar almıştı.” denecek ama siyah Sanyo bandı gören olmayacak.

Bir kış gecesini masala çeviren o sesler bir daha bulunamayacak. Yusuf'un hikâyesine can veren Şakir Hoca'nın sesi ve küçük çocuğun yarım kalan ezanı, semaya uçup gidecek. Ne Yusuf kalacak geriye ne kuyu ne bezirgân ne de sarı ışıklı toprak evlerde Yusuf'un hüznüne ortak olan insanlar... Savrulup gidecekler. Tıpkı eski hayatlar gibi. Hiç yaşanmamış gibi...

Yıllar sonra insanlar “Sahi, biz bunları gerçekten yaşadık mı?” diyecekler. Ve toprak damlı, tek odalı evde geçen o kış gecesi, hayal olup gidecek fani dünyada. Tıpkı o gece orada olanlar gibi...

OKUL BAŞARISINDA AİLENİN ETKİSİ

Asuman Düzgün

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

İnsanoğlu bu dünyada şükredeceği sayısız nimetlerle kuşatılmıştır. En değerli varlığımız ve bizlere birer emanet olarak verilen evlatlarımız ise hiç kuşkusuz bu nimetlerin en büyüklerinden. Anne babalar olarak bizler, çocuklarımız daha dünyaya gözlerini açtıkları andan itibaren onları hep güzel yerlerde ve güzellikler içinde hayal ederiz. Onların hayatta ve okulda başarıyı yakalamış, ailesine, vatanına, milletine faydalı birer insan olmaları içinse dualar ederiz. Peki, biz ebeveynler olarak çocuklarımızın okulda başarıyı yakalamaları için neler yapabiliriz?

Anne babalar, buldukları konum itibarıyla sadece çocuklarının ilk öğretmenleri değil, aynı zamanda okulda eğitimcilerin de ortaklarından. Okulun ve eğitimin önemini farkında olan ebeveynler, çocuklarının akademik olarak başarılı olmasında kendi üzerlerine düşen sorumluluğun da farkındadırlar. Dünyanın en zor mesleği olarak bilinen anne babalığın hakkıyla yerine getirilebilmesi için çocuklarımızın gelişim dönem özelliklerine göre ihtiyaç duydukları alanlarda onlara rehberlik etmemiz, sürecin sağlıklı atlatılması için elzem görünüyor.

Çocuğun çalışma isteğinin diri kalması için onun motivasyon kaynaklarını, nasıl ders çalışırsa daha kalıcı öğrenme sağlayacağını bilmek için öğrenme stilini, gerçekçi hedefler koyabilmek için de çocuğun kapasitesini bilmek gerekir.

Eğitim dediğimiz zaman karşımıza bir kavram çıkıyor: Başarı. Peki, başarı nedir? Başarı; her yarışta önde gitmek, birinci olmak, her alanda rakip tanımamak demek değildir. Başarı, kişinin yetenekleri oranında kendini geliştirmesidir. Çünkü insan, kendi limit ve yetenekleri ile belirli bir kabiliyet potansiyeli olan bir varlıktır. Aslolan, potansiyelin farkına varılarak en iyi şekilde kullanılmasıdır. Her tohum, içinde ağaç olma potansiyeli taşır. Önemli olan, tohumun zayi olmadan ağaç olmasına ve potansiyelini ortaya çıkarmasına yardımcı olmaktır. Biz eğitimciler, akademik başarısızlığı, öğrencinin zihinsel potansiyelinin sağlayabileceğinden daha düşük performans göstermesi diye tanımlarız. Bir öğrencinin başarı durumunu değerlendirirken çocuğun kapasitesi ve performansı arasındaki uyuma bakılıyor. Bu ikisi arasındaki uyumsuzluk başarısızlık olarak tanımlanıyor.

Başarı Durumunu Etkileyen Faktörler

Öğrencinin akademik başarısını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Çocuğun bireysel özellikleri, okul, çevre, aile bunlardan en önemlileridir. Çocuğun bireysel özelliklerinden olan zekânın başarılı olmak için genelde yeterli olduğu düşünülse de zekâ desteklenmez ve işlenmezse gizli bir hazine olarak kalabilir. Bizim üzerinde duracağımız faktör aile. Özellikle anne babaların çocuklarına karşı takındıkları tutumlar, onların başarı durumunu yakından ilgilendirmektedir.

Çocuğu Tanımak: Çocuğun ilgi yetenek ve potansiyelinin anne babası tarafından bilinmemesi

çocukla ilgili gerçekçi beklentilerin oluşmasını engelleyecektir. Çocuğu tanımak, onun bireysel özelliklerinin farkında olmak demektir. Potansiyeli, öğrenme stili, motivasyon kaynağı gibi başarıyı etkileyen faktörler çocuğu tanıyarak ona uygun hareket edilmesini gerektiren noktalardandır. Çocuğun çalışma isteğinin diri kalması için onun motivasyon

•••

Anne babalar, buldukları konum itibarıyla sadece çocuklarının ilk öğretmenleri değil, aynı zamanda okulda eğitimcilerin de ortaklarından. Okulun ve eğitimin öneminin farkında olan ebeveynler, çocuklarının akademik olarak başarılı olmasında kendi üzerlerine düşen sorumluluğun da farkındadırlar.

•••

kaynaklarını, nasıl ders çalışırsa daha kalıcı öğrenme sağlayacağını bilmek için öğrenme stilini, gerçekçi hedefler koyabilmek için de çocuğun kapasitesini bilmek gerekir. Her çocuğun yatkın olduğu alan üzerine yatırım yapıldığında mükemmel başarılar ortaya çıkacağından onun genlerine Yaradan'ın koyduğu cevheri bulmak gerekir. Ve çocuklar, sa-

hip olduklarının farkına vardıkları oranda kendilerini tanıyacak ve başarılı olacaklardır.

Çocuğun Bireysel Özelliklerinin Farkında Olmak: Her çocuğun bireysel özellikleri farklıdır. Bir çocuğun okulda ve hayatta başarıyı yakalamasında eğitimi ile ilgilenen kişilerin onu gerçekten tanıması ve aynı zamanda onun doğuştan getirdiği kişisel özelliklerini koşulsuz kabul etmesi yatmaktadır. Bir resmi güzelleştiren, içinde kullanılan farklı renklerdir. Bizler de çocuklarımız arasında yaratılış ve fitrat farkı olduğu bilinciyle sahip oldukları özelliklere saygı duyarsak onlarla olan ilişkimizi daha sağlıklı hâle getirebiliriz.

Bir bahçıvanı düşünelim, bahçesindeki bütün bitkilere aynı bakımı yapmış olsa muhtemelen bahçeyi ya kurutur ya da yabani otlar basar. Güneş isteyen çiçeği güneşe dikmek, suyunu ihtiyacına göre ayarlamak onlardan alınacak verimi artıracaktır. Yarıdan, dünyaya gelen her çocuğun farklı olduğunu parmak izlerine koyduğu şifre ile göstermiş. Bizlere düşen, buna saygı göstererek var olan kapasitelerine yatırım yapmaktır.

Çocuğu Başkalarıyla Kıyaslamamak: Anne babalar genellikle çocukları ders çalışmaya ve başarılı olmaya teşvik etmek için onları arkadaşları veya kardeşleri ile kıyaslama yoluna gidebilmektedirler. Hiçbir çocuğu başka biriyle kıyaslayarak ders çalışmaya teşvik edemeyiz. Aksine çocuğun kendine olan güvenini zedeler ve kıyasladığımız kişiyle arasına nifak tohumları atılmasına sebep oluruz.

Çocuktan Kapasitesinin Üzerinde Performans Beklememek:

Her anne baba elbette çocuğunu çok iyi yerlerde görmek ister. Ancak çocuğumuza hedef koyarken onun kişisel imkânlarını göz ardı ettiğimizde çocukta var olan enerjinin de heba olmasına neden olabiliriz. Anne babada çocuğun kapasitesinin üzerinde bir beklentinin olması, çocuğu altından kalkamayacağı, ruhsal olarak zorlanacağı bir yükün altına sokabilir. Ailesinin yüksek beklentisini karşılayamayan çocuk, ben zaten yapamıyorum diyerek öz saygısını yitirebilir. Beklentinin çocuğun kapasitesinin altında olması ise çocuğu tembelleğe veya rehavete itebilir.

Çocuğun Duygusal İhtiyaçlarını İhmal Etmemek:

Akademik başarılarının artması için çocukların fizyolojik ihtiyaçlarının yanında duygusal ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Anne babalar bazen karnenin güzelliği ya

da başarının boyutu kadar sevgi mesajı verebilmektedir. Başarıya koşullu sevgi, anne baba ve çocuk ilişkisini zedeleyecektir. Çocuklar, başarı düzeyleri ne olursa olsun anne babaları tarafından sevmek ve kabul görmek isterler. Çocuklardaki birçok davranış bozukluğunun altında genelde sevgiye doyma noktasında yetersizlik görüyoruz. Sağlam kişilikli çocuklar, ilişkileri sağlıklı ve güçlü bir aile ortamında yetişirler. Ebeveynler bazen çocuklar için yaptıkları fedakârlıkları farkında olmadan dile getirebiliyorlar. Bu durum çocukların duygusal gerilim yaşamalarına neden olabiliyor. Birçok sınav kaygısı yaşayan öğrencinin duygu dünyasında anne babasının beklentilerini ve kendisi için yaptıkları fedakârlıkları karşılayamama endişesi yatmaktadır.

Çocukla Sağlıklı İletişim Kurmak:

İletişimin temel dinamiklerinden olan “etkin dinleme”,

çocuklara ailesi tarafından önemsendikleri, değerli görüldükleri duygu ve düşüncesini sağlayacaktır. Ailesi ile iletişimde çatışan çocuk, çoğu zaman direkt karşı gelmez ve ailesine tepkisini başarısızlıkla gösterebilir. Ayrıca çocuğumuzun arkadaş çevresini tanımak, okul başarısında ehemmiyet arz ediyor. Arkadaş ilişkisini tanımak ise ancak çocuğumuzla ve onun sosyal çevresi ile kurduğumuz sağlıklı iletişime bağlıdır.

Eğitimde Ortak Dil Kullanmak:

Anne babanın okula ve eğitime verdikleri önem çocukları açısından çok kıymetlidir. Okuluna veya öğretmene karşı kullandığımız olumsuz ifadeler, çocuğun okula karşı saygısını etkileyecek, çocuk saygı duymadığı bir öğretmeni dinlemeyecektir. Dersleri dinlemeyen bir öğrenciden başarı beklememiz ise mümkün görünmemektedir. Ayrıca okul ve aile olarak kullanılan dil

noktasındaki tutarlılık, çocuğun okul ortamında kazandıkları bilgi ve becerilerin ev ortamında da pekiştirilmesi ve geliştirilmesini sağlayacağından okul başarısını etkileyecektir. Okul aile arasındaki ilişkiyi şu örnekle ifade edebiliriz: Bir kayığın deniz üzerinde istenilen istikamette gidebilmesi için iki tane küreğe ihtiyacı vardır. Küreklerinden bir tanesi eksik olduğunda kayık ya olduğu yerde dönüp duracak ya da istikametinden sapacaktır. Birlikte aynı yöne doğru çekilen kürekle ancak arzu edilen noktaya ulaşılabilir.

Uygun Ortam Hazırlamak ve Uzaktan Eğitim: Buraya kadar, 'çocuğun okul başarısında ailenin etkisini' yazarken yüzyüze eğitimi düşünerek kaleme aldık. Malum olduğu üzere dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 'pandemi' olarak ilan edilen bir virüsle karşı karşıyayız. Bu salgın hastalıkla mücadele ettiğimiz şu günlerde evlerimiz, uzaktan eğitimle birer mektep hâline gelmiştir. Bu süreçte çocuklarımızın gerek kaygılarını yönetmede, gerekse uzaktan eğitim faaliyetlerine devamlarını sağlamada ailelere büyük görevler düşmektedir. Öğrencilerimizin disiplinli bir şekilde uzaktan eğitime dâhil olmaları için, onlarla birlikte oluşturulan zaman çizelgeleri çocuklarımızda bir rutin oluşturma adına etkili olacaktır. Başarı çok çalışmakla değil, etkili bir şekilde çalışmakla elde edilir. Bunun için de zamanı belirlenmiş öncelikler doğrultusunda programlamak önemli duruyor. Bu günlerde zaman yönetimi konusunda çocuklarımıza rehberlik etmenin yanı sıra onların ders takiplerini yapmak, EBA üzerinden yapacakları ders tekrarlarını kontrol etmek, uzaktan eğitim için onlara ortam hazırlamak ve öğretmenleri ile sürekli iletişim hâlinde olmak bu zaman diliminin daha sağlıklı bir şekilde geçirilmesine katkı sunacaktır.

Beslenme ve Uyku Düzenine Özen Göstermek: Okul başarısında sabah yapılmış güzel bir kahvaltının da payı bulunmaktadır. Güne kahvaltı yapmadan başlayan çocuklar, ilerleyen saatlerde dikkatleri de azalacağından dersi verimli bir şekilde dinlemeyeceklerdir. Kahvaltı kadar önemli diğer bir etken ise uykudur. Gece geç saatlere kadar uyanık kalan bir çocuk derste uyuyacak ya da çok verimsiz bir gün geçirecektir.

Geleceğe not düşmek bugünden geçer ve bu not, kalemle kâğıtla yazılan bir not değildir. Yaşayan, yaşatan capcanlı bir nottur. Bu not; ilgi, alâka ve sevgimizle büyüttüğümüz evlatlarımızdır. Neil Postman, "Çocuklar, göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlardır." der. Geleceğe dünyanın seyrini değiştirecek, yön verecek güzel mesajlar göndermek istiyorsak bu çağın eğitilmiş insan gücüne duyduğu ihtiyacı da düşünerek çocuklarımızla daha yakından ilgilenmeliyiz. Onları; okulda aldıkları eğitimin mezziyetlerini, faziletli bir şahsiyet eşliğinde sergileyebilme erdemini gösteren, insanı ve merhameti önceleyen, aynı zamanda dünya ve ukba dengesini oturtmuş, iç dinamikleri sağlam birer insan olmanın hakiki bir başarı olduğunu bilen çocuklar olarak yetişmeleri noktasında desteklemeliyiz.

Evlatlarımızın okulda ve hayatta başarıyı yakalamaları dileğiyle...

Kişisel Temizlik

Teraryum Bakımı Nasıl Yapılmalı?

Fanus içerisinde yetiştirilen teraryum, son zamanlarda en çok tercih edilen hediyeler arasında. Peki, görseiliğiyle çoğumuzun gönlünü fetheden bu bitkinin bakımı nasıl yapılmalı? Teraryumlar asla direkt güneş ışığı alan pencere önlerine koyulmamalıdır. Pencere camından yansıyan güneş, teraryum camına da yansıma yapacak, bitkileriniz yanma tehlikesiyle karşılaşacaktır. Belirli zaman aralıklarında teraryumun yönünü ışığa doğru değiştirmek, içindeki bitkilerin eşit şekilde büyümesini sağlar. Her bitkinin ihtiyacı olan bir nem, su oranı vardır. Teraryumunuza koyduğunuz bitkinin isteğine göre sulama yapmalısınız. Kapalı sistem teraryumlarda içerideki suyun buharlaşması ve tekrar toprağa dönmesi esas alındığından çok az su ile bitkilerin su ihtiyacını uzun süreliğine karşılanabilir. Teraryumlara içme suyu kullanılmalıdır.

Vücut temizliği ile ishali hastalıklar, soğuk algınlıkları, mantar, virüs sebebiyle oluşan hastalıklar gibi pek çok rahatsızlığın önüne geçilebilmektedir. Kişisel temizliğin olmazsa olmazlarından biri de el temizliğidir. Ellerimiz bizim dış dünyayla bağlantımızdır. Dokunduğumuz her yüzeyde ellerimiz vasıtasıyla virüs ve mikroplarla temas etmiş oluruz. Bu nedenle sadece içerisinde bulunduğumuz bu salgın sürecinde değil hayatımızın tamamında el temizliğine azami dikkat göstermeliyiz. Çünkü el temizliği enfeksiyonlardan (bakteri, virüs, parazit, mantar) ve mikroplardan korunmada, bunların yayılmasını önlemede en basit ve en etkili yöntemdir. Tabii önemli olan el yıkamak değil eli doğru yıkamaktır...

Eller nasıl yıkanmalı?

Eller ılık su ile ıslatılır, sabun ellerin tüm yüzeyine iyice dağıtılır ve iyice köpürtülür. Bilekler, avuç içleri, parmaklar, parmak araları, el sırtı ve tırnak içleri en az 20 saniye kuvvetlice ovulur. Eller iyice durulanır. Kurulamak için kişisel havlu kullanılmalıdır, eğer halka açık yerlerde ellerimizi yıkamak durumunda kaldıysak tek kullanımlık havlu kâğıt ile ellerin kurulanması daha doğrudur.

İyi Zeytin Nasıl Seçilir?

Kahvaltı sofralarının vazgeçilmezi olan zeytin; A, D, E, K vitaminleri açısından çok zengindir ve aynı zamanda kalp, damar dostudur. Siyah ve yeşil zeytin türünün farklı ağaçlarda yetiştirildiği düşünülse de siyah zeytine yeşil zeytinin olgun hâli diyebiliriz. Siyah zeytinin tatlandırılması yeşile göre daha uzun bir zaman diliminde olur. Normal tuzlama ve taş baskı denilen yöntemler de işin içine katıldığında yaklaşık 6 aylık bir zaman dilimini kapsar. Ancak çoğu üretici, bu uzun, zahmetli iş yerine çeşitli kimyasallar ile az zamanda daha çok siyah zeytin üretimi yapma yoluna gitmektedir. İyi ve kimyasal içermeyen bir zeytini anlamak birkaç yol ile mümkün. Öncelikle bir zeytinin çekirdeğine baktığınızda siyah ise o zeytini kullanmamanızı öneririz. Çünkü doğal siyah zeytinin çekirdeği siyah değil koyu kahverengi olur ve diğer zeytinlere göre daha acımsıdır. Bunun nedeni ise, yapay yollarla üretilen zeytinlerde oleuropein maddesinin örselenip içindeki vitaminlerin de zedelenmesidir. Ayrıca doğal siyah zeytin suya atıldığı zaman rengi açılmaz ve çekirdeği daha kolay ayrılır.

Kabak Çekirdeğinin Faydaları

Hem lezzetiyle hem de sağlığa faydalarıyla gözde kuruyemişlerden olan kabak çekirdeği; çinko, magnezyum, potasyum, B2, folat ve E vitamini bakımından oldukça zengindir. Uyku döngüsünü, ruh hâlini, beyindeki pek çok fonksiyonu doğrudan etkileyen triptofan kaynağıdır. İçeriğindeki çinko sayesinde saç beyazlamasına karşı etkilidir. Kalp sağlığı için faydalı, bazı kanser türlerine (mide, kolon, akciğer ve prostat) karşı koruyucudur. İçeriğindeki magnezyum sayesinde kemik sağlığını artırır ve tip 2 diyabette %30'lara kadar riski azaltabilir. Yağı ise yüksek tansiyon ve kötü kolesterol düzeylerini düşürebilir. Lifçe zengin olan kabak çekirdeği, kabukları ile birlikte tüketildiğinde bağırsak sağlığını iyileştirmeye, sindirim sistemini düzenlemeye yardımcı olur. Çiğ tüketilmesi besin değeri açısından daha kıymetli olup kavuracak olursanız da 120 dereceyi aşmayacak şekilde fırınlayabilirsiniz.

NAJLA TAMMY KEPLER İLE HAKİKAT YOLCULUĞU ÜZERİNE...

1971’de, ABD’nin Teksas eyaletinde dindar Hristiyan bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Üniversitede okurken bir Türk öğrencinin ona Allah’ı ve İslam’ı anlatması ve 40 Hadis kitabını hediye etmesinden sonra İslamiyet’i araştırmaya başladı. Kitap onun hayatını değiştirdi ve Müslüman oldu.

1994 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra Türkçe öğrenmeye çaba gösteren yazar, 2005’te Türkiye’ye yerleşmeye karar verdi. “The Natural Path” ismiyle bir radyo programı yaptı. Teksas’ta yayımlanan Living İslam 3: Life Story Of Prophet Muhammed isimli ders kitabına yazar olarak katkıda bulundu. Huzura Doğru Beş Büyük Adım isimli kitabın bir kısmını yazdı. 2005’ten beri İstanbul’da yaşayan yazar, Müslüman olduktan sonra büyük ilgi duyduğu Arapçayı öğrenmek için çalışmalarını sürdürüyor. 2016’da Kepler’in kendi hidayet öyküsünü anlatan Teksas’tan Hakikate Yolculuk adlı kitabı ve onun devamı olarak anılarını anlatan Teksas’tan Hakikate Yolculuk 2 -YÜZLEŞME adlı kitabı 2019’da yayımlandı.

Müslüman olmadan önceki hayatınızdan kısaca bahsedermisiniz?

Müslüman olmadan önceki hayatım; eğitim, spor, iş ve sanatla geçiyordu. Babam benim en büyük destekçimdi ve beni hem kilisede hem de okuldaki spor faaliyetlerinde destekliyordu. Çok çalışkan, dürüst, disiplinli ve ahlaklı biriydi. Yaptığım işlerde kusursuz ve başarılı olmamı tavsiye ederdi. Herhangi bir konuda kararlı olmayı bana o öğretti. Ona Allah hidayet versin.

Babam gençken toplumdan farklı bir kiliseyi seçmişti. Protestan ve Katolik bir kilise değil, sonradan kurulmuş bir kilisedi. Bu kilise, kitaba göre yaşamak gerektiğine inanırdı. Tevrat, İncil, Zebur'da ne yazıyorsa onu uyguluyorlardı. Mesela biz domuz eti yemedik çünkü Tevrat'ın içerisinde domuz etinin yenmemesi gerektiği yazıyordu. Noel ve bunun yanı sıra popüler birçok günü kutlamazdık. Böyle bir yaşayış ve inanışla biraz toplumun dışında kalmıştık.

İç dünyanız ve buna bağlı olarak sosyal çevreniz nasıldı?

İç dünyamda babamdan da gelen bir Rab inanışı vardı. Her zaman doğru olanı yapmanın gerektiğine inanıyorduk. İnanaarak yaşayan biriydim ama içimde hep bir eksiklik, kafamda cevabını bulamadığım sorular oldu. Bu sorulara ne kilisede ne de eğitimde cevaplar bulabiliyordum. Bu da beni araştırma ve sorgulamaya yöneltti.

Çevremizde komşuluk ilişkileri yoktu. Bir kez bile ailece bir komşuya gidip de yemek yediğimizi hatırlamıyorum. Komşularımızı ziyaret ederdik. Özel günlerde insanları davet ederdik ancak o zamanlarda toplu bir yemek yenirdi. Ama komşulara karşı herhangi bir sorumluluk söz konusu değildi. Amerikan kültürü Türk kültüründen farklı. Orada bireysellik daha baskındır. Arkadaşlarımla vakit geçirirdik ama çok sayıda arkadaşım yoktu. Biraz seçiciydim. Özel

birkaç arkadaşım vardı ve iyi arkadaşlarımdı bunlar. Allah hidayet versin onlara. Hâlâ iletişimdeyiz.

Her gün Tevrat'tan ve İncil'den pasajlar okuyan, kiliseye devam eden bir babanın kızı olarak Hristiyanlıkla ilgili kafanızdaki soru işaretleri nelerdi?

Evet, babam her sabah Tevrat ve İncil'den pasajlar okur ve dua ederdi. Haftada bir de akşam yemeği sonrası bize vaaz gibi sohbet ederdi. Hem kilise hem babam, kendi başımıza ders çalışmamızı bekliyordu. Kilise soru-cevap kitapçıkları çıkartıyordu. Babam o kitapçıkları alırdı, biz de oradan ders çalışırdık. Kiliseye ayda bir gittiğimizde cevaplar alırdık. Annemin gittiği kilise, babamınkinden farklıydı. Babamın kilisesi Noel günü, doğum günü gibi kutlamalar yapmazdı. Annemin gittiği kilisede ise böyle bir yasa söz konusu değildi. Babamın gittiği kilisede teslis inancı yoktu ama annemkinde vardı.

Her ikisinin de içerisini gördüm. Bu kiliselerin arasındaki çatışmalar, çekişmeler beni şaşırttı. Ben daha çok babamın düşüncesine meyilliydim çünkü onlar kitaba göre hareket ediyorlardı. Baptist kilisesinde pazar günleri de gençlere ayrı bir sohbet oluyordu. Orada da Tevrat ve daha çok da İncil'den ders çalışıyorduk ve ibretler almaya, erdemleri öğrenmeye çabalıyorduk ama kitabın tamamını uygulama söz konusu değildi.

Her ikisindeki bu çelişkileri görünce zihnimde soru işaretleri

daha da artmaya başladı. Acaba hangisi doğruydı, hangisi hakikatti? Bu soruları sorarken de içimden dualar ediyordum. Rabbim doğruya nasıl ulaşacağım, hikmet nedir, hakikat nedir gibi sorular beni bir hayli sarstı, kötü rüyalar görüyordum. Çözüm bulamıyordum ve kendimi de nasıl koruyacağımı bilemiyordum.

Konferanslarınızda ve sohbetlerinizde, "Üç yıl boyunca 'Hikmet ver ya Rabbi' diye dua ederken

“

İnsan, kendi etrafına bir bakınca Allah'ın var olduğuna dair hiç şüphesi olmaz. Çünkü tabiatta küçücük bir çiçekten dağlara kadar her şey, Allah'ın varlığını, kudretini anlatıyor. İnsanlar da bu tabiattan bitmez tükenmez dersler, ibretler çıkarabilir ve çıkarmalıdır.

”

İmam Nevevi'nin 40 Hadis kitabıyla tanıştım, bu kitapta aradığım hikmeti buldum." diyorsunuz. Kitap, hangi sorularınıza cevap oldu?

Öncelikle "Rabbin adı ne?" sorusuna cevap buldum: Allah. Hristiyanlıkta da Rab olarak var ama kendine özel bir isim yok. Yahova olabilir ama yine de net bir şekilde yok. Asla bir esma'ül-hüsna yok. Ayrıca Hristiyanlıkta Rabbin kim olduğu yeterli bir şekilde anlatılmıyor. Musa'nın (a.s.) aldığı 10 kanun belli ama benden ne istediği net değil. Tevrat, İncil, Zebur genel erdemlerden ancak peygamberlere yönelik aykırı şeylerden bahsediliyor. Bunların çelişkili şeyler olduğunu gördüm. Buralarda sanki bir eksik var ve bunun bir çözümü olmalı diye düşündüm. İnsanların nasıl yaşaması gerektiğine dair bir yol olmalı diye düşünüyordum. Çünkü Allah insanı başıboş bırakmazdı. İslamiyet'e girdiğimde bu Kırk Hadis'te Rabbin kim olduğunu, benden ne beklediğini, insanlara nasıl davranmam gerektiğini ve onların hakkını nasıl verebileceğimi öğrendim. Burada yer alan bilgiler azsa da bana öz olanı tattırdı. Toplumda geçerli, hayatımı iyileştirebileceğim, güzelleştirebileceğim hikmetleri kırk hadiste buldum.

Teksas'tan Hakikate Yolculuk kitabınızda kendi iç dünyanızdan ve bireysel yolculuğunuzdan bahsediyorsunuz. Kitapta ayrıca tabiat tasvirleri dikkat çekiyor. Tabiatın eşsiz güzelliği, iç yolculuğunuzda sizi tefekkürle buluşturan bir itici güç gibi âdeta. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

İnsan, kendi etrafına bir bakınca Allah'ın var olduğuna dair hiç şüphesi olmaz. Çünkü tabiatta küçük bir çiçekten dağlara kadar her şey, Allah'ın varlığını, kudretini anlatıyor. İnsanlar da bu tabiatın bitmez tükenmez dersler, ibretler çıkarabilir ve çıkarmalıdır. Doğal hayat bana Allah'ı daha çok hatırlattığı için şehir hayatı beni biraz zorluyor. Onlardan

uzak kalıyoruz. Şehirdeki sesler, tabiattaki sesleri duymamıza engel oluyor. Tabiatın insanın iç dünyasına yönelik yolculuğunu şehir yaşamında bulmak çok güç maalesef. Hâlbuki insan dışarı çıkıp kimi zaman gökyüzüne kimi zaman da yeryüzüne bakıp tefekkür ederek huzur ve sükûna dalmalı.

Yine bir konuşmanızda "Ne kadar öğrendiysem o kadar emin oldum." diyorsunuz. Araştırarak ve öğrenerek yetişkin bir yaşta İslamiyet'i seçtiniz. Kişisel tecrübenizden hareketle insanlarımızı inandığımız dini öğrenmenin ehemmiyetinden bahsedersiniz?

Öğrenmek insana bilmeyi getiriyor. İnsan bildikçe korkularından uzaklaşır ve kendini emniyette hisseder. 1991'de Müslüman olduğumda Amerika'da pek İngilizce kaynak yoktu. Bulabildiğim kaynaklarla yavaş yavaş dinimizi öğrenmeye başladım. Öğrendiklerimi hayatıma yansıtmaya çalışıyordum. Yavaş yavaş öğrenmenin faydalı olduğunu düşünüyorum çünkü insan bilgilerle boğulmuyor ve öğrendiklerini anlayarak, idrak ederek hayatına yansıtıyor. Öğrenmek bir süreç. Bu süreçte önemli olan devamlılık. Bunun için sabır ve gayret gereklidir. Zihnindekilerin yani öğrendiklerinin kalbine inmesi gerekir kalbinde olunca da hayatına yansıtacaktır. Ayrıca

öğrendiklerimizi de sürekli paylaşmamız gerekir. Samimiyetle öğrenerek bunu hayatımıza yansıtmaya çalışmalıyız. Allah bizlere bunları nasip etsin inşallah.

Müslüman olduğunuzda aileniz ve içinde bulunduğunuz çevre, bu durumu nasıl karşıladı?

Müslüman olduğum zamanlarda ve çevremde İslamofobi yoktu. Amerika'nın İran'daki Müslümanlara karşı bir tavrı vardı ama Müslüman'ı terörist olarak sunan yaygın bir düşünce yoktu. Ayrıca çoğu kimse İslam'ı duymamıştı. Duymuşsa bile ne olduğuna dair hiçbir bilgisi yoktu. O yüzden Müslüman olan

“

Müslüman olduktan sonra eğitimi, okumayı daha da önemsedim. Ayrıca ailemi, komşumu, insanları daha da önemsedim. İslamiyet'te bunların önemli olduğunu görünce çok etkilendim. Bunları hayatıma yansıtmaya çalıştım ve çalışıyorum.

”

kimselerle karşılaştıkları vakit “Neden böyle giyiniyorsun?” diye sorarlardı. Müslüman olduktan sonra arkadaşlarım bana karşı biraz çekinerek davranmaya başladı. Annem zulüm yaşayacağım düşüncesinden ötürü biraz korktu ama kararlı olduğumu görünce de saygı duydular. O zamanlarda din özgürlüğü vardı. Şimdi İslamofobiden ötürü Müslümanlara karşı aynı özgürlükten söz edemiyoruz. 11 Eylül’den bu yana özellikle televizyonlarda Müslümanlara yönelik saldırılar ve hakaretler yaygınlaştı.

Babam beni çok destekledi. Annem tarafından baskı yaşadığımda bana “Kızım seni doğru yolu takip etmen için büyüttüm, yolunda devam et.” dedi. Şimdi ise ailem bana saygı duyuyor ancak benim dışımda Müslüman olan yok. Arkadaşlarım da saygı duyuyor ve onlardan da kötü bir söz duymadım. Amerika’da sadece bir kız, başörtümünü çekmeye çalıştı. Onun dışında herhangi bir hakarete ya da saygısızlığa maruz kalmadım. Ancak çok enteresan ki Türkiye’de bir hakarete uğradım. 1992 yılında Türkiye’ye geldiğimde yolda yürürken bir adam başörtümünden dolayı bana bağırdı. Bazı insanlar, ön yargılı ve ikinci sınıf bir insanmışım gibi davranmışlardı.

Müslüman olmadan önceki Tammy Renee ile şimdi İslam’ı yaşayan Najla Tammy arasında ne tür farklar var? İnanan ve inandığı dini yaşayan bir Müslüman olmak size neler kazandırdı?

Müslüman olmadan önce Najla yoktu, sadece Tammy Renee vardı. Tammy arkadaşlık demek, Renee

tekrar doğmak demek. Müslüman olduktan sonra Najla ismini seçtim çünkü Najla gözleri açık olan, iri olan ve mutlu olan demektir. Aslında Müslüman olunca ismimi değiştirmek zorunda değildim ama değiştirmelisin, dedikleri için ekledim. İsmimdeki değişikliklerle beraber hayat tarzım çok değişti. Yediğim gıdalarda, giydiğim kıyafetlerde ve hijyen yönünde çok büyük değişiklikler oldu. Müslüman olduktan sonra eğitimi, okumayı daha da önemsedim. Ayrıca ailemi, komşumu, insanları daha da önemsedim. İslamiyet’te bunların önemli olduğunu görünce çok etkilendim. Bunları hayatıma yansıtmaya çalıştım ve çalışıyorum.

İnanan ve inandığını yaşayan bir Müslüman’a İslamiyet faydalı olan her şeyi kazandırır. Kötülükten, zararlar görmekten, insan hakları yemekten korur. İnsanlara Rabbine yakın olmayı, insanlar arasında sağlıklı ilişkilerin nasıl olması gerektiğini öğretir. Dünya ve ahirette iyilik, mutluluk, huzur, zor zamanlarda dayanma gücü kazandırır. Dünyadaki tüm problemlere çözüm bulacak yollar kazandırır. Kötü ve zararlı ilişkilerden kurtulmak, toplumdaki haksızlıkları gidermek için bir yol kazandırır. İyi ki Müslüman’ız. Bazen insanlar bana soruyor “İslamiyet zor değil mi?” ben de onlara diyorum ki İslamiyetsiz hayat zor. İslamiyet’in olmadığı bir hayat zor. Allah (c.c.), İslamiyet’in olmadığı bir hayat yaşatmasın. Allah, bizlere bu nimetin kıymetini bilmeyi ve bu yolda her daim yürümeyi nasip eylesin.

KELAMIN KADİM DOSTU KALEM

Süreyya Meriç

M.Ö. 4. yüzyıldan günümüze kadar ulaşmayı başarmış iki küçük tablet kil üzerine sivri uçlu bir cisimle yapılan işaretleri taşıyordu. Bilinen ilk yazılı eser bugün müzede sergilense de kullanılan kalem ona arkadaşlık etmiyor maalesef.

Sahi, insanlığın kullandığı ilk kalem neydi? Kuma yazı yazan parmaklar mı, taşa resim çizen çiviler mi, ahşap oyan çakılar mı? Ya da Çinlilerin kullandığı ve tarihi M.Ö. 10. yüzyıla kadar uzanan fırçalar mı? Çin'de fırçayla yazı yazma geleneği hâlen devam ededursun araştırmacılar, fırçayı kalemin tarihî serüveninden uzak tutuyorlar. Dolayısıyla tarihî bulgulardan hareketle bilinen ilk kalemlerin Mısır ve Roma'da yumuşak tabletlere çeşitli şekilleri işlemek üzere kullanılan kalemler olduğunu söylüyorlar.

Yunanca "kalamo", Latince "kalamus", Arapçada ise "kalem"... Hepsi benzer ses yapısına sahip çünkü hepsi de aynı kökten geliyorlar. Kalemin ham maddesi olan kamıştan. Zaman içinde kuş tüyleri, ucu sivriltilmiş taş ve tahta parçaları hatta bazı bölgelerde fil dişi yahut hayvan boynuzları da kalem işleviyle kullanıldı ama kalem ve kamışın birlikteliği yıllara meydan okuyarak bugünlere kadar geldi.

Kalemin ilk kullanımı, yumuşak zemin üzerine küçük oyuklar işlemek, kısa çizgiler çekerek çeşitli işaretleri nakşetmek şeklindeydi. Bilinen ilk kalem günümüzden tam 6 bin yıl önce Sümerler tarafından tarih sahnesine çıkarıldı. Çok eski zamanlarda Çinli Filozof Tien-Lcheu deri, misk ve gaz yağı karışımından bir boyar madde elde edince artık oyma işleminin yerini parşömen üzerine çizim yapmak aldı. Kâğıt ve kalemin mürekkep akrabalığı da

başlamış oldu. Ucu sivriltilmiş kamışlar, narin kuşlardan emanet alınmış gösterişli tüyler bu defa mürekkebe batırılıp kâğıt üzerinde zarif hareketlerine başladılar. Latince'de kalem için kullanılan "penna" kelimesi ve ondan türeyen "pencil" da aslında kuş tüyü anlamına geliyor.

Kuş tüyü ya da kamıştan kalemin mürekkeple bağı devam ettikçe, dolma kalemler, tükenmez kalemler de insanların dünyasında boy göstermeye başladı. Hokka ve divitler yazı masalarının başköşesine kondu. Tabii bir de boyar madde olarak farklı bileşenler kullanıma sokuldu. Dolma kalemin atası sayılabilecek kalemler, tüp şeklinde kesilmiş bir sazın içi mürekkep doldurularak yapılıyordu. Zamanla mürekkebin dayanıklı hâle gelmesi için bu tüplere demir tozu, meşe palamudu tozu ve çeşitli ağaçlardan elde edilen reçineler ilave edildi. Metal ya da çelik uçlu kalemlere ise ilk olarak Pompeii harabelerinde rastlandı.

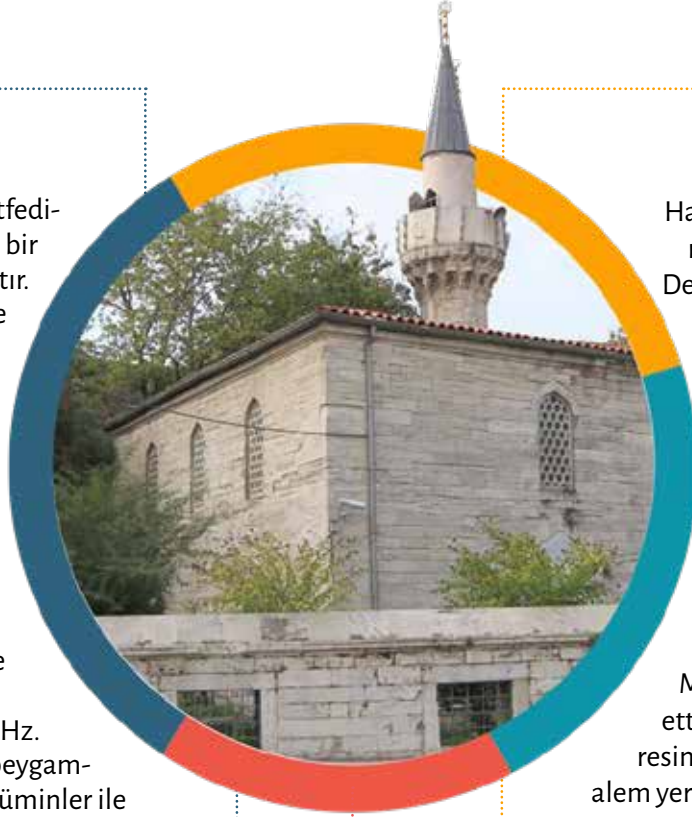
1658 yılına gelindiğinde “grafit” madeninin bulunmasıyla yeni bir kalem girdi insan hayatına: Kurşunsuz kurşun kalem. Grafitin küçük sopalar hâlinde kesilmesiyle elde edilen bu kalemlere kurşun kalem denilmesinin nedeni sadece şekli benzerlik, yoksa kurşun kalemde kurşun bulunmuyor.

Kalemin nicelik özelliklerini sayıp durduk ama kullanıcıya kattığı niteliği de es geçmek olmaz. Zira kalem, statünün bir nişanesi olarak hep saygı duyulan bir eşya olmuştur. Altın suyuna batırılmış tüyler yahut değerli taşlarla benzenmiş kalemler, sahibinin hem itibarının hem de zenginliğinin al-

tını çizerken kalem erbabı, kamyştan yapılmı mütevazı hokkalarını kullanmaya devam ettiler. Zaman değışti, kalemler çeşitlendi, 1960'da fosforlu kalemler bir müjde gibi çantalarımıza girdi, tebeşirler yerlerini tahta kalemlerine terk etti. Bugün hem kullanılan malzeme hem de renk çeşitliliği ile kalemler kırtasiye raflarını süslüyor. Çeşitli sanat alanları için özel kalemler hazırlanıyor. Ressamların kara kalem çalışmalarına eşlik eden kurşun kalemler de hattatların vazgeçilmez dostu kamyşlar da varlığını sürdürüyor. Tüylerden de vazgeçemedik desek yeridir. Bir nostalji unsuruna dönüşse de tüyleri bir yazma aracı olarak kullananlar da var.

İlahi Kelam'da Kalem

İlahi dinlerde kaleme atfedilen kutsallık ona uhrevi bir misyon da kazandırmıştır. Kalem İslam dininde ise ayrı bir öneme sahiptir. Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetlerinde de Yüce Allah “O, kalemlerle yazmayı öğretendir.” (Alak, 96/4) buyurmaktadır. Yine ilahi kitapta “Kalem” suresi vardır ki bu sure, adını birinci ayette geçen “kalem” kelimesinden almıştır. Surede Hz. Muhammed'in (s.a.s.) peygamberliğinin delilleri ve müminler ile kâfirlerin akıbetleri işlenmiştir: “Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin.” (Kalem, 68/1-2)

Defterdar Camii

Haliç kıyısında oldukça mütevazı bir camidir, Defterdar Camii. Kanuni Sultan Süleyman devrinin başdefterdarı Nazlı Mahmud Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Aynı zamanda hattat olan, icazetini de devrin ünlü hattatlarından Şeyh Hamdullah'tan alan Mahmud Çelebi, imar ettirdiği caminin minaresine teamüllerin aksine alem yerine bir hokka ve divit kondurdu. Defterdar Camii bu özelliğiyle yeryüzünde kalem ile taçlandırılmış tek mabet olma özelliğini taşıyor.

Kalem İşi

Osmanlıda yapıların iç süslemelerinde kubbe ve tavanların ince kıllı kalem fırça ile tezyin edilmesine kalem işi denilirdi. Renkli boyaların yahut altın varakların bezediği nakışlar ince işçilik ve hünerli eller isterdi. Çizimi hattat hazırlar, nakışı kalemkâr işlerdi.

NINEM VE KIRAZ

03.06.2015

Minibüs iki yanı kavaklarla gölgelenmiş dar ve bozuk yolu da geçtikten sonra kasabanın meydanında durdu. Kasabayı her yıl ziyaret ettiğim hâlde, içimde yine o garip his vardı. Sanki buraları yıllarca görmemiş gibiydim. Valizimi aldım ve minibüsün içini dolduran mazot kokusundan kurtulmak için dışarı çıktım. Yavaşça yürümeye başladım. Birkaç dükkândan ve pazar yerinden ibaret olan meydanı geçip eve giden taş yokuşa girdikten sonra her biri ayrı hikâyeye kokan ahşap kapıların önünde durdum, derin derin soludum kasabayı. Temmuzda buralar hep kiraz kokardı.

Yürümeye devam ettim. Şeker Ahmetlerin evinin önündeki ıhlamur henüz açmamıştı. Ağacın altındaki tahta sedire kurulmuş bir çocuk, karşısına aldığı iki kediyeye emirler yağdırıyor, kediler isteğini yapmayınca sinirlenip elindeki çaputları yırtmaya çalışıyordu. Yüzüne dikkatlice bakınca çaputları bana doğru fırlattı ve asılmış yüzüyle hızlıca evine girdi. Lakabının neden şeker olduğunu bir türlü anlamadığım ve kaba davranışlarından dolayı pek hoşlanmadığım Şeker Ahmet'in torunu olmalıydı bu çocuk. Anlaşılan dedesi gibi torunu da beni sevmemişti. Oyun arkadaşları eve kaçınca kediler benim peşime düştü. Onlar da bir yıl aradan sonra memleketini ziyarete gelmiş gibi süzülerek yürüyor, kuyruklarını sallayarak etrafı seyrediyorlardı. Hacı Hüseyinlerin evini de geçtikten sonra dut ağacının gölgesinden sağa döndüm ve bir zamanlar ağız dolusu gülmelerin, yün eğiren komşu teyzelerin eksik olmadığı çocukluğumun geniş avlulu evi karşımdaydı.

Ninem, geldiğimden habersiz iki katlı kerpiç evimizin ahşaptan yapılmış büyük yazlığında dalgın dalgın oturuyordu. Yazlık, evin kalbi gibiydi; gün burada başlar, burada biterdi. Eskiden yemekler burada yenir, misafirler burada ağırlandı. Yazlığın üzerine doğru, çatıların saçaklarından asma yaprakları sarkar, eylülde sonra iri mor taneli parmak üzümüleri gösterirdi kendini.

Hiç sesimi çıkarmadan kapının yanındaki büyük kütüğe oturdum. Kuyruklarını bacaklarına dolandırıp yanıma sokulan kedilerle geldiğimi fark etmeyen ninemi yalnızlığın resmini seyreder gibi seyretmeye başladım. Ninemin önünde yine kirazı soğuk suyun içinden yediği o bakır kâse vardı. Kendimi bildim bileli, hatta bu evde hayat başladı başlayalı bu geniş bakır kâse mutfağın en çok kullanılan eşyasıydı.

Ninem, yaşlı ellerini suya daldırdı. Eline gelen bir çift kirazın suyunu bakır kâsenin kenarına hafifçe vurarak akıttı. Eli kirazı ağzına atıp atmamanın kararsızlığında, gözüyse komşu evin kerpiç duvarına delikler açmış siyah yabancı arılardaydı. Kanatlarını

ustaca bir kıvraklıkla kapatan koca arılar, küçücük kovuklardan yağ gibi içeri kayıyordu. Arıların bu seremonisi, alt kattaki pencerenin demir parmaklıklarına oyulmuş salıncak izlerini, kümesin kapısına vurulmuş çiviye ve tavan arasında unutulmuş tozlu birkaç sepeti daha görünür kılıyordu sanki... Zaman, öğle sığağında, aheste hâllerindeydi. Evler sessiz, sokak sessizdi. Duyulan tek şey arıların vızıltısıydı.

Ninemin bakışları duvardaydı, zihni eskilerde... Bu yıl da kirazlar çiçek açmış sonra meyveye durmuştu. Bahçelerde kiraz kokuları papatyalara karışmıştı. Gelincikler süzölmüş, hindibalar rüzgâra bırakmıştı kendini. Neydi zaman denilen şey? Nefes alan varlık için durağı olmayan, hiç yorulmayan, onca ölüme rağmen hiç şaşmayan, sendelemen yoluna devam eden... Ninemin sekiz yaşındaki sarı saçlı kara kaşlı küçük kızı da öldüğünde zaman durmamış, kirazlar yine çiçek açmıştı. Ninem o acı günü hep anlatırdı. Garip bir şekilde sabah kefen kokusuyla uyanışını, dünyanın galesi deyip yaylaya çalışmaya gidişini, yaylada uzaklarda belirip bir türlü yanlarına varamayan o adamı telaşla bekleyişini, gittikçe artan iş yangınıyla eve koşturmasını ve hasta olan ciğerparesini avucundaki birkaç kirazla dünyayı bırakmış buluşunu... Adını, adımla yaşatmaya çalıştıkları bu kız çocuğunun hikâyesi fevkalade etkilerdi beni. Nineme, bu eve, bu kasabaya hatta bu mevsime, halam olmaya yetişememiş o çocuğun gözünden bakmaya çalışırdım.

Bu düşüncelerle ninemi izlemeye dalmışken yanımda olduklarını unuttuğum kediler birbiri ardınca fırlayıp çeşmenin yanındaki sacayağını devirdiler. Bu gürültü, beni ve ninemi kendine getirdi. Geleceğimden haberdar olan ninem başını bana doğru çevirdi ve sıcacık gülümsedi. Ahşap merdivenleri hızlıca çıktım. Ninemin elini öpüp kucakladım, kokusunu içime çektim. Ninemin kokusunda, kil kokan odaları, ekinler arasından boy veren lavantaları hissettim. Bu öyle bir kokuydu ki daha da uzaklara götürdü beni. Kiraz bahçelerine açılan çocukluğumun cılga yoluna, karşı mahallenin dibek taşına, o acıklı hikâyesi dilden dile dolaşan çocukluk arkadaşım Sarı Kıza...

Ninem her geçen yılın bir çizgi bıraktığı yorgun elini elimin üzerine koydu. Sessiz sokağı dinleyip, alacalı hayallerimizde gezinmeye devam ettik. Bu yıl da kirazlar çiçek açmış, ağaçlar meyveye durmuştu...

Selma Maşlak

ARITAN NEHİRLER GİBİ GELEN MÜBAREK RAMAZAN

Selvigül Kandoğmuş Şahin

Eyolcu, şimdi aritan, duru, gümrah bir ırmak gibi durmaksızın akan ramazan ırmağının tam kıyısındasın. Sen damarlarından akan, yaratılıştan muhatap olduğun balçıktan bilirsin suyu. Sen, yaratılmışların en mükemmeli ve mükerreri olarak esfel-i sâfilîn duraklarından ahsen-i takvim duraklarına taşınmış yegâne varlık değil misin? Dön ve kendine, ruhuna, damarlarında dolaşan kana, suya bir bak. Sana can veren suya bir eğil. Senin yaratılış hamurunda su ve balçık vardır ve sen bunu tanıyorsun.

Yaşadığın hayat da bir ırmak coşkusunda akar oysa. Bir nehir coşkusu ve durgunluğunda akan sen sınanırsın, imtihan duraklarında soluklanırsın. Nehir kimisi için coşkuludur ey yolcu. Senin nehrin nasıl akar bilmiyorum. Ama hayat işte bir nehir gibi akıp durur.

Yudum yudum içeceğin hayat ırmağının seni tüketmemesi, çer çöp gibi sürüklememesi için bir duruşun olmalı ırmağın kıyısında. Belki ırmağın ortasında, içinde her türlü hâl ile nefes alıp verdiğin dünya hayatında içtiğin miktar önemlidir. İçtiğin

hayat suyu sana nefes mi oluyor yoksa ölüm mü bunu düşündün mü hiç?

Şimdi bu akan suyun nehirleri vardır ya bunlardan biri olarak gelir ramazan. Senin hayat karşısında duruşunu dengelemek için gelir. Seni terbiye etmek, erdemler durağına taşımak için gelir. Seni arıtmak, temizlemek için durmaksızın akar. İşte sen yüreğini, bedenini ve dahi yaşantını bu suyun altına tut. Tut ki arınsın bedenini ve ruhunu. Güçlü bir hâlde akan dünya ırmağı, seni bir çer çöp gibi sürükleyip götürmesin.

Zulümlerin, kıyımların olduğu yaşlı dünyamızda ne çok kir ve kin birikmiştir. Dertler ve kederler içinde soluklanırken bir inşirah gibi gelir ramazan. Bereket ile kuşatır, mevsim mevsim akar yaralarımıza.

Ey yolcu, işte şimdi seherlerde tam da sahur vakti aç ellerini Yaradan'ına. Aç yüreğini, düşlerini, rüyalarını iftar sofralarında, teravih dualarında... Şimdi tam zamanı. Duanın arıtan ırmaklarına sal gözyaşlarını. Şimdi dua zamanı ey yolcu. Çaresiz kalan mazlumlar için, yetim kalan yavrular için, İslam coğrafyası için aç ellerini ve yüreğine akıt gözyaşı ırmaklarını... Şimdi tam da duaya durma zamanlarındayız. Ramazanın kutlu zamanlarını, nehirlere gibi yaralarımıza akıtma zamanlarındayız.

Ey yolcu, senin umudun hiç sönmessin. Sen hep coşkun ve deli akan hayat ırmağının tam ortasında yıkılmadan, yorulmadan, yıpranmadan dimdik durmalısın. Durmalısın ki senden sonra kuşak kuşak bu kutlu Anadolu topraklarında yaşayacak olan neslin yürüsün aksın...

Kutlu mevsimler yaralarımızı sarmak için gelir ya ey yolcu, sen bunu böyle bil ve yaşa... Şimdi kutlu bir ırmağın kıyısındasın. Aylardan nisandır, bahardır, çiçek çiçek açmış rengârenk mevsimlerle gelen kutlu aylar vardır. Receptir, şabandır ve dahi ramazandır gelen... Ardından arıtan dua ırmağıyla sığındığın kutlu ay gelir ey yolcu...

Sen şimdi uçsuz bucaksız ovalara yürür gibi, yanık bağırını engin rüzgârlara açar gibi dualara dur ey yolcu. Kurtuluş için

•••

Ey Rabbimiz! Bir taraftan ellerimizi, bedenimizi, tüm azalarımızı suyla sabunla nasıl arıtıyorsak bir taraftan da yüreğimizin kirlerini arıtmak için senden yardım istiyoruz. Ey Rabbimiz! Bizlere yardım et. Arındır bizleri, temizle yüreklerimizi...

•••

Kur'an'ın mübarek ayetlerine sığın. Kendini oku, bulunduğu kutlu ayı oku sonra sana kurtuluş reçetesi gibi gelen mübarek kitabı oku ey yolcu. Oku ama öyle üstünden değil, özünden oku... İrmak ırmak aksın hayat damarlarına her bir ayet, şifa olsun, merhem olsun yaralarına.

Ey yolcu, millet olarak bir virüsle imtihan olduğumuz bu günlerde endişeliyiz, hüznüyoruz... Şimdi kendimize, ailemize, akrabalarımıza, dostlarımıza, büyükelimize, camilerimize bambaşka duyarlılıkla bakma zamanlarındayız. Kendimize yürüyelim, malayani tüm ayartanlarla dolduğumuz sadrımızı, açalım Rabbimize. Şimdi, bir yandan tedbirlerimizi alırken açalım ellerimizi. Ey Rabbimiz! Bir ta-

raftan ellerimizi, bedenimizi, tüm azalarımızı suyla sabunla nasıl arıtıyorsak bir taraftan da yüreğimizin kirlerini arıtmak için senden yardım istiyoruz. Ey Rabbimiz! Bizlere yardım et. Arındır bizleri, temizle yüreklerimizi...

Rabbimiz bizlere huzur, bereket, inşirah ve kurtuluş ver. Nuh, İbrahim, Musa, Yunus, Yusuf Peygamberler'e (a.s.) ve Efendimiz Hz Muhammed'e verdiğin müjdeleri bizlere de ver. Onları afetlerden, tufanlardan, istilalardan, kuyulardan, ambargolardan nasıl kurtardıysa bizlere de öyle kurtuluşlar nasip et. Ey Rabbimiz! Yaşadığımız, bir ahir zaman vebasıdır. Sen bizleri muhafaza eyle. Ve senin öğrettiğin o muhteşem dua ile sana yalvarıyoruz:

“Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.” (Bakara, 2/286)

Rabbim zor günlerimizde, mübarek ayların sürur ve huzur kuşanmış zamanlarına taşısın tüm yürekleri. Rabbim zor zamanlarda ümmete kurtuluş ve salah, birlik ve esenlik versin. Bu mübarek ayların gölgesinde bizleri muzaffer, yetimlere hami, yolda kalmışa çare eylesin. Her daim kurtuluş ve adalet üzere yaşamayı bu aziz millete nasip eylesin...

Âmin. Âmin. Âmin.

DÖNME DOLAPTA ZAMANSIZ BİR ÇOCUK

Zeynep Tekcan

Birbirinden şık hanımların arasından geçerek giriyorum içeriye. Davet sahibesiyle selamlaşıp en uygun masaya doğru hızlıca yürüyorum. Beraber geldiğimiz hanımlar, küçük ve zarif çantalarıyla masaya yerleşiyorlar. Masaların arasında koşuşturan, heyecanlı, biraz telaşlı, pul payetli elbisesinin içinde oldukça şık ve narin görünen kadın, sünnet çocuğunun annesi. İhtişamlı salonda herkes hâlimden memnun. İçim sıkılıyor. Duygu ve

düşüncelerimi içimin en kuytu köşesine atıp masadaki ikramlıklara uzanıyorum.

Müziğin ritmi birden değişiyor. Bir düğün yahut kına gecesinde değiliz. Ortada ne gelin ne de damat var. Bir sünnet merasimi. Mehter marşı eşliğinde, taht üzerinde, şehzade kıyafeti giymiş sünnet çocuğu içeri giriyor. Nasıl da heyecanlı görünüyor. Yüzündeki kocaman gülümseme, yere konan tahtıyla beraber sönüp gidiyor. Birkaç tur daha

atmak istediğini düşünüyorum. Alkışlar kesilince en yakınları gidip öpüyorlar çocuğu. Saçlarını okşayıp tebriklerini iletiyorlar. O sırada birkaç çocuk salonda koşuşturup oyun oynuyorlar. Sünnet çocuğunun havası da birden değişiyor. Tam yerinden kalkacağı sırada annesi bir bakış fırlatıyor. Çocuk evdeki tembihleri hatırlıyor olacak ki gerisin geri yerleşiyor tahtına. Sıkın gözlerle etrafa bakınıyor. Benim burada ne işim var, peki ya bu çocuğun? Kafamda deli sorular.

Kısa bir süre sonra ikimiz de hoşumuza gidecek bir şey buluyoruz. Ben beşamel soslu rostoya çatalımı batıyorum. O ise tavanda yanıp sönen, hızla dönen ışıklı toplara bakıyor büyük bir keyifle. Işıklı topların renkleri çocuğun yüzüne vuruyor. Yüzü daha da sevimli hâle geliyor. O anda zihnimde bir şimşek çakıyor. Bu sevimli çocuğu koluma takıp çok uzaklara götürüyorum.

Doğup büyüdüğüm köyün sokaklarındayız. Komşunun kızları, teyzemin ikizleri, okuldan arkadaşlar hep bir aradayız. Kavak ağaçlarının hışırtısı, akan derenin şırıltısı çocuk kahkahalarına karışmış. Yaz ortası, güneş tam tepede. Seksek oynayıp, taş diziyoruz. Sünnet çocuğu karşı kaldırımda bizi izliyor, "Gel!" diyorum. Omuz silkiyor. Israr etmiyorum. Eli kulağında şimdi gelir Ali Abi. Buna karşı koymaz, biliyorum. İp atlarken zincir şıkırtıları duyuluyor. "Dönme-e dolaaap dönmeee dolappp, haydi sen de gel fistikçuu şahapppp..." Her zamanki tekerlemesini bağıra bağıra söylüyor. Dört tekerlek üzerine oturduğu dönme dolabı sokağın en geniş yerine kuruyor. Küpeşteyi açıp çarkı çeviriyor. Çark döndükçe zincirlere bağlı minik sandalyeler, rüzgârın da desteğiyle dönmeye başlıyor. Cebinde parası olan hemencecik kuruluyor gözüne kestirdiği boş sandalyeye. Çocuk bağışlarını, zincir şıkırtılarını duyan anneler balkondan sarkıp çocuklarının sevincine eşlik ediyor. Gözlerim bizim ufaklığı arıyor. Biraz evvel omuz silken çocuk, çoktan dönme dolaptaki yerini almış, elleriyle zincirleri

sıkı sıkı kavramış dönmeyi bekliyor.

Ali Abi mahalle mahalle gezer dönme dolabıyla. İlk turda boş sandalyelerde yer bulan çocuk, kendini şanslı hisseder. Bir çırpıda dolar dönme dolap. Çocuklar hep bir ağızdan bağırır. "Hazırız Ali Abiii, hazırızzz." Çark döndükçe "Daha hızlı, daha hızlı" diye tempo tutar tüm çocuklar. Ali Abi de çarkı daha hızlı çevirir. Çocuk kahkahaları etrafı sararken Ali Abi'nin tombul yanaklarındaki gamzeler belirir.

Bir keresinde bize anlatmış, baba mesleğim demişti. "Çok şanslıymışsın." demişti Gülden. "Çocukken her gün dönme dolaba binmişsindir." "Yok!" demişti Ali Abi "Hiç binmedim. Babam çok kızardı, elletmezdi bile. Bu, oyuncak değil, benim ekmek tekmem." derdi. Boyun büker, bi-

•••

Doğup büyüdüğüm köyün sokaklarındayız. Komşunun kızları, teyzemin ikizleri, okuldan arkadaşlar hep bir aradayız. Kavak ağaçlarının hışırtısı, akan derenin şırıltısı çocuk kahkahalarına karışmış. Yaz ortası, güneş tam tepede. Seksek oynayıp, taş diziyoruz.

•••

nen çocuklara mahzun mahzun bakardım. Babam akşamları dönme dolabın kayışlarını yağlar, eskiyen yahut paslanan zincirleri yenisi ile değiştirirdi. "Sen peki Ali Abi, sen çocuğun olunca bindirecek misin dönme dolaba?" "Tabii ki güzelim bindirmemiyim?" demişti sırtıma hafifçe vurarak. "Büyük ablamın oğlu Hasan hiç durmaz, uyumaz. Onu oturturum dönme dolaba, çarkı yavaş yavaş döndürürüm. Döndükçe susar Hasan, döndükçe huzur bulur ablam. Çocuklara ilaç gibidir dönme dolap."

Ali Abi ikinci tura geçiyor. Çocuklar istemeye istemeye yerlerinden kalkıyorlar. Sırada bekleyen çocuklar heyecanla yerleşiyor sandalyelere. Bizim sünnet çocuğu yerinden kıpırdamıyor. Bilmiyor tabii dönme dolaba binme kuralını. Ali Abi köyün yabancısı olduğunu anladığından ses etmiyor. Bir kez daha dönüyor sünnet çocuğu, saçları rüzgârda uçuşuyor, yüzünde koca bir tebessüm, ayaklarını ileri geri sallıyor. Kollarını yana doğru açıyor.

Kolumu dürten kız kardeşime ters ters bakıyorum. Lüzumsuz, niçin uyandırdı ki beni, çocukluğumun neşeli hatıralarından? "Yok canım, oynamıyorum, siz devam edin." Diyorum yüzümde sahte bir tebessümle. Sünnet çocuğuna bakıyorum. Tahtından çoktan inmiş, kaftanını yerlerde sürüye sürüye geziniyor. Elinde çubuğa bağlanmış bir balon. Döndürüp duruyor. Bir an göz göze geliyoruz. Yanıma geliyor. Elindeki balonu bana uzatıyor.

"Haydi, sen de döndür."

MEDENİYET GÖNÜLLÜSÜ: AHMET SÜHEYL ÜNVER

Şehirlerin manevi kalkınmalarında birer temel taşı olarak gördüğü tarihî hatıraları, gelecek nesillerin istifadesine sunmayı amaçladığını her vesileyle tekrarlayan; bunun için gittiği her şehirde eserler kaleme alan; medeniyet gönüllüsü, aynı zamanda Türk tıp tarihçisi, hekim, ressam ve tezhipçi

A. Süheyl Ünver'i; ebru sanatçısı, hattat, yazar **M. Uğur Derman'a** sorduk...

Süheyl Ünver, Türk tıp tarihi başta olmak üzere, kültür ve san'at âlemindeki hizmetleriyle derin izler bıraktı. Kendisiyle nasıl tanıştınız ve hafızanızda kalan ilk izlenimi neydi?

Süheyl Hocayla tanışmam 1957 yılında gerçekleşti. Kendisini Üniversite'ye girdiğim 1953-1954 yılından itibaren merkez binasına gidip gelirken gördüm ama bir yakınlığım olmamıştı. 1955 yılında hüsn-i hat konusunda talebesi olduğum Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay (1883-1976), yazdığı bir kitâbeyi 1957 yılının başlarında "Bunu Süheylime götür, kendisiyle tanış." diyerek bana verdi. Gittim, Süheyl Hocayı Tıp Tarihi ve Deontoloji kürsüsünde buldum, emaneti teslim ettim. Necmeddin Efendi'nin talebesi olduğumu öğrenince Süheyl Hoca "Bundan sonra buraya da geleceksiniz." dedi. O tarihten 1986'daki vefatına kadar kendisiyle yakınlığımız devam etti. Üzerimde bıraktığı ilk tesir, onun "has İstanbullu" olarak davranışlarını sürdürmekte olduğuydu.

"Zamanın törpüsünden, çağın iğvasından neyi kurtarırsam kâdır" diyerek şehir şehir dolaşip, aklının ve ilminin değerli saydığı ne varsa not tutup sayıları binleri aşan defterleri bizlere bıraktı. Ünver Hoca'nın bu yönünü nasıl okumalıyız?

Bizim en büyük hatamız şifâhî olmayı tercih etmemizdir. Bu hâlimiz, memleketimize çok şey kaybettirmiştir. Askerî ve siyasî cihetten yazmışız ama medeniyet ve san'at tarihimizi yazmakta ihmal göstermişiz. Yahya Kemal (1884-1958) bunu "Tarihi yapmaktan yazmağa vakit bulamamışız." cümlesiyle hüsn-i te'vîle kalkışır ama bu bir hakikattir.

İşte Süheyl Bey Hoca devamlı yazarak şahsî itibariyle bu açığı kapamağa çalışmıştır. Kendisiyle konuştuklarını kayıt altına almayan ziyaretçilerine bu hususta sitem eder, onların da yazmasını isterdi.

Lakin yapısında bu hassasiyet bulunmayanlara ne denilebilir?!

Ünver Hoca, ülkemizde tıp tarihi biliminin kurucusu. Sizce Türk tıp tarihinde onun arzuladığı noktaya gelebildik mi?

Geçmiş asırlarda ilim dili olarak Arapçayı, edebî dil olarak Farsçayı kabullendiğimiz için araştırmacıların bu iki lisâna âşinâ olmaları, ayrıca Osmanlı Türkçesini çok iyi bilmeleri gerekir. Oysa, Cumhuriyetimizin îlanından sonra biz bakışlarımızı Batı'ya çevirdiğimiz için bu konular güdük kalmıştır. Şimdilerde yine kendimize dönme gayretinde oluştumuzdan teselli buluyoruz.

Ünver Hoca, ülkemizin kültürel dünyasının şekillenmesinde mühim bir insan. Onun tıp tarihi çalışmalarından, eserler verdiği san'at dallarından çokça söz ederken gönül adamlığı yönünü çoğu zaman ihmal ediyoruz. Bize onun bu yönünden bahsedersiniz?

Süheyl Hoca, gençliğinde mutasavvif şâir Abdülaziz Mecdi (Tolun, 1865-1941) Efendi'yle tanışarak onun terbiyesinde yetişmiş, aynı yolda şiirler yazmıştır. Ayrıca resim dersleri aldığı Üsküdarlı Ressam Hoca Ali Rıza Bey'den (1858-1930) resmin yanısıra gönül bağlarını takviye etmiştir. Kendisiyle konuşurken bu iki zât-ı şerifin açık tesirlerini hissedersiniz.

Hekimliğinin ve tıp tarihçiliğinin yanında san'ata olan ilgisi Süheyl Hoca'ya bir ömür yoldaşlık etti. İlgilendiği san'at dallarından bahsedersiniz?

Süheyl Hoca, dokümanter mâhiyette karakalem ve suluboya resim, tezhib, minyatür, yazma veya ruganî cild ve kâtia (kâğıt oygu) ile daima uğraşmayı ömrüne şîâr edinmiştir. Ebrûculukta Medresetü'l-Hattâtîn'de talebe iken Necmeddin Hoca'dan icâzet almakla beraber, bu san'atı sürdürmemiştir. Eniştesi Hattat Hasan Rıza Efendi'den (1849-1920) sülûs-nesih ve Neyzen Emin Dede'den (1883-1945) nây meşk etmeğe başlamışsa da, Tıbbiye'nin yanısıra bu san'atlara vakit ayıramadığı için devam ettirememiştir.

Onun Türk kültürü, tarihi ve san'atı ile alakalı yapmış olduğu araştırmalar ve notlarının binlercesi içerisinde Türk tezyinatına verdiği önemi görebiliyoruz, Ünver Hoca'nın tezyinatından bahsedersiniz?

Onsekizinci asırdan itibaren Batı tesirine giren tezyinatımız, ilerleyen zaman içinde vasıflarını tamamen kaybetmiştir. Süheyl Bey, 1916 yılından itibaren tezyînî çalışmalar ve tezhib ile uğraşması-

nı sürdürürken Selçuklu münhanîleri ve zencerek bahislerini inceleyip yeniden canlandırmış; ayrıca Fatih ve Kânûnî devirlerindeki tezhib örneklerinden ilham alarak bilhassa Karamemi tarzını benimsemiş, bu yolda eserler vermiştir.

Bizim için şu cümleleri tamamlamanızı istesek?

- **Kimse bilmez**, yine Süheyl Hoca yaradılışında bir zât Allâh'ın izniyle gelebilir.
- **Süheyl Ünver** deyince kadîm İstanbul'un müşahhas şekli hatırlanır.
- **Son görüşmemizde** felç hastalığının esiri olmuştu ve hastahânedeydi yatıyordu. Ziyaretimiz bittiğinde zevcem ile bana: "Haydi artık gidin, sizde olan haklarımı helal ediyorum." demişti.

Ahmet Süheyl Ünver kimdir?

17 Şubat 1898'de İstanbul Haseki'de dünyaya geldi. Babası, II. Abdülhamid dönemi Posta ve Telgraf Nezâreti İstanbul Muhâberât-ı Umûmiyye Müdürü Tırnovalı Mustafa Enver Bey, annesi XIX. yüzyılın ünlü hattatlarından Mehmed Şevki Efendi'nin kızı Safiye Rukiye Hanım'dır. Süheyl Ünver, 1920 yılında Mekteb-i Tıbbiyyeyi bitirdi. Haseki Hastanesi dâhiliye kliniğinde çalışmaya başladı. Nûri Urunay'dan tezhip, Necmeddin Okyay'dan ebru dersleri aldı. Eniştesi hattat Hasan Rızâ Efendi'den sülûs ve nesih yazılarını meşk etti. 1933 yılında Türk Tıp Tarihi Enstitüsünü kurdu. Türk İslam tıbbına ilişkin tercüme faaliyetlerini başlattı. 1939'da profesör, 1954'te ordinaryüs profesör unvanlarını aldı. 1958-1959 yıllarında Amerika'da misafir profesör olarak bulundu. 1967 yılına kadar Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü başkanlığı yaptı. Başta İstanbul olmak üzere gezdiği her şehir için seyahat defterleri hazırladı ve bu defterleri şahsî intibaları, notlar ve gazete kesikleri, fotoğraflar, karakalem ve sulu boya resimleriyle zenginleştirdi. Altmış yılı aşan telif hayatı boyunca başta tıp olmak üzere çoğu bilim, kültür ve sanat tarihine dair 2000'e yakın kitap, makale, tebliğ, ansiklopedi maddesi, gazete yazısı kaleme aldı. Verdiği eserlerle tarihimize ışık tutan A. Süheyl Ünver, 1986 yılında vefat etti.

TOKATLI KANYONU VE BULAK MENCİLİS MAĞARASI

Bir akarsuyun yeri oymasısı neticesinde ortaya kanyon adı verilen dar ve dolambaçlı bir boğaz çıkıyor. Ama bu sadece yeryüzünde olmuyor. Yer altında ya da denizin dibinde de aynı şekilde kanyonlar oluyor. Kaş'taki bir dalışında yaklaşık olarak 30 metrede böyle büyük bir kanyona rast gelmiştim. Su altında böyle birşeyle karşılaşmak en az yeryüzündeki kadar etkileyici.

Yeryüzünde kanyonun derinliğini etkileyen en önemli faktör, akarsuyun şiddeti.

Bu kadar coğrafi bilgi yeter sanırım. Peki, şimdi size bir soru sorayım. Kanyon deyince aklınıza ilk neresi geliyor? Genellikle ilk akla gelen, turizm mevsiminde yüzbinlerce kişinin ziyaret ettiği Antalya'daki Saklıkent Kanyonu'dur. Yazın sıcaklığında bile ayaklarınızı soktuğunuzda buz

kestiren soğuk suyuyla meşhurdur.

Ülkemiz, bir görsel şölen olan kanyonlar bakımından oldukça zengin. Ben bu yazımda sizlere Tokatlı Kanyonunu ve Bulak Mencilis Mağarası'nı anlatacağım.

Bir çoğunuz Safranbolu'ya gitmişsinizdir ya da muhakkak adını duymuş, fotoğraflarını görmüşsünüzdür. Tokatlı Kanyonu,

Safranbolu'ya yaklaşık olarak 6 km uzaklıkta bulunuyor. Ulaşımı son derece kolay, asfalt bir yol, aracınızı park edebileceğiniz bir alan ve göz alabildiğine yeşillik var. İlk geldiğinizde kanyonun göremiyorsunuz çünkü ziyaretçilerin hemen hepsi cam terasa yöneliyor. Amaç, terasın üzerinde bir fotoğraf çekip sosyal medyada paylaşmak. Tabii yaz aylarında adım atabilecek yer bulabilirsiniz. Malesef son

yıllarda gezmek, görmek ve öğrenmek kelimelerinin manası çok değişti. Çekmek, paylaşmak ve "like" almak olarak algılanıyor.

Cam terası 100 metre kadar geçince kanyonun boynuna asılmış bir gerdanlık gibi İncekaya Su Kemerini bizi karşılıyor. Yaklaşık olarak yerden 50-60 metre yükseklikte ve 100 metreden fazla bir uzunluğu var. Önemi

ise döneminde Safranbolu'nun su ihtiyacının büyük çoğunluğunu sağlıyor olması. Safranbolu'nun ünlü Havuzlu Asmazlar Konağı'na giden su, işte bu kemerden geliyormuş. Üzeri yürüyebileceğiniz kadar geniş olmasına rağmen kemerin üzerine çıkmanızı tavsiye etmem, tehlikeli ve zaten yasak. Maalesef bu hâlde dahi çıkanlar var. Su kemerlerinde akan suyun şiddetini azaltmak için üç farklı kıvrım bulunuyor.

Hâlâ kanyon nerede diye sağa sola bakınırken sağ tarafımızda "Kanyon Girişi" yazısını görüyoruz. Ahşaptan, küçük bir teras var. Biraz ilerisindeki cam teras nispet edermiş gibi duruyor. Kanyona girişte cüzi bir ücret ödeniyor.

Ve işte kanyona adımımızı attık. Aşağıda harika bir manzara var. Aynı iyi kabarmış bir keki bıçakla kesip ilk dilimi çıkardığınızda oluşan boşluk gibi. Tam ortasından kış aylarında bile suyu eksik olmayan Hızır Çayı akıyor. Önümüzdeki ahşap merdivenler oldukça güvenli ve döne döne aşağıya indiriyor kendisini ziyarete gelenleri. Bir tarafımızda Hızır Çayı, diğer tarafımızda kireç taşı tabakaları var. Bazı yerlerde bu tabakalara dokunabiliyoruz bile.

Son yıllarda turizme açılması ve yoğun ilgi görmesinden dolayı bu kayaların içinde közde çay demlenen mekânlar açılmış. Merdivenlerden yavaş yavaş inerken fotoğraf çekmeyi ihmal etmiyoruz. Eğer yaz mevsimin-

de giderseniz, aşağıya indikçe güneşin yakıcı sıcağından uzaklaşıp ferahlayacaksınız. Yağışlı ve soğuk mevsimlerde oldukça korunaklı bir alan.

Merdivenler bitip kanyonun dibine ulaştığınız zaman, yemyeşil ağaçlar ve içinde ördeklerin yüzdüğü minik bir gölet karşılıyor sizi. Göletin üzerindeki köprüden karşıya geçebilirsiniz. Acı kırsanız gözleme ayran yapan bir yer bile var. Kanyon bu kadar değil elbet. Burası yaklaşık olarak 9 km uzunluğunda, yolun devamı Safranbolu'nun merkezine kadar gidiyor. İsterseniz kanyonun belirli bir bölümünü ata binerek bile geçebilirsiniz. Bence esas kanyon yolculuğu buradan sonra başlıyor.

Kanyondan çıktıktan sonra yine Safranbolu'nun pek bilinmeyen bir bölgesi olan Bulak Mencilis Mağarası'na gidiyoruz. Mağara, 6 km'lik uzunluğa sahip ve dünyanın dördüncü büyük mağarasıdır. Geçtiğimiz yıllarda yol bi-

•••

Tokatlı Kanyonu, Safranbolu'ya yaklaşık olarak 6 km uzaklıkta bulunuyor. Ulaşımı son derece kolay, asfalt bir yol, aracınızı park edebileceğiniz bir alan ve göz alabildiğine yeşillik var.

•••

raz bozukmuş ama bu sene çok güzel olduğunu söyleyebilirim. Aman canım mağara işte deyip geçmeyin. Son derece ilginç bir mağara. Giriş ücretini ödedikten sonra mağaraya çıkmak için kullanılan taş merdivenlere doğru ilerledik. Hemen solumuzda wc ve duş yazısı dikkatimizi çekti. Hadi wc tamam da duş neden

vardı? Cevabını birazdan öğrenecektik.

Karşıdan bakılınca burada bir mağara var mı denilecek şekilde dağın kıvrımları arasına saklanmış olan Mencilis Mağarası'na oldukça dar, dik ve yüksek basamakları tırmanarak ulaştık. Zorlanan arkadaşlarımızın çıkmasına da yardım ettik. Bu mağara, diğerlerinden farklı çünkü kendi kendinize gezemiyorsunuz. Muhakkak bir rehberin refakatinde olmak gerekiyor. İçerisinin sıcaklığı yaz kış 15 derece ve sizi milyonlarca yılda oluşmuş sarkıt ve dikitler karşılıyor. Muhteşem bir yer. Ama üzerlerinde yazılar olmasa çok daha mutlu olacaktım. Milyonlarca yılda oluşmuş bir yapıya bu denli ağır hasarlar verilmesi çok acı.

Yola devam ederken arkadaşlarım pek fark etmese de ancak bir el büyüklüğünde, yarı uyur yarı uyanık, ayaklarından tavana asılmış şekilde duran yarasa-lara rastlıyoruz.

Mencilis Mağarası'nın sıcaklığı, yaz kış 15 derece ve sizi milyonlarca yılda oluşmuş sarkıt ve dikitler karşılıyor. Muhteşem bir yer. Ama üzerlerinde yazılar olmasa çok daha mutlu olacaktım. Milyonlarca yılda oluşmuş bir yapıya bu denli ağır hasarlar verilmesi çok acı.

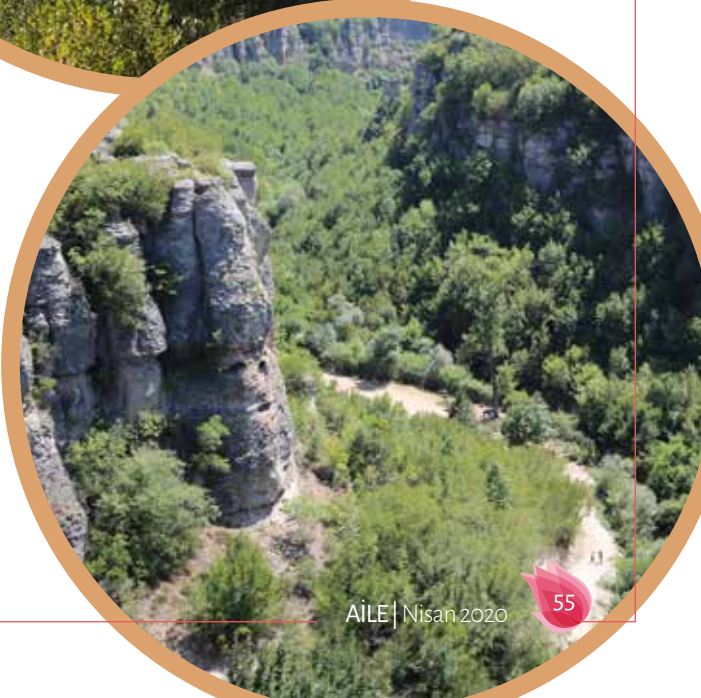
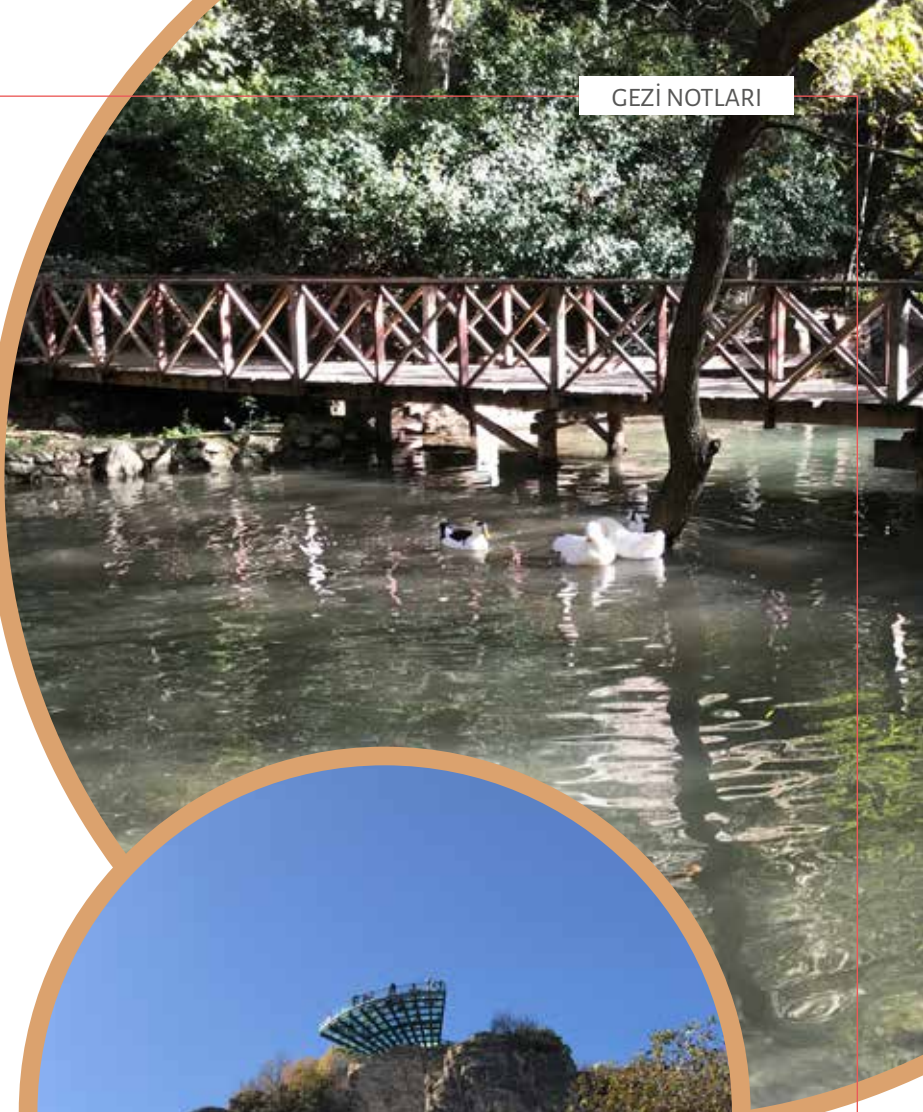

İçeride yaklaşık olarak 400 m yürüyoruz. Bastığınız yere dikkat etmeniz lazım. Çünkü yürüme alanlarına halı serilmesine rağmen çok kaygan. Dönen bir merdivenle alt galeriyi geziyoruz. Işıklıdırma harika ve ortama zarar vermeyecek türden.

Evet gelelim mağaranın özelliğine: Bu mağaranın içinde özel turlar yapılıyor. Çünkü içeride kocaman bir şelale, iki göl, botla geçtiğiniz bir dere ve zipline yaptığınız bir uçurum var. Yani tam bir macera. Bu heyecanlı yolculuk yaklaşık 7-8 saat sürüyor ve gidiş dönüş 8 km.

Yolculuğu, rehberler eşliğinde ve özel ekipmanlarla yapıyorsunuz. Ve mağaradan eliniz yüzünüz kapkara olarak çıkıyorsunuz. İşte tam bu anda kapı girişinde gördüğümüz duşların ne anlama geldiğini anlıyoruz. Bu işi 7'den 70'e kadar sağlık sıkıntısı olmayan herkes yapabiliyormuş. Oldukça makul ücretleri var.

Gittiğinize degecek kadar güzel bir mağara burası. Bu ay sizlere Tokatlı Kanyonu'nu ve Mencilis Mağarası'nı anlattım. Ama Küre Dağları'nda anlatılacak hikâyesi olan birkaç kanyon daha var. Bazılarına özel eğitilmiş, kanyoning yapan sporcular girebiliyor. Valla Kanyonu, Çatak Kanyonu ve Horma Kanyonu ilk anda aklıma gelenler. Ben size isimlerini vermiş olayım. Hem kim bilir, belki siz benden evvel gidirsiniz. O vakit siz anlatırsınız, ben dinlerim.

Fotoğraf: Seher Meriç

HAYATA DAİR

Nilgün Bıyıklı

İşe gitmek için erkenden kalktım. Durağa doğru hızlı hızlı yürümeye başladım. Bir hukuk firmasında çalışıyorum. Zorlukları var ama işimi seviyorum. Aslında küçük yaşlardan itibaren resim merakım vardı. Lise yıllarında bu merak gelişip serpilmişti. Epey ustaca tablolara imza atar olmuştum. Hatta resim öğretmenimiz ve okul müdürümüzün teşvikiyle belediyenin kültür merkezinde bir sergi bile açmıştım. Bizimkiler resim yapmama hiç karışmadılar, "Derslerini aksatma da yavrum..." Hep söyledikleri buydu; bütün notlarım çok iyiydi. Derslerimi aksatmadan ama resim sevgimden de vazgeçmeden liseyi bitirdim. Üniversite sınavına hazırlanırken dahi stresimi tuvalin karşısında attım diyebilirim.

Sınav sonuçları açıklandığında evde bir bayram havası esti. İyi bir puan almıştım ve yaşadığım şehirde hem benim hem ailemin hayallerini süsleyen Hukuk Fakültesine rahatlıkla yerleşebilecektim. Yerleştirme sonuçları da beklediğimiz gibi geldi. Okul bitti, avukat oldum. Fakat ilk yıllar işler pek de iyi gitmedi. Önce bir hukuk bürosu açmak istedim ama iyi bir avukat olmak için öncelikle piyasada pişmek gerekiyormuş. Hukuk bürolarını dolaştım. İş aradım. Neyse ki iyi bir hukuk firmasında iş buldum. Fakültedeki teorik bilgilerimi geliştirdim. Benim gibi alt kadroda çalışan beş avukat daha var. Zamanla her şey yoluna

girdi. Avukatlığın yanında resim yapmaya da devam ettim. Ne hayalimden ne de resim tutkumdan vazgeçtim. İnsan arzu etti mi her iki işte de başarı gösterebiliyor. Bu noktada en büyük destekçim ailem oldu. Büronun sahibi bizden yaşça büyük ünlü bir avukat. Bize iş vermekle kalmadı, mesleğin zorluklarını da öğretti. Her davada, hazırladığımız dosyaları dikkatle inceliyor, eksiklerimizi gidermekle kalmıyor, mesleki bilgisinden de istifade etmemiz için bizimle tecrübelerini paylaşıyordu. Bizden çok memnun. Geçenlerde emekliliğin artık geldiğini büroyu bize emanet edip işleri dışardan takip edeceğini söyledi. Üstelik sayemizde büronun daha da geliştiğini yeni dönemde bu durumun maaşlarımıza da yansıtacağını ima etti. Ne kadar sevindim anlatamam. Uzun zamandır bir araba almak istiyordum. Artık işe rahat gider gelirim.

Durak çok kalabalık. Gelen iki otobüse de binemedim. Hah, bir bu eksikti! Meraklı komşularımız Müzeyyen ve Asuman Teyzeler sabah alışverişinden geliyorlar, beni her gördüklerinde, koskoca avukat oldun bir araba alamadın gitti, diye takılırlar.

“Sinan Bey oğlum. Nasılsın? İşlerin nasıl? Mahallece seninle iftihar ediyoruz. Koskoca avukat çıktın. Okudun da kendini kurtardın evladım. Bak Şermin Ablanın oğlu Enes'e, okumadı da ne oldu? Gitti başka şehirde bir lokantada çalışıyormuş. İyi yaptın evladım, iyi... Ama sen de artık bir araba al kendine. Her sabah otobüslerde perişan oluyorsun.”

İşimi Seviyorum

Bugün bir haftalığına annemlerin yanına geldim. Havaalanından bindiğim otobüsteyim trafik biraz sıkışık. Allahtan ev durağa yakın. Caddede indim, iki dakika yürüyüveririm canım, ne olacak?

Bu sıkışıklığı gördükçe iyi ki gitmişim buralardan diyorum. Bu ne çile böyle? Duraktaki otobüs, kapısını güçlkle kapattı, hareket etti. Şu içeride akrobatik hareketler yapan Sinan değil mi? Avukat oldu, diye duymuştum. Zehir gibi bir kafası vardı. Yazları bile ders çalışırdı. Allah işlerini rast getirsin. Sonunda hayaline kavuştu. Bense lise 1'i bitirdiğimiz yaz çalıştığım işin hayatımın akışını değiştireceğini nereden bilebilirdim ki?

Evde yemek yaparken anneme hep yardım ederdim. Yemeklerin farklı farklı kokuları beni benden alırdı. Rahmetli babam da “Madem o kadar seviyorsun yemek işini, seni bir lokantaya vereyim de çalış.” diyerek meşhur bir restoranda buluşukçu olarak işe sokmuştu. İşimi çabuk çabuk yapar, sonra mutfakta yemek yapan şeflerin yanına koşardım. Onları izlemek müthiş keyif verirdi. Sonra bir gün şef beni yanına çağırıldı, sohbet ettik. Önündeki baharatların adlarını sordu. Hepsini tek tek saydım.

Hangisinin nasıl bir aroması olduğunu, hangi yemeğe konulunca nasıl bir lezzet katacağını filan söyledim. Aferin, dedi. Ertesi gün restoran müdürü beni yanına çağırıldı, bundan böyle şefin asistanlığını yapacağımı söyledi.

Olaylar o kadar hızlı gelişti ki. Önce babamı bir trafik kazasında kaybettik, sonra ablamın üniversite kursu meselesi çıktı. Dersleri çok iyiydi ancak kurs olmadan kazanmak da zordu. Ne yapacağız diye kara kara ne yapacağını şefim bana yeni bir iş teklifiyle geldi. İzmir'de çok güzel bir semtte, çok büyük bir mekânı tuttuğunu, ancak bu işin altından tek başına kalkamayacağını söyledi. Gel, dedi, ortak olalım... İşte gidiş o gidiş. Şimdi durumum iyi çok şükür. İşimi de çok seviyorum.

Önümde mahallemizin iki ihtiyar teyzesi, ellerinde poşetlerle aheste aheste yürüyorlar. Hemen yanlarına seğırttim, kaptım ellerinden poşetleri. “Verin, ben taşıyım!” “Aaa, Enes? Nereden çıktın sen yahu? Aaa, bak sen! Daha iki dakika önce kulaklarını çınlattık Sinan'la. Dedim Enes gitti gurbetlere. Ah yavrum ah, keşke sen de okusaydın. Geldik yavrum, ver sen poşetleri, biz bundan sonrasını hallederiz...”

Zeynep Çelik

Sadakat ve Güven Bağlamında Aile

Aile, geçmiş ve gelecek arasında köprüler kuran, mazinin birikimini atıye taşıyan, toplumun en temel kurumudur. Aile bireyleri arasında dayanışma, yardımlaşma, paylaşma gibi hasletler etkin olmalı; her bir fert, aile içinde güven ortamını tesis etmek için üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Ailenin doğrudan doğruya temelinde olan bir değer daha vardır ki bu da sadakattir. Sadakat, hem bir değer olarak ailenin mihenk taşıdır hem de diğer bütün değerlerin üzerinde yükseldiği zemindir. Zira sadakatin egemen olmadığı bir ailede sağlam bir iletişimden, birbirini koruyup gözetin, birbirine güvenen aile ferlerinden bahsetmek mümkün değildir.

Hayatın hızlı akışı içinde aile ilişkileri kimi zaman örselenmektedir. Bu durum, ailenin ihmal edilmesiyle birlikte gele-

cek açısından olumsuz sonuçlara kapı aralar mahiyettedir. Örselenen değerlerin başında ise güven ve buna bağlı olarak sadakat gelir. Yüce Allah, kullarını mümin, güvenilen olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bir mümin önce ailesine ardından topluma güven vermeli, insanlar onun sadakatinden emin olmalıdır. Aile içi ilişkilerin eşlerinin birbirlerine verdikleri sadakat sözüyle başladığı ve bu sözün halka halka genişleyerek öncelikle çocukları ardından bütün bir toplumu kuşatacağı unutulmamalıdır. Ancak böylelikle aile ocağı, mutluluğun ve huzurun membaı hâline gelir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, hem kıymetli bir yapı olan aileyi, sahip olduğu değerlerle birlikte korumak hem de olası birtakım olumsuzlukları önlemek amacıyla “Sadakat ve Güven Bağlamında Aile” temalı bir forum gerçekleştirdi. Bu forumda alanında uzman akademisyen ve araştırmacılar önemli katkılar sundular. İlgili makaleler Sadakat ve Güven Bağlamında Aile adıyla kitaplaştırılarak Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları arasında yerini aldı. “İnsani Bir Nitelik Olarak Sadakat” başlığıyla Prof. Dr. Ejder Okumuş, sadakat kavramını toplumsal ve ferdî açıdan ele alırken Prof. Dr. Abdurrahman Özdemir, makalesinde Kur’an ve sünnet bağlamında sadakatin tanımını yaptı. Günümüzde bir tehdit unsuru olarak varlığını hissettiren “Sosyal Medya ve Sanal İlişkilerin Tehdidi Altında Aile”yi Doç. Dr. Hediyetullah Aydeniz yazdı. Birbirinden değerli pek çok başlık, kitapla birlikte okurların istifadesine sunuldu.

İçimdeki Zıp Zıp Ses

Altı yaşında bir çocuk, en sevdiği oyuncak robotunu buzluğa neden koyar? Sırf yaramazlık olsun diye değil elbet. Herhangi bir deney yapmaya da niyeti olmadığı muhakkaktır. Altı yaşındaysanız ve muhayyileniz hikâyemizin kahramanı sevgili Yusuf'un kadar zenginse robotun buzluğa, diğer robot düşmanlarını buz kollarıyla dondurması için konulduğunu anlamanız gerekir.

Ayşe Sevim'in kaleminden çıkan *İçimdeki Zıp Zıp Ses*, Yusuf'un maceralarını konu ediyor. Pervin Özcan'ın çizimlerini yaptığı kitap, bir çocuğun iç dünyasından gelen haşarı sesleri işliyor. Yusuf, hem ailesinin hem de komşularının başına olmadık işler açıyor. Tabii bu arada ailenin diğer fertleriyle her birinin birbirleriyle ve küçük Yusuf'la olan diyaloglarına şahit oluyorsunuz. Dört ablası, anne babası, dede ve ninesiyle birlikte yaşayan Yusuf, minik okurlarını evlerine konuk ediyor. Sevgi ablasıyla olan ilişkisinde ablasının adı gibi sevgi dolu yaklaşımlarına şahit oluyor, kardeşler arasında merhamet ve tatlı dil ile kurulan iletişimin önemini idrak ediyorsunuz. Ailenin içine düştüğü maddi krize çözüm üretebilmek için didinen evin annesi Selma ve ona zor zamanlarda destek olan kızları Zehra ve Nihal'in hikâyesinde, dayanışmanın bir aileyi ayakta tutan temel direklerden biri olduğunu görüyorsunuz. Evin babaannesi, sağduyunun ve bilgeliğin sesi olarak çıkıyor karşınıza. Sözlerini sevgi ve şefkatle bezeyerek konuşuyor, torunlarına şefkat nazarıyla bakarak onları hep iyiye ve güzele yönlendiriyor. Yatalak babaanne ve gelini Selma'nın aralarındaki muhabbet, okuyan minik kalplere olduğu kadar büyüklere de şifa niteliğinde. Geçirdiği felç yüzünden yürüyemeyen babaanne, ona gözü gibi bakan gelinine hayır dualarında bulunuyor: "Tertemiz bırakıyormuş, gelinciğinin yeri cennet olsunmuş, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) komşusu olsunmuş Selma gelininin."

Hikâyenin bir diğer kahramanı ise minik Yusuf'un koca yürekli arkadaşı Ahmet. Yusuf bir gün kırılgan gönlünü avutmak için camiye gittiğinde tanışır İmam Ahmet ile. İmam Ahmet, o zamana kadar akli fikri yaramazlıkta olan, sürekli çevresindeki insanlarla uğraşarak onlara türlü oyunlar yapan Ahmet'in, kâinata merhamet nazarıyla bakmasını salık verir: Bak evlat, Peygamber Efendimizin (s.a.s) bir sözü vardır: İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez." Yusuf, o andan itibaren hayatına çekidüzen vermeye çalışır. Hem zaten hepimizin içinde yok mudur böyle bir zıp zıp ses, üstelik sadece çocukların değil büyüklerin bile. İmam Ahmet'in sözlerine babaannenin şefkatli eli de karışınca Yusuf için her şey yoluna girmeye başlar. Üstelik sadece Yusuf değil ailenin diğer fertleri de bu iyileşmeden nasibini alırlar.

DİVAN EDEBİYATININ
“SÖNMEYEN KANDİLLERİ”
KADIN ŞAİRLER

Mehmet Şimşek

Divan edebiyatı, sanatla hayalin buluştuğu ustalık gerektiren elit sanat dönemidir. Osmanlı İmparatorluğunun doğuşuna, büyümesine, duraklamasına ve çöküşüne şahitlik etmiş uzunca bir dönemi kapsamaktadır. 13. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar varlığını devam ettirmiş, birçok başarılı sanatçıyı birçok şaheseri edebiyatımıza armağan etmiştir. İşte bunlar arasında bazıları var ki ön plana çıkmasalar da divan edebiyatı dünyasının içinde bir hazine gibi keşfedilmeyi beklemişlerdir. Bu hazine, kadın şairlerimizden başkası değildir. Onlar hem birer anne hem birer eş hem de sanatçı kimlikleriyle toplumsal hayatta kendilerine yer edinmişlerdir.

Adlarının şair tezkireleri ve çeşitli biyografik eserlerde tespit edildiği söylenen birçok kadın şairimiz vardır. Erkek şairlere nazaran sayıları çok az olsa da dönemlerinde tanınmışlar ve divan edebiyatı gibi büyük bir deniz içinde bir ırmak gibi divan edebiyatı havzasına su taşımışlardır. Dönemlerindeki ünlü şairleri tanımış ve onlara nazireler yazmışlardır. Zaten sanat gibi amacı güzel olanı yakalamak olan bir uğraşının içinde kadınların kendine yer edinmiş olması, beklenen bir durum olsa gerek. Çünkü onlar, yaradılış gereği annelik gibi güzel bir duyguyla dünyaya gelirler. Sanat hislerin tercümesiyken kadınlarımız bu hisleri tercüme etmekte başarılı olmuşlardır.

Divan şiirinde kadın şairlere ilk kez 15. yüzyılda rastlanmaktadır. Adı bilinen divan edebiyatı kadın şairlerimiz şunlardır: Zeynep Hatun, Mihri Hatun, Ayşe Hubbi Hatun, Sıdkı Hatun, Ani Fatma Hatun, Fıtnat Hanım, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Nigar Hanım, Adile Sultan, Hatice Nakiye Hanım, Feride Hanım, Tevhide Hanım, Münire Hanım, Habibe Hanım, Hatice İffet Hanım, Hasibe Maide Hanım, Makbule Leman, İhsan Raif. İsmi geçen kadın şairlerden en önemli olanları ise Zeynep, Mihri, Ayşe Hubbi, Fıtnat, Leyla, Şeref Hanımlar ve Adile Sultan'dır.

Bu kadın şairlerimizin birçoğu, iyi eğitilmiş kişilerdir ve devletin

•••

Adlarının şair tezkireleri ve çeşitli biyografik eserlerde tespit edildiği söylenen birçok kadın şairimiz vardır. Erkek şairlere nazaran sayıları çok az olsa da dönemlerinde tanınmışlar ve divan edebiyatı gibi büyük bir deniz içinde bir ırmak gibi divan edebiyatı havzasına su taşımışlardır.

•••

leri gelenlerinin kızları veya eşleridir. Bu sayede de edebiyatla iç içe olma fırsatı bulmuşlar, şair meclislerine ya da edebî sohbetlere tanıklık etmişlerdir. Vali, kadı, kazasker, sadrazam gibi yüksek statüye sahiptir birçoğunun babası ya da eşi. Arapça ve Farsça gibi divan edebiyatına kaynaklık eden dillere ve bu dillere mensup edebî anlayışlara hâkimdir birçoğu. Edebiyatın dışında müzik, hat vb. sanat dalına da aynı anda ilgi duymuştur bir kısmı.

Divan edebiyatında Bursa, Edirne, İstanbul gibi Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış şehirlerde birçok şair yetişmiştir. Bu şehirler dışında Amasya, Manisa, Kütahya ve Trabzon'da da edebî muhitlerin oluştuğu bilinmektedir. Özellikle yetiştirdiği kadın şairlerle Amasya, Türk kültür ve sanat hayatında önemli bir konuma sahiptir. Çünkü Osmanlı şiirinin ilk kadın şairlerini yetiştiren bir şehirdir. Burada yetişen kadın şairlerden ilki Zeynep Hanım'dır.

Zeynep Hanım: Divan şiirinin bilinen ilk kadın şairidir. Fatih devrinde Amasya'da yetişen kadın şairlerdendir. İyi eğitim almış, Farsça ve Türkçe yazdığı gazelleriyle devrinde tanınmıştır. Bir divan tertip edip Fatih Sultan Mehmet'e sunduğu söylense de bu divan henüz ele geçmemiştir. Çağdaşı Mihri Hatun ile aralarında latifeler ve karşılıklı şiir söyleşmeleri vardır. Şiirleri sade ve samimi bir anlatıma sahiptir. Onda kadının güçlü olması yönünde bir düşünce hâkimdir.

Yaşamının son dönemlerinde ise şiiri bırakıp inzivaya çekildiği söylenmektedir.

Mihri Hatun: Amasyalı Gümüşoğulları ailesine mensup olan şair 1460 yılında doğmuş 1506'da vefat etmiştir. II. Bayezid'in valiliği döneminde sarayla ilişki içinde bulunmuş, II. Bayezid çevresinde oluşan edebî meclislere katılmış, şehzadenin annesi ve sarayın önde gelenleriyle arkadaşlık etmiştir. Zeynep Hatun ile de bu ortamlarda tanışmıştır. Şiirlerinde kadın sorunlarını sorgulayan ve

düşündüklerini cesurca söyleyebilen dönemin tek kadın şairidir. Bu cesurluğu onun Antik Yunan kadın filozofu ve şairi Sappho ile kıyaslanmasına neden olmuştur. O, "Türk Safosu" olarak anılmaktadır. Ayrıca "Kadın Şairlerin Piri" olarak da anılır.

Ayşe Hubbi Hatun: Aslen Amasyalı olan şair Ayşe Hubbi Hatun, 16. yy şairlerindedir. Hubbi Hatun, Şemsi Çelebi'yle evlendikten sonra saraya yerleşmiş ve şiir yazmaya başlamıştır. Saraya yerleştikten sonra önce II. Selim'in daha sonra da III. Mu-

rad'ın nedimesi (yardımcı kadın görevlisi) olmuştur. Tezkirelerde yer alan şiirlerinden başka Arapçadan tercüme ettiği gaza ve gazilik konusunu ele alan İmdadü'l-Cihad adlı bir eseri bir de Cemşid ü Hurşid adlı mesnevisinin olduğu söylenmektedir ancak bu mesnevisi ele geçmemiştir. Şiirlerinde özgünlük yoktur. Şiirlerindeki tarz bütün divan edebiyatında olduğu gibi kadınsı değildir yani üslubu baskın olan erkek şairlerin üslubuna benzer. Ayşe Hubbi Hatun 1590'da İstanbul'da ölmüştür.

Fitnat Hanım: “Hanımefendi Hazretleri” ve “Şairler Kraliçesi” gibi lakaplarla anılan Fitnat Hanım (ö. 1194/1780), klasik edebiyattaki kadın şairlerin en meşhurdur. Kendini iyi bir şekilde yetiştirmiş, nüktedan, açık sözlü bir şairdir. Fitnat Hanım, Koca Ragıp Paşa'nın konağında edebî meclislere katılmış, onunla sohbetler etmiştir. Paşa, Haşmet ve Fitnat Hanım arasında geçtiği söylenen latifeler, döneminde meşhur olmuştur. Şiirleri, hikemî ve âşıkane söyleyişlerden ibarettir. Fitnat Hanım, devrinde fıkraları ve şairliğiyle oldukça meşhur olmuş, şiirleri elden ele dolaşmış bir şairdir.

Leyla Hanım: İstanbullu olan Leyla Hanım'ın doğum tarihi tespit edilememiştir. Dönemin şairlerinden Keçecizade İzzet Molla, şairin dayısıdır. Kız çocuklarının örgün eğitiminin henüz söz konusu olmadığı bir dönemde, kültür seviyesi ortalamanın üstünde bir ailede yetişen Leyla Hanım'ın şiirle ilgilenmesinde de bu aile ortamının etkisi olmuştur. Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi bulunmasa da yazdıklarından hareketle Leyla Hanım'ın, saray çevresine uzak kalmadığı anlaşılmaktadır. Saray çevresi ile kurduğu ilişkiye rağmen hayatı maddi sıkıntılarla geçmiş olan şair, durumunu şiirlerinde açıkça dile getirmiştir. Mevlevî tarikatına mensup olan şairin tasavvufî duyguları da divanında ifadesini bulmuştur. Leyla Hanım, 1848'de vefat etmiştir.

Şeref Hanım: XIX. yüzyılın kadın şairlerinden biri de Şeref Hanım'dır. 1809'da İstanbul'da doğmuştur. Şeref Hanım, şiirlerinde birçok yerde Hz. Muhammed soyundan geldiğini dile getirmektedir. Hakkında fazla bilgi bulunmayan Şeref Hanım'ın hayatı ile ilgili ipuçlarını şiirlerinde görmek mümkündür. Şiirlerinden evlilik yapmadığı, en azından çocuk sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. 1861 yılında ise vefat ettiği bilinmektedir. Şiirleri edebî bakımdan çok üstün nitelikli olmasa da divan sahibi bir kadın şair olarak edebiyat tarihimizde kendisine yer edinmiştir.

Adile Sultan: Osmanlı padişahı II. Mahmut'un kızı olarak 1826'da İstanbul'da doğan Adile Sultan, Osmanlı hanedanında divan sahibi tek kadın şairdir. Padişah kızı olduğu hâlde pek mutlu bir hayat sürmemiştir. Küçük yaşta annesiz kalmaktan başka, babasının ve birçok kardeşinin ölüm acısını yaşamış olan Adile Sultan, kendisini tasavvufa vermiştir. Adile Sultan, eski divan şairlerinin izinden gitmiştir. Musiki ile de ilgili olan şairin “musiki” redifli şiiri olduğu gibi bazı şiirleri de çeşitli makamlarda bestelenmiştir. “Tahassürname” ve “İftirakname” başlıklı manzumelerde ise hayatını etkileyen en önemli kişi ve olaylarla ilgili samimi duygularını dile getirmektedir. Başta annesi ve babası olmak üzere kaybettiği aile mensuplarını özlemle anmış, acısını samimi bir dille ifade etmiştir. 1899 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

Kadın şairlerimizin birçoğu, iyi eğitilmiş kişilerdir ve devletin ileri gelenlerinin kızları veya eşleridir. Bu sayede de edebiyatla iç içe olma fırsatı bulmuşlar, şair meclislerine ya da edebî sohbetlere tanıklık etmişlerdir.

DÜNYAYI KASIP KAVURAN SALGIN: KORONAVİRÜS

Büşra T. Kazan
Genetik Uzmanı

Koronavirüs, aslında yabancı olduğumuz bir virüs değil. Normal bir soğuk algınlığından, 2003 yılında görülen Ağır Akut Solunum Sendromu (SARS) ve 2012 yılında görülen Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) gibi daha ciddi hastalıklara neden olan büyük virüs ailesinin bir üyesi. Hayvandan insana geçme özelliğiyle bilinen bu virüs ailesinden SARS-CoV'un misk kedilerinden, MERS-CoV'un ise tek hörgüçlü develerden insanlara bulaştığı ortaya çıktı. Mevcut koronavirüs üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda ise bu virüsün Huanan Deniz Ürünleri Toptan Satış Pazarı'nda yasadışı satılan vahşi hayvanlardan insanlara geçtiği belirtildi. Kaynağın net bir şekilde belirlenmesi, aşı ve tedavi için oldukça önemli olduğundan gen dizilimi analizleriyle beraber virüs üzerinde çalışmalar devam ediyor.

Koronavirüs Nasıl Yayılıyor?

İlk olarak Çin'de başlayan virüs salgınının dünyanın hemen her yerine nasıl bu kadar hızlı yayıldığı da merak konusu. Başlarda virüsün sadece hayvandan insana geçtiği düşünül-

Koronavirüs Nedir?

Globalleşen dünyada hastalıklarla savaşmak nispeten kolaylaştığı gibi hastalıkların yayılması da kolaylaşıyor. Son birkaç aydır tüm dünya bir salgına karşı alarma geçmiş durumda: Koronavirüs.

İlk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde görülen ve "2019-nCoV" olarak adlandırılan koronavirüs kaynaklı hastalık, daha sonra Dünya Sağlık Örgütü tarafından "COVID-19" olarak adlandırıldı.

se de daha sonra yapılan çalışmalar neticesinde insandan insana bulaşma özelliği de olduğu tespit edildi. Hasta bireylerden öksürme ve hapşırma yoluyla ortaya saçılan damlacıklarla ve hastaların kontamine ettiği (göz, ağız, burun mukozası bulaşan) yüzeylere temasla bulaşabiliyor.

Bireyler arası bulaşma riski haricinde SARS, MERS ve Ebola gibi daha önceki virüs salgınlarını inceleyen çalışmalar, hava yolu ulaşımının da virüslerin dünyaya yayılmasında etkili olduğunu belirtiyor. Ülkeler uçuşları iptal etse de bu hastalık kuluçka döneminde de bulaşabilme özelliğine sahip olduğundan virüs diğer ülkelere de hızla sıçradı.

Belirtileri Nelerdir?

Hastalık belirtileri; yüksek ateş, yorgunluk, baş ağrısı, öksürük ve kas ağrısı gibi spesifik olmayan grip benzeri bulgular. Virüsü taşıyan bazı bireyler, bu semptomları göstermiyor ve kendilerini kötü dahi hissetmiyor. Yine belirtilen raporlara göre insanların yaklaşık %80'i, herhangi bir tedaviye gereksinim duymadan hastalığı atlatabiliyor. Koronavirüs taşıyan altı bireyden biri ise ciddi şekilde rahatsızlanıyor ve belirtileri daha ağır gösteriyor. Daha ciddi vakalar, genellikle ileri yaştaki ve kronik rahatsızlığı olan bireylerde görülüyor ve bu vakalara şiddetli nefes darlığı eşlik ediyor. Ölüm oranından ziyade bulaşma oranı oldukça yüksek olduğu için bu denli sıkı karantinalar uygulanıyor.

Korunma Yöntemleri Nelerdir?

Çalışmalar sürüyor ancak henüz bir aşı geliştirilemedi ve hastalığın net bir tedavisi de bulunamadı. Bu sebeple Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri (CDC) ile Dünya Sağlık Örgütü (WHO), virüsten korunmaya çalışmanın yapabileceğimiz en iyi şey olduğunu vurguluyor.

Öncelikle bu süreçte en önemli şeyin hijyen olduğunu belirtmekte fayda var. El temizliğiyle beraber, ellerimizdeki virüsleri öldürmek mümkün.

Ellerimizi sık sık ve en az 20 saniye olacak şekilde sabunla yıkamalıyız. Özellikle tuvalet sonrasında, yemeklerden önce ve öksürüp hapşırdıktan sonra mutlaka güzelce yıkamaya dikkat etmeliyiz.

Koronavirüs damlacıklarla bulaşabildiğinden ateş, öksürük ve hapşırığı olan kişilerle yakın temasta bulunmamalıyız (en az 1 metre). Çünkü hasta birey öksürür veya hapşırsa, burun ve ağızdan virüs içerme olasılığı yüksek damlacıklar saçar ve bu damlacıklar bizim de enfekte olmamıza sebep olabilir.

Yine bu damlacıkların etrafa saçılması mümkün olduğundan dokunduğumuz yerlere de dikkat etmeliyiz. Özellikle gözlerimize, burnumuza ve ağızımıza dokunmaktan kaçınmalıyız. Ellerimize bulaşan virüsler buralardan vücudumuza girebilir.

Öksürürken veya hapşırırken ağızımızı bir mendille kapatıp sonrasında o mendili çöpe atmamız. Böylelikle virüslerin etrafa yayılmasını da engellemiş oluruz.

Bağışıklık sistemi güçlü olduğunda bireyin virüslerle savaşması daha kolay olur. Bu sebeple bağışıklık sistemimizi güçlü tutmalıyız.

Maske kullanımı konusu da merak edilenler arasında. Normal bir maskenin bir koruyuculuğu olmadığından sağlıklı bireylerin maske kullanmasına gerek yok. Esas olarak kendini hasta hisseden kişilerin, hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla maske takması tavsiye ediliyor.

Sağlık Bakanlığından yapılan uyarıları dikkate alıp gerekli önlemleri aldıktan sonra yapabileceğimiz en önemli şeylerden biri panik havası oluşmasını engellemek. Bu süreçte beslenme düzeni ve kişisel hijyen konularında duyarlı olmak da oldukça önemlidir.

İYİLİĞİN KURUMSALLAŞMASI: VAKIF MEDENİYETİ

Tarih boyunca toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olan vakıflar, bilhassa ilk çağlardan itibaren insanlık tarihinin vazgeçilmez müesseselerini teşkil etmiştir. Türk ve İslam medeniyeti ile özdeşleşen vakıf düşüncesi, esasında İlk Çağ uygarlıklarında da görülen bir toplumsal yardımlaşma örneğidir. Nitekim Sümerler ve Hititler başta olmak üzere bu dönemlere ait vakıfnamelere rastlanmış olması, vakıf düşüncesinin kadim bir gelenek olduğunun işaretidir. İslamiyet öncesi Türklerde de vakıf düşüncesinin varlığı bilinmektedir. Bilhassa Doğu Türkistan'da Turfan kazılarında Uygurlara ait vakıf metinleri bulunmuştur.

İnsan yaşamının bir cilvesi olan yalnızlık, yardıma muhtaç olma ve düşkünlük durumları insanoğlunun yeryüzünde ilk zuhurundan itibaren söz konusu olmuştur. Dolayısıyla tarih boyunca gerek zengin insanların münferit yardım faaliyetleri, gerekse devletlerin toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak amacı ile hayır işlerinde bulunduğu görülmektedir. Bu düşünceden hareketle tarih boyunca vakıf adında kavramsallaşan yardım kuruluşları, organizasyonları ve toplulukları var olmuştur.

Vakıf ve yardımlaşma müesseselerinin asıl zirve noktasına ulaşması ise semavi dinlerin iyilik ve yardımlaşma ile ilgili öğretileri vesilesiyle olmuştur.

Umut Güner

Vakıf kelimesi Kur'an'da doğrudan geçmese de kelimenin kavramsal çerçevesini çizen ve muhtevasını oluşturan değerlerin izlerine rastlanmaktadır. Özellikle de İslam düşüncesinin toplumsal birlik ve beraberliğe atfettiği önemle birlikte müminlerin hayırda yarışmaları gerektiği inancı ve felsefesi, Müslüman devlet ve toplumların esas dinamiğini oluşturmuştur. Bilhassa Peygamberimizin (s.a.s.) şahsında eylem ve sözleri ile muazzam bir örneğe ulaşan Allah adına hayırda yarışma, iyilik ve yardımda bulunma, bütün Müslümanlar için en önemli hususlardan kabul edilmiştir. Nitekim Müslümanların yardımlaşması, yetimi, fakiri gözetmesi, onlara iyilik yapması, infakta bulunması gerektiği ile ilgili ayetlerin sayısı Kur'an da oldukça fazladır. Pek çok ayette namaz emrinin hemen ardından zekât emredilmiştir.

Vakıf müesseseleri, İslam devletlerinde özellikle başta hükümdar olmak üzere, bürokraside bulunan devlet adamları ile toplumun zengin ve varlıklı kişileri tarafından yürütülmüştür. İslam coğrafyasının her yanında bulunan mescit ve camiler, mektep ve medreseler, imaretler, tekke, hankah ve zaviyeler, kütüphaneler, misafırhaneler, hastaneler, çeşmeler ve sebiller, hamamlar, makbereler, yollar ve köprüler, kervansaraylar önemli isimlerce kurulan vakıfların neticesinde inşa edilmişlerdir.

Tarih boyunca gerek zengin insanların münferit yardım faaliyetleri, gerekse devletlerin toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak amacı ile hayır işlerinde bulunduğu görülmektedir. Bu düşünceden hareketle tarih boyunca vakıf adında kavramsallaşan yardım kuruluşları, organizasyonları ve toplulukları var olmuştur.

Hz. Peygamber'in döneminden itibaren insanların ihtiyaçları için gerekli vakıflar kurulmaya başlanmıştır. Bu faaliyetler belirli bir sistem ve düzen içerisinde olmasa da cami, mescit, şifahane veya pazarlar kurulması için arsalar bağışlanmaktaydı. Özellikle de buralarda görevli olanların maaşları Beytü'l-mâl'den yani devlet hazinesinden ödenmekteydi. Bu hususta Mısır'da bir tarım arazisinin gerçek vakfa dönüştürülmesiyle ilgili en eski vakfiye Abbasîler dönemine aittir.

İslam fetihlerinin artması, yeni coğrafyalarda siyasi ve askerî faaliyetlere girişilmesi ile birlikte özellikle bu bölgelerde meydana gelen savaşlar neticesinde harap vaziyete gelmiş şehir ve beldelerin imar ve inşa faaliyetleri de vakıflar eliyle yapılmaktaydı. Aynı zamanda savaş hasarlarının giderilmesi ve mücadeleler neticesinde zarar gören halkların ihtiyaçları için ilk olarak yeni fethedilen bölgelerde vakıflar tesis edilmekteydi.

Vakıfların faaliyet alanları oldukça geniştir. Belirli bir iş için vakfedilmiş vakıflar olduğu gibi muhtelif hususlarda yardım faaliyetleri düzenleyen vakıflar da vardı. Ünlü seyyah İbn Battûta'nın eserinde vakıfların hizmet alanları arasında hacca gidemeyenleri hacca göndermek, fakir aile kızlarının çeyizlerini tedarik etmek, esirleri hürriyete kavuşturmak, seyyahlara yiyecek ve giyecek temin etmek ve onların ülkelerine dönebilmelerini sağlamak, sokakları düzenlemek, kaldırımları yapmak gibi faaliyetlerden bahsettiği bilinmektedir. Fakat en çok tesis edilen vakıfların insanların temel gereksinimlerini karşılamak amacı ile

kurulan vakıflar olduğu bilinmektedir. Bu nedenle de Türk-İslam coğrafyasının hemen her yerinde insanların karınlarını doyurması için aşevleri, kalacak yerleri olmayanlar için barınma alanları, hasta ve müşkül durumda olanlar için hastane imar eder vakıfların sayısı oldukça fazlaydı.

İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılandığı vakıf müesseselerinden sonra en çok inşa edilen, cami ve mescitlerdi. İbadethanelerin yanı sıra Müslüman inancında eğitim ve öğretime özel bir önemin verilmesi neticesinde mektepler, medreseler, dârülkurrâ ve dârülhadisler de vakıflar olarak inşa edilmekteydi. Tesis edilen kurumların gereken bütün ihtiyaçları vakıflar tarafından karşılanmaktaydı.

Vakfiyelerde belirtildiğine göre medreselerde verilen dersleri okutmak için bazı camilere müderrisler, muhaddisler ve dersiâmlar tayin edilmişti. İnşa edilen her vakfın amaç ve misyonları ile hizmet şartlarının yazılı olduğu vakfiye metinleri vardı.

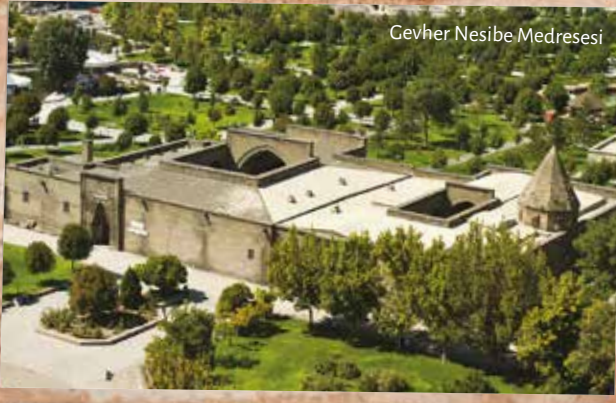
Vakıflarda mektep ve medrese talebelerine, tekke ve zaviye dervişlerine, yörenin fakirlerine, zengin ve fakir bütün yolculara parasız yemek veriliyordu. İstanbul külliyelerine bağlı imaretlerin her birinde günde ortalama 500-1000 kişinin yemek yediği bilinmektedir. 18. yüzyılda İstanbul imaretlerinde her gün yemek yiyenlerin sayısının 30.000'den fazla olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir. Türk-İslam coğrafyasının muhtelif yerlerinde inşa edilen vakıflarda ırk ve din ayrımı gözetmeksizin muhtaç ve müşkül durumda bulunan herkese yardım edilmekteydi.

Özellikle Türk-İslam tarihinde hükümdar ve aileleri tarafından kurulan vakıfların sayısı oldukça fazladır. Devlet yöneticisinin bu tür girişimleri sosyal devlet anlayışının bir tezahürüdür. Nitekim Türk ve İslam devletlerinde hükümdarların hayır işlerinde ve vakıf tesisinde birbirleri ile yarıştıkları görülmektedir. Vakıfların kuruluşu, birlik ve beraberliğin sağlanması ile refah seviyesinin artırılması düşüncesi, Fârâbî tarafından el-Medînetü'l-fâzıla adlı meşhur eserinde tasarlanıp kurgulanmıştır. Vakıfların kurulması ve devamlılığı birçok düşünür tarafından erdemli bir devletin, hükümdarın ve toplumun en önemli özelliklerinden biri olarak düşünülmüştür.

Bugün bizim medeniyetimizin en önemli örneğini teşkil eden Mekke, Medine, Dimaşk, Bağdat, Kahire, Kayrevan, Kurtuba, Tebriz, Semerkant, Buhara, Adana, Konya, Bursa ve İstanbul gibi şehirlerimiz, vakıf medeniyetinin birer ürünüdürler. Bu şehirlerin imar ve ihyası tarih boyunca bünyesinde barındırdıkları vakıflar ile olmuştur. Hatta bu şehirlerin ulaşım için gerekli olan birçok yol, köprü,

Türk-İslam medeniyeti vakıf medeniyetidir. Tarihte eşine az rastlanacak incelikte ve güzellikte kurulmuş olan vakıfların çoğu başta Selçuklular ve Osmanlılar eliyle kurulmuştur. İslam dininin hayırda, yardımlaşmada ve iyilikte bulunma hususunda Müslümanlara verdiği yükümlülükler, akla ve hayale gelebilecek her türlü vakfın kurulmasıyla yerine getirilmeye çalışılmıştır.

Cevher Nesibe Medresesi

Cureba Hastanesi Camii

Haseki Hastanesi ve Külliyesi

deniz feneri ve kale, büyük ticaret yolları üzerindeki konak yerleri ve kervansaraylar her zaman vakıfların desteğiyle inşa edilmiştir.

Kurulan vakıfların dinî ve siyasi yönleri de bulunmaktaydı. Nitekim yeni fethedilen bölgelerde yerel halk ile kaynaşmak, onların İslam dinini kabul etmesini sağlamak gibi hususlar için de özellikle vakıflar kurulup finanse edilmekteydi. Örneğin Selâhaddîn-i Eyyûbî tarafından Haçlı Seferleri sırasında esirlerin fidyelerinin ödenmesi için dahi vakıflar kurulduğu bilinmektedir. Fethedilen bu bölgelerin İslamlaşması, vakıf müesseseleri ile hızlandırılmaktaydı.

Tarihimizde vakıfların çeşitliliği oldukça fazladır. İnsanların ve diğer bütün canlıların ihtiyacı olabilecek hemen hemen her konuda vakıfların kurulduğu görülmektedir. Özellikle tarihimizde tesis edilmiş olan, leyleklerin beslenmesi için kurulan leylek vakfı, insanların dinlenmeleri için bahçe olarak kurulmak üzere bağışlanan arsa vakıfları, insanların meyve ihtiyaçlarını gidermesi için meyve vakfı, piknik vakfı, duvar ve sokak temizliği vakfı, evlendirme vakfı, yetim çeyizi donatma vakfı, köprü yapım vakfı, misafirleri ağırlayan vakıf, helva dağıtma vakfı, pabuç parası veren vakıf gibi vakıflar tarihimizdeki en meşhur vakıf örneklerindedir.

Rahatlıkla söyleyebiliriz ki Türk-İslam medeniyeti vakıf medeniyetidir. Tarihte eşine az rastlanacak incelikte ve güzellikte kurulmuş olan vakıfların çoğu başta Selçuklular ve Osmanlılar eliyle kurulmuştur. İslam dininin hayırda, yardımlaşmada ve iyilikte bulunma hususunda Müslümanlara verdiği yükümlülükler, akla ve hayale gelebilecek her türlü vakfın kurulmasıyla yerine getirilmeye çalışılmıştır.

1836'da kurulan Evkâf-ı Hümâyün Nezareti ile birlikte vakıflarımız yavaş yavaş tarihe karışmaya yüz tutmuştur. Bugün münferit olarak faaliyetlerini yürüten başarılı vakıflarımız olsa da tarihimizdeki o incelikli ve sistemli vakıflar artık yok olmuştur.

Günümüzde devlet ve millet olarak sosyal refah ile birlik ve beraberliğin gerekliliğine olan ihtiyacımız aşikârdır. Bu sebeple de tarihimizin medeniyet kurucu unsurlarından olan vakıflarımızın sahip olduğu felsefeyi tekrardan benimsememiz ve ihya etmemiz gerekmektedir.

Abartılı Söz Dilde Eğreti Durur

Gülşen Ünüvar
Pedagog

●
İyi ya da kötü her konuda var bir fikrimiz. Fikrimize ayak uydurur mu bilinmez zikrimiz. Bilen konuşur, sonuna kadar savunur düşüncesini. Bilmeyen daha çok konuşur, zorla kabul ettirmek ister cümlesini. Herkes her işe kalkışır ama layıkıyla yapamaz. Yaptım zannetse de işi ehlininki gibi olamaz. Kimileri her anlatılanı dinler dinlemesine lakin anlayamaz. **Herkes davul çalar ama çomağını makama uyduramaz.** Derim ki ben, ahkâm kesenin bakma sözüne. Ortaya koyduğu ürün önemli, mühim değil nasıl bir tavır takınmış yüzüne. Yok, ben de anlarım bu işlerden, ben de varım dersin olmaz! Boş konuşmalarla hiçbir tor-

ba dolmaz. Yaparsın yapmasına, imkânsız diye bir şey söz konusu değil. Ama bana sorarsan mahir olanın önünde saygıyla eğil.

Herkes bildiği işi yapsın dedik. Uzmanı olmadığını konularda konuşma diye tembihledik. Sözlerimiz ne incitici ne de fazla kaba. İnsanoğlunun iyiliği içindir sarf ettiğimiz tüm çaba. Acele verilen kararlar da aynı ayardadır aslında. Zor duruma sokar seni, yeterince düşünmezsen mesela. Önünü ardını hesap ederek son hükmü vermeli. Araştırarak soruşturarak bir işe girişmeli. Eyvah ele geçmez sonra. Pişmanlığın aklını başına getirir ama ne

fayda. Zamanımı boşa harcarım diye endişelenme, bırak üçü beşi. **Düşüne düşünme görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi.** Sor soruştur, bul buluştur. Ne başın ağrısın ne dizini ovuştur. En kıymetli vaktini ayır, hesabını iyi yap. En iyi bilsen bile yolları, en ziyansız olanına sap. Aklına gelir gelmez bir işe kalkışırsan sen zararlı çıkarsın. Düşünüp taşınıp hazırlanırsan daima kârda kalırsın. Kârdan kastım sanma ki gelir gider, para pul. Önünü görüp tedbirini alabiliyorsa hep kârdadır kul. Diyeceğim o ki; çok düşün, gerekirse bir bilene danış. Kolayına kaçma, her şeyin en doğrusunu, en makbulünü bulmaya çalış. Bil ki aradığın şey, seni en hayırlı sona götürecektir. Ne başın ağrıyacak ne de pişmanlık seni heder edecek.

Günün güzelliğine güvenme, elbet bitecek. Sonsuz zannettiğin aydınlık, karanlığa bürünecek. Rengârenk çiçeklerle donatılmış tüm bahçe. Zanneder misin ki solmadan kalacak öylece? Her şeyin bir sonu vardır hayatta. Gül solar, güneş batar, rüzgâr göçer bulutla. Yerli yerinde kalan bir şey yoktur aslına bakarsan. Dünya malına, hep sende kalacakmış gibi meyletme. Evler, yatlar, katlar gelir geçer. Hiç gitmeyecek gibi olanlar bile gün gelir geçer. Hangi çiçek vardır, güzelliği ile solmadık. **Hangi gün vardır akşam olmadık?** Henüz geç değil, gel güvenme gençliğine. Bel bağlama, bugün seni yücelten dinçliğine. Gün geçer, devran döner. Hiçbir şey aynı kalmaz, zaman bedelini öder. Dertlere gark oldum sanırsın, hiç bitmeyecekmişçesine. Fakat her sıkıntıyı küllendiren bir an vardır, yarın diye. Velhasıl kelam, iyi ya da kötü, her şeyin bir sonu var. Allah her daim yanımızda, her daim bize yâr.

Lüzumsuz konularla gel üzme kendini. Perişan olup da boş yere yıkma bendini. Yapabileceğin bir şeyler varsa elbette çabala. Fakat yoksa elden gelen bir çare, hırpalama kendini boşuna. Her umutsuzluk, her yeniliş bir yara açar sende. Zamanla büyür, koskoca uçurum olur sende. İnsan, en zayıf tarafından yara alır, bu böyle bilinir. **Gön, yufka yerinden delinir.** Hangi yanın hassaslaştıysa o tarafını kolla. Hiç yara almayacaksın diye bir kaide yok elbette. Maharet, yaralarını çarçabuk iyileştirmekte. Gözündeysen şayet yaran, ilk orayı

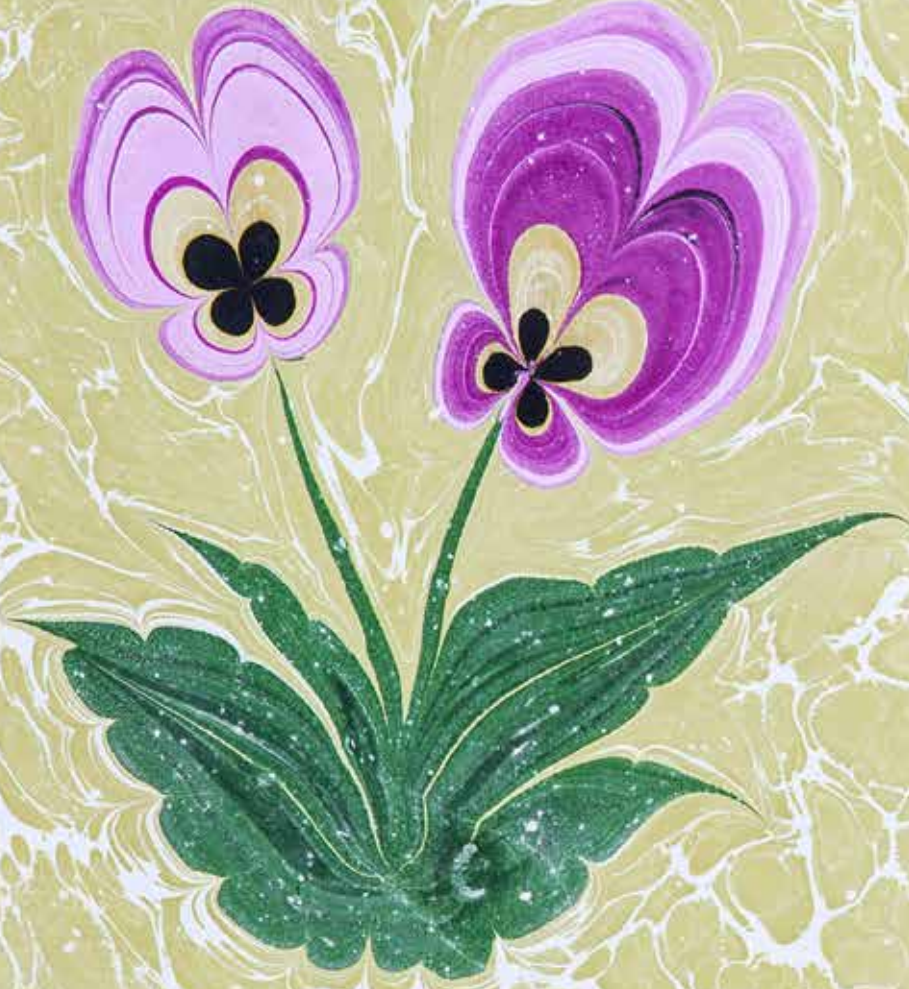
gelir bulur aksilik. Yok, kalbinse nezakete hasret, hep oraya uğrar incinmişlik. İnanmıyorsan dön de bir bak insanların yaralarına. Göreceksin ki hep korktukları, hep korudukları taraflarında. Sakındıkça gelip bulmuştur acı onları. Çünkü zayıflamıştır artık, dertten incelen yanları. Ah be insan, deri en hassas yerinden deliniyor! İnsan ki her türlü deliği kendiliğinden zannediyor.

Abartılı konuşmalar var bir de. Övünmeyi huy edinmiştir kendine. Her şeyin en güzeli onda. Bilmez ki kendisi yersiz bir zanda. En iyiyi o bilir, en güzeli onda görülür. En rahat, en düz onun yolunda yürünür. Kimseler yetişemez, ne boyuna ne huyuna. Böbürlenmekle geçer ömrü, toz kondurmaz suyuna. Fakat hiç de öyle değildir kazın ayağı. Git de gör bakalım, sofrasına bir fazla koyar mı tabağı. Gözünle görmeden inanma derim ben her söylenene. Bizzat şahit ol, sağda solda dillenen. Yalnız hazırlıklı gitmeyi sakın ha unutma. Beklentini öyle fazla yüksek de tutma. Abartılı söz dilde eğreti durur, pütür pütür. **Övülen başa, sepetini küçük götür.** Bazen sepete bile hacet kalmaz. Sadece bakmakla yetinirsin, başka kârın olmaz. Ne söylenen doğrudur ne de dillenen. İşte böyle olur sonu, sepetin boş kalır. Bağ boş, bahçe neredeyse bir karış.

Dertlere gark oldum sanırsın, hiç bitmeyecekmişçesine. Fakat her sıkıntıyı küllendiren bir an vardır, yarın diye. Velhasıl kelam, iyi ya da kötü, her şeyin bir sonu var. Allah her daim yanımızda, her daim bize yâr.

EN KÂRLI TÛCCAR: SUHEYB B. SİNAN

Dr. Öğretim Üyesi Yaşar Akaslan
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Mekke'de, İslam'ı kabul edip Müslümanlığını açıklayan ilk yedi kişi arasında olmasına rağmen Medine'ye en son hicret edebilenler içinde zikredilen kimsesiz biri vardı. İstirap dolu Mekke döneminin artık sonlarıydı. Resulü Allah'ın, hicret için yola revan olmadan önce, Hz. Ebubekir'e yanlarına onu da almasını söylemesine rağmen yolculuğun aceleyle gelmesi sebebiyle bu mümkün olmadı. Zira o malum gece, Hz. Peygamber'in evinin önünde olduğu gibi onun da evinin avlusunda olağanüstü anlar yaşanmıştı. Evinin etrafı, kılıç kullanmakta yetenekli genç müşriklerden oluşan bir grup tarafından kuşatılmıştı. Eli silahlı gözü kara bu gençlerin elinden kurtulmak mümkün değildi. Yola çıkmasına izin vermeyeceklerini anlayınca karnı ağrıyormuş bahanesiyle sık sık evinden çıkıp ayakyoluna gidiyor gibi yaptı. Bunu fark eden grup, "Lât, zaten onun karnına ağrıyı vermiş. Bu hâliyle burayı terk edemez. Bırakıp gidelim." deyip civardan uzaklaştıklarında bulunduğu fırsatı değerlendirdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde birinin kendisini görüp müşriklere haber vermesiyle evini kuşatan genç müşrik topluluğu doludizgin sürdükleri atlarına binip ona yetişti. Etrafı tekrar sarıldı. Bu azgın grubun yaklaşlığını fark ettiğinde atından inip sadağından (ok çantası) oklarını çıkararak yayına koydu ve imanından aldığı cesaretle onlara şöyle haykırdı: "Ey Kureyşliler! Bilirsiniz ki ben sizin en iyi ok atanlarıңызdanım. Vallahi üzerime gelecek olursanız bite ne kadar okların hepsini atarım. Hanginize isabet ederse onu öldürürüm. Sonra kılıcımı çeker sizinle dövüşürüm. Nihayet öldürülürüm. Bilin ki! Okla-

rım bitene ve kılıcım kırılana kadar yanıma yaklaşamazsınız. Bırakın gideyim!" Bu cesur muhacir teslim olacağı benzemiyordu. Müşriklerden birisi: "Sen Mekke'ye köle, zayıf ve yoksul olarak geldin. Sayemizde mal ve servete burada kavuştun. Şimdi hem kendin gideceksin hem de bu kadar malı götürüreceksin öyle mi? Biz bunca malı alıp Yesrib'e gitmene izin vermeyiz." dedi. Bu ifadeler, korkak müşriklerin amacını ortaya koymuştu.

•••

Hz. Peygamber'e Medine'de iki ev hediye edildiğinde vefa peygamberi, bu evlerden birini, malını Allah uğruna feda eden vefakâr Suheyb'e; diğerini de vefasıyla maruf Erkam b. Ebu'l-Erkam'a hediye etti. Resulü Allah, Suheyb'i, Ümmü Seleme validemizin kız kardeşi Rayta bint Ebû Ümeyye ile evlendirip kendisine daha da yakınlaştırdı.

•••

Resulü Allah'ın, künyesini Ebu Yahya koyduğu ve daha ziyade Suheyb-i Rûmî olarak bilinen bu kârlı tüccarın adı Suheyb b. Sinan b. Mâlik'tir. Suheyb, Irak'ın Musul şehri yakınlarında bir köyde 586 yılında gözlerini dünyaya açtı. Rebîa kabilesinin kollarından Benî Nemir b. Kâsî'ta mensup ve aslen Arap olan babası, Sâsânî hâkimiyetindeki

Übülle olarak bilinen meşhur bir bölgenin valisiydi. Sâsânî-Bizans arasında süregelen savaşların birinde Bizanslılar buraya saldırıp anne ve babasını öldürünce henüz ufak bir çocuk iken onlara esir düştü. Rumların elinde yıllarca esarete kalan ve köle olarak satıla satıla en sonunda Mekke'de, Cahiliye Dönemi'nde mazlumları koruyan, zenginliği ve cömertliğiyle bilinen Abdullah b. Cüd'ân tarafından satın alınıp azat edildi. Özgürlüğüne kavuşmasına rağmen memleketine dönmeyen Suheyb, yeni hayatını Mekke'de sürdürdü.

Resulüllah ile dostluğu nübüvetin öncesine dayanan Suheyb, zaman zaman onunla sohbet ederdi. Hz. Peygamber'in, Dârul-Erkam'da İslam'ı gizlice tebliğ ettiğini duyan Suheyb, Müslümanların sayısının otuz kişi civarında olduğu vakitlerde burada İslam ile şereflendi. Ona ilk Müslümanların "Sakin Müslüman olduğunu söyleme! Buradaki herkesin Mekke'de çevresi ve akrabaları var. Senin ise kimsen yok. Müşrikler duyarlarsa seni Mekke'de yaşatmazlar." telkinlerine rağmen Mekke sokaklarında yüksek perdeden kelime-i tevhidi haykırdı. Kendisini koruyacak kabilesi, himaye edecek yakını olmaması sebebiyle sıklıkla müşriklerin şiddetli saldırılarına, dayaklarına ve türlü eziyetlerine maruz kaldı. Örneğin müşrikler, yakıcı güneşte kızdırdıkları demirden bir zırhı Suheyb'in çıplak vücuduna giydirmek suretiyle yine kavurucu güneşin altında saatlerce bekletmişlerdi. Müşrikler yine bir defasında Suheyb, Habbâb b. Eret ve Ammâr b. Yâsir Mekke sokaklarında yürürken "Muhammed'in arkadaşları bunlar mı?" diyerek istihza edip küfürler savurdular. Suheyb'in onlara hitaben, bir Müslümanın zayıf olması sebebiyle zelil; bir müşrikin de aziz

sayılamayacağını söylemesi üzerine azgın müşrik güruhu, onları konuşamayacak, ne dediğini bilemeyecek hâle getirinceye kadar dövdüler (Belâzürî, Ensâb, I:181).

Suheyb, oldukça şakacı ve hazırcevap bir mizaca sahipti. Medine'ye hicreti esnasında bir gözü hastalıktan dolayı açılmıyordu. Hicretin ardından, aralarında Resulüllah (s.a.s.), Hz. Ebubekir, Hz. Ömer gibi birçok kişinin de bulunduğu topluluğa, ev sahibi Külsüm b. Hidm tarafından taze yapraklı salkım hâlinde bir tepsi dolusu hurma ikram edilmişti. Günlerdir açlıktan bitap düşmüş olan Suheyb, gözündeki sancıya aldırmadan açlığını gidermek için hurmaları iştahla yemeye başlayınca Hz. Ömer, -Suheyb için- "Ya Resulallah! Hem gözüm ağrıyor diyor ama hurmaları bizden fazla yiyor? Onları nasıl yediğini görüyor musunuz?" dedi. Hz. Peygamber Suheyb'e şaka yollu "Ey Suheyb! Hem gözün ağrıyor hem de yaş hurma mı yiyor-sun?" buyurdu. Suheyb "Ya Resulallah! Ben hurmaları yerken ağrımayan gözümü kullanıyorum." diyerek latif bir cümleyle Resulüllah'ı tebessüm ettirdi. Hatta cevap üzerine Resulüllah'ın gülerken ağız dişlerinin görüldüğü rivayet edilir (İbnü'l-Esir, Üsdü'l-ğâbe, 575).

•••
Sahabe arasında nüktedanlılığı, hoşgörüsü, güzel ahlakı, misafirperverliği, cömertliği, takvası ve olgunluğu ile temayüz eden Suheyb, hicretin 38. senesinin Şevval ayında (658) 73 yaşındayken Medine'de rahmet-i Rahman'a kavuştu. Naaşı, Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın kıldırıldığı cenaze namazını müteakip Cennetü'l-Bakî'ye defnedildi.

•••
Hz. Peygamber'e Medine'de iki ev hediye edildiğinde vefa peygamberi, bu evlerden birini, malını Allah uğruna feda eden vefakâr Suheyb'e; diğerini de vefasıyla maruf Erkam b. Ebu'l-Erkam'a hediye etti. Resulüllah, Suheyb'i, Ümmü Seleme validemizin kız kardeşi Rayta bint Ebî Ümeyye ile evlendirip kendisine daha da yakınlaştırdı.

23 yıl Resulüllah ile fasılasız yaşayan Suheyb'in şu ifadeleri onun Hz. Peygamber'e yakınlığını gözler

23 yıl Resulüllah ile fasılasız yaşayan Suheyb'in şu ifadeleri onun Hz. Peygamber'e yakınlığını gözler önüne serer: "Resulüllah'ın bulunduğu bütün savaşlarda ben onun yanındaydım. Nerede kendisine biat edildiye mutlaka ben de oradaydım. Bir yere askerî birlik gönderdiğinde, ben de mutlaka içinde yer aldım. Ne zaman bir gazveye çıktıysa mutlaka onun ya sağında ya da solundaydım. Önlerinden korktuklarında muhakkak önlerinde, arkalarından korktukları zaman da hemen arkalarında bulunurdum. Resulüllah'ı hiçbir zaman düşmanla kendi aramda bırakmadım. Ona bir zarar gelmemesi için kendi vücudumu siper ettim. Bu durum, Resulüllah vefat edinceye kadar böyle devam etti.

(Ebû Nu'aym, Hilyetü'l-evliyâ, I, 151.)

önüne serer: "Resulüllah'ın bulunduğu bütün savaşlarda ben onun yanındaydım. Nerede kendisine biat edildiye mutlaka ben de oradaydım. Bir yere askerî birlik gönderdiğinde, ben de mutlaka içinde yer aldım. Ne zaman bir gazveye çıktıysa mutlaka onun ya sağında ya da solundaydım. Önlerinden korktuklarında muhakkak önlerinde, arkalarından korktukları zaman da hemen arkalarında bulunurdum. Resulüllah'ı hiçbir zaman düşmanla kendi aramda bırakmadım. Ona bir zarar gelmemesi için kendi vücudumu siper ettim. Bu durum, Resulüllah vefat edinceye kadar böyle devam etti." (Ebû Nu'aym, Hilyetü'l-evliyâ, I, 151.)

Hiz. Ömer'in vefatından önce, hilâfetinin son anlarında, altı kişilik şûranın, yeni halifenin kim olması gerektiğine karar vermesine kadarki üç günlük süreçte Hiz. Ömer, Mescid-i Nebevî'nin mihrabında namazları kıldırmak üzere kendisine değer verdiği Suheyb'i imam olarak tayin etti. Bu vesileyle Suheyb, Müslümanlara üç gün boyunca namaz kıldırdı ve bu süre zarfında halifenin işlerini yürüttü. Hiz. Ömer vefat ettiğinde de cenaze namazını Suheyb kıldırdı.

Kur'an'ın nüzulüne birebir şahit olan ve sürekli Resulüllah'la birlikte bulunan Suheyb, hadis rivayeti hususunda oldukça titizdi. Hiz. Peygamber'in kutlu sözlerini naklederken şu ifadelerde bulunurdu:

"Allah'a yemin ederim ki, ben -Resulüllah'tan çok şey işittiğim hâlde- bilerek hadis nakletmiyorum. Dilerseniz size Resulüllah'ın savaşlarını ve beraber bulunduğum sıralarda gördüklerimi aktarayım. Ancak 'Resulüllah şöyle buyurdu' demeye gelince ben onu yapamam." (İbn Sa'd, Tabakât, III, 210.)

Suheyb, Resulüllah'la geçirdiği 23 yıllık zaman zarfında sadece 30 hadis nakletmiştir. Bunlardan biri, müminlere bir tavır işaret eden şu rivayettir: "Müminin durumu gıpta ve hayranlığa değer. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece müminde vardır: Sevinecek olsa şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir belâ gelecek olsa sabreder; bu da onun için hayır olur." (Müslim, Zühd, 64.)

Sahabe arasında nüktedanlığı, hoşgörüsü, güzel ahlakı, misafirperverliği, cömertliği, takvası ve olgunluğu ile temayüz eden Suheyb, hicretin 38. senesinin Şevval ayında (658) 73 yaşındayken Medine'de rahmet-i Rahman'a kavuştu. Naaşı, Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın kıldırdığı cenaze namazını müteakip Cennetü'l-Bakî'ye defnedildi. Allah, mallarını ve canlarını kendisine satabilen, hakikatte kâr etmiş tüccarlardan kılsın ve bir an bile düşünmeden bu ticareti gerçekleştiren Suheyb ile bizleri haşreylesin. Âmin.

SOLUK MAVİ NOKTA

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin.
(İsrâ, 17/37)

Yerküre üzerinde yaşamış tüm insanların, var olmuş tüm toplulukların ortak merakıdır gökyüzü ve uzay. İnsanlık, yüzyıllardır hatta binyıllardır göğe baktı. Gökyüzündeki pek çok gezegeni, sayısız yıldızı ve tabii ki hayret uyandırıcı güzellikteki Samanyolu Galaksisi'ni gözlemledi. Onlar hakkında hikâyeler, efsaneler anlattı. Bulutsuz bir gecede bir anne, çocuğuna Kutup Yıldızı'ndan bahsederken fersah fersah ötede bir başkası Orion'un Kemerinden dem vurdu.

Yıllar boyunca yerden göğe bakan insanoğlu, gelişen teknoloji sayesinde gökten yere bakmaya başladı. "İçinde yaşadığımız, şimdiye kadarki herkese ev sahipliği yapmış dünyamız uzaydan nasıl görünüyor?" sorusunun cevabını bulmaya çalıştı. Çeşitli açılardan ve uzaklıklardan fotoğraflarını çekti dünyanın. Ta 6,4 milyar kilometre öteden bir kare cevapladı belki de bunca merakı. Uzayda bir toz zerresi kadar ya vardı ya yoktu Dünya. "Soluk Mavi Nokta" idi koskoca, uçsuz bucaksız kâinat.

Günümüz teknolojisi ile artık Dünya'yı tam anlamıyla avucumuzun içi gibi biliyoruz. Karaları, denizleri ya da dilediğimiz herhangi bir noktayı, uydular vasıtasıyla anlık olarak gözlemleyebiliyor, değişiklikleri anında tespit edebiliyoruz. Sadece yer üstüyle de sınırlı kalmıyor bildiklerimiz. Yer altını dahi uzaydan takip edebiliyoruz. Ama ne yazık ki temelde insanlığın ilerlemesi için var olan teknolojiyi çok daha kötü emellere alet ediyoruz. Dünyaya gönderilme gayemizden ve hep birlikte yaşama azminden ne yazık ki hızla uzaklaşıyoruz. Kendi elimizle kendi evimizi kirletiyoruz. Yaşanacak sadece bir tane Dünya olduğun galiba unutuyoruz.

Şimdi o noktaya daha yakından bakalım. Ama bu sefer heybemize insanlık tarihini de alalım. Ve şu soruların cevabını hep birlikte arayalım: Dünya üzerinde şimdiye kadar kimler var oldu, kimler burada barış ve huzuru sağlamak için var gücüyle çalıştı, kimler kendi hükmünü genişletmek için oluk oluk kan döktü? Kim bir ömürden fazlasını yaşayabildi? Ya da en uzun yaşayan, bu tarihin ne kadarına şahitlik edebildi?

Biliyor muydunuz

- Soluk Mavi Nokta, Güneş sistemimizin dışını inceleme amacıyla 1977'de fırlatılan Voyager 1 isimli uzay aracı tarafından 14 Şubat 1990'da çekilen bir fotoğraftır.
- Farklı filtreler ve hesaplamalar kullanılarak çekilen fotoğrafta Güneş'ten gelen bir ışık hüzmesinin içinde yer alan Dünya'mız sadece 0,12 piksellik bir alanı kaplıyor.
- Fotoğraf, Dünya'nın bugüne kadar en uzak mesafeden çekilmiş (6,4 milyar km) görüntüsü olma rekoruna sahip.
- 1996'da hayatını kaybeden ünlü gök bilimci Carl Sagan'ın 1994'te kaleme aldığı Soluk Mavi Nokta isimli kitap, bu ünlü fotoğrafa da ismini vermiştir.
- Sagan, kitabında Soluk Mavi Nokta'yı şu cümlelerle tanımlamıştır: "Şu noktaya tekrar bakın. Orası evimiz. O biziz. Sevdiğiniz ve tanıdığınız, adını duyduğunuz, yaşayan ve ölmüş olan herkes onun üzerinde bulunuyor. ... Böbürlenmelerimiz, kendimize atfettiğimiz önem, evrende ayrıcalıklı bir konumumuz olduğu hakkındaki hezeyanımız, hepsi bu soluk ışık noktası tarafından yıkılıyor. Gezegenimiz, onu saran uzayın karanlığı içinde yalnızca bir toz zerresi büyüklüğünde.
- 12 Şubat 2020 tarihinde NASA, 30. yılı anısına, bu ünlü fotoğrafı, aslına sadık kalarak gelişmiş görüntü ve yazılım teknikleri ile yeniden düzenledi ve fotoğrafın daha kaliteli yeni bir versiyonunu paylaştı.

BULMACA

Hazırlayan: Ali Osmanoglu

Ülkemiz	Bir sure adı	San, unvan	Ayette de adları geçen yazıcı melekler	Avrupa Birliği kısaltması	Bir ilimiz
Emin	Bir bağlaç	Nimet içinde yaşama			Bir sure adı
				Dini buyruklar yerine getirme	
Namazın kıyam, rükü ve iki secdeden oluşan bölümü			Bulutsuz gökyüzü rengi	Arka zıttı	Ok kılıfı
				Ender	İrfan sahibi
Yere serilen dokuma	Para aktarımı				Büyük tren istasyonu
	Çok konuşan		Profesyonel olmayan		
			Çalışma		
Sevgili			Acele olma durumu		
Yöneten, sorumlu		"Doğrusu, esasen" anlamında bir zarf	Tahıl ölçüğü		Lezzetli
Müellif, muharrir	Üye		Bal böceği	(Mecaz) Alanında en üstün olan	Tahta, kereste
	Anlamsız, saçma		Bir nota		İnsan, lütuf
			Rutubet		
Karn bölgesi				Elbise biçip diken kimse	
Arapça "Ben"			Denk, müsavi		Mağara
			Vilayet		İridyum sembolü
	Yarı			"İçinde" anlamında Arapça harf-i cer	Yok etme, ortadan kaldırma
	Bir seslenme edati, ey!				Alınan bir şeyi geri verme
Duman lekesi	Çok hızlı uçan, tepkili uçak	Ün, şöhret	Tutma organımız		Yemekten emir
					Yara
			İşaret, alamet	Nikel sembolü	Allah yolunda savaşırken can veren kimse
				İlave	Demir sembolü
Casus	Toplum içindeki en küçük birlik				Felaket, musibet, badire
Türkiye Büyük Millet Meclisi			Gam, tasa, üzüntü		
					Kızıl
					Bir sure adı
				Çok karıştı	Seslenme
					Kripton sembolü
				Değerli esya saklayan metal dolap	
				İsyan eden	
					İçine su vb. konulan metal kap
				İnce perde veya örtü	Açgözlülük
					Bir bağlaç
				Osmanlı Türkçesinde yaygın bir el yazısı türü	Kurtuluş Savaşı
					Baston, değnek

İSTİM ARKADAN GELSİN

Eskiden kullanılan buharlı gemilerin hareket etmeleri için, kazanın yakılmasından sonra bir süre beklenmesi gerekiyordu. Bu süre içinde yeterli ısı elde edilir ve buhar, makineleri çalıştıracak hâle gelirdi. "İstim beklemek" denilen bu süre, geminin büyüklüğüne göre de değişirdi.

Zamanın önde gelenlerinden biri, istimbota binmiş fakat buhar kazanı, henüz harekete yeter ölçüde istim tutamadığından istimbot üç beş dakika kalkmamış. Bu kısa beklemeden sıkılan adam, hiddetle niçin beklediklerini sormuş. Yanındakilerin, istim bekliyoruz, cevabı üzerine, istimin ne olduğunu bilmediğinden, "Bu ne saygısızlık. Bir istim için bu kadar beklenir mi canım, biz gidelim, istim arkadan gelsin." demiş.

Bir Ayet

"Öyle bir günden sakının ki o gün hiç kimse bir başkası adına bir şey ödeyemez. Hiçbir kimse-den herhangi bir şefaata kabul olunmaz, fidye alınmaz. Onlara yardım da edilmez." (Bakara 2/48)

Bir Hadis

"Kim darda kalan borçluya zaman tanırsa yahut (alacağıın tamamını veya bir kısmını) borçluya bağışlarsa, Allah onu, başka hiçbir gölgenin (himayenin) olmadığı kıyamet gününde kendi arşının gölgesinde (himayesinde) gölgelendirecektir." (Tirmizî, Büyü, 67)

Bir inci

"Uzun, iddialı bir cümleye başlayıp da yarı yolda gideceği yeri unutan, dolayısıyla anlamı bağlayacak uygun yeri bir türlü bulamayan biri gibi yaşıyoruz hayatı çoğumuz. Geriye bakınca içinde bir anlam yetmezliği, bir boşa akıp gitmişlik, filmin ortasında bir uyuyakalmışlık hissetmeyen kim var?"

Gökhan Özcan

Esmâ-i Hüsnâ

الْبَاطِنُ

El-Bâtın: Gözle algılanamayan, zaman ve mekâna nispet edilemeyip her bakımdan tek ve yegâne olan.

“Allah’ım! Nimetlerinin yok olmasından, sağlığımın bozulmasından, ansızın gelecek cezandan ve öfkene sebep olan her şeyden sana sığınırım.” (Müslim, Rikâk, 96)

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 6 ₺